

kara KIZIL

anarşist komünist dergi

mart-nisan-mayıs 2006

sayı: 3 fiyatı: 2,5 YTL

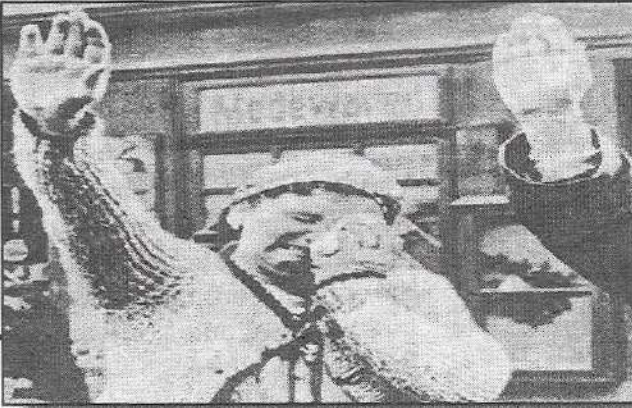
NOTLAR

ulusal sorun

- Faşizm ve Anarşist Mücadele _____ 2 - 9
Ender Yılmaz
- Ulusal Sorun Üzerine Notlar _____ 10 - 13
Gecenin Çocukları
- Ezilenlerin Vatanı _____ 14 - 17
Benercisu
- Ulusal (tahakkümden) Kurtuluş
Mücadelesi Kürtler, Komünistler _____ 18 - 22
Metin Kılıç
- Ulus Kavramı ve Ulusal Sorun Üzerine _____ 23 - 26
Zafer Onat
- Anti-Emperyalizm ve Ulusal Kurtuluş _____ 27 - 45
İşçilerin Dayanışma Federasyonu
- Anarşist Anti-Emperyalim
Tarihinin Yazımına Bir Katkı _____ 46 - 54
Lucien van der Walt
- ABD Irak'ta Kaybetmeyi Hak Ediyor,
Fakat Irak Direnişini Desteklemeli miyiz? _____ 55 - 60
Wayne Price
- Bakunin ve Rocker'ın Ulus Üzerine
Düşüncelerinin Kısa Bir Derlemesi _____ 61 - 64

İnsan topluluklarının üstündeki ulusal tahakküm sermayenin egemenliğini sürdürebilmesi ile doğrudan ilintilidir, çünkü modern devlet veya ulus-devlet kapitalizmin işleyişinin normu olmuştur. Ulus-devlet bir yandan insanları toplumsal niteliklerinden ayırıp soyut bireyler haline getirirken diğer yandan da onları devlet erkinde temsil olunan bir ulus olarak bütünleştirir. Şüphesiz ki ulus-devlet bir durumdan çok bir programı ifade eder: Pek çok devlet, aslında ulusu betimleyen olası niteliklerin hiçbirinde homojen olmayan bir insan kitlesini bir arada tutmaya çalışır. İnsan topluluklarının kendilerini dışlayan bir devlet tarafından doğrudan ya da dolaylı yönetimi, emperyalizm sorununu ve emperyalizmin temsil ettiği ulusal tahakküme karşı mücadelenin ne tür bir çizgi izlemesi gerektiği meselesini gündeme getirir.

Bu sayıda toplumcu anarşizmin ulusal tahakküme karşı zengin mücadele geçmişini irdeleyip günümüz için anlamını netleştirmeye çalıştık. Enternasyonalizmi vazgeçilmez bir ilke olarak kabul eden anarşist hareket tarihsel olarak ulusal kurtuluş mücadelesinde yönetenler ile yönetenlerin çıkarlarını birmiş gibi gösteren ve halkların kardeşliği şiarından bir sapmayı barındıran milliyetçiliklere karşı olmuştur. Bu noktadan yola çıkarak ulusal tahakküme karşı mücadelenin ne tür bir hat izlemesi gerektiği ve milliyetçi ulusal kurtuluş örgütlerinin bu hatta nasıl konumlandırılması gerektiği sorularına cevap vermeye çalıştık.

Kara Kızıl Notlar

Üç Aylık - Ulusal - Süreli Yayın
3. Sayı Mart-Nisan-Mayıs 2006
Fiyatı: 2.5 YTL (KDV Dahil)

İmtiyaz Sahibi: Cem Gök

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Emre Kovankaya
İletişim Adresi: Rıhtım cad. İskele sok. No: 3 D: 5
Kadıköy/İstanbul

Basıldığı Matbaa: Özdemir Matbaa -
Davutpaşa cad. Güven Sanayi sit. C Blok No: 242
Topkapı/İstanbul

E-Posta: karakizilnotlar@yahoo.com

İnternet adresi:

<http://www.anarsistkomunizm.org/kkn>

Bu yayındaki tüm yazılar isteyen herkes tarafından kullanılabilir, çoğaltılabilir.

Kara Kızıl Notlar anarşist-komünist düşüncenin gelişimi ve yayılması için bir tartışma alanıdır. Dergide, yayın ilkelerimize uygun olmak kaydıyla birbirinden farklı fikirler yer alabilir. Yani dergide yazılan yazılar tek bir grubun fikirleri değildir. Yayın ilkelerimize internet sitemizden ulaşabilirsiniz.

Faşizm ve Anarşist Mücadele

Ender Yılmaz

Faşist birlikler 26 Ocak 1939'da, yani şehre saldırının başlamasından tam bir ay sonra, anarşizmin kalesi Barcelona'ya girdiler. Bu olayın tanıkları şehre hâkim olan yenilgi ruhunda birleşiyordu: "1939, 1936 değildi [...] Ölümüne direnmenin koşulları artık yoktu" (Fraser, 1995, s.643). Bu yenilgi Mayıs 1937'deki yenilgiyle ya da Kasım 1936'da anarşistlerin merkezi hükümete katılımıyla başlayan gizli karşı-devrimin sonu oldu. Arda kalan karşı-devrimi bir kural haline getirmeyi hedefleyen faşizmin zaferi, 21. yüzyılın en güçlü anarşist hareketinin sosyal ve ekonomik alandaki tüm yaratıcılığının ve özgürlükçülüğünün aksine politik olarak binlerce yıllık köhne devlet aygıtına teslim olmasıydı. Faşizm, devlet aygıtının tamamen yıkılmasıyla insanın kendi kendisini yönetir hale gelmesini ve diğer insanlarla metalar veya devlet gibi araçlara ihtiyaç duymadan doğrudan ilişki kurmasını savunun anarşist idealin tamamen zıddıydı. Mussolini'nin ünlü tanımında da belirttiği gibi her şeyi devletin bir parçası yapmayı amaçlıyordu: "Her şey devletin içinde, hiçbir şey devletin dışında değil, hiçbir şey devlete karşı değil" (Adler, 2001).

20. yüzyıl kitle demokrasisinin sürekli krizinin alevlendirdiği bu yeni hareket, komünizmin devletsiz insan topluluğuna karşı sermayenin ve devletin topluluğuydu. Bu yazının amacı bir kitle hareketi ve devlet biçimi olarak faşizmi in-

de kurucu meclise girmeyi başardı. Kurucu meclisin, ülkeye burjuvazinin isteklerine göre şekil verme çabasının bir temsili olduğunun görülmesini takiben Blanqui'nin 15 Mayıs darbe girişimi ve işçi sınıfının Haziran Ayaklanması gerçekleşti. "Haziran günlerinde, bütün sınıflar ve bütün partiler, proletarya sınıfının karşısında, yani 'anarşi partisi'nin, sosyalizmin, komünizmin karşısında, 'düzen partisi' içinde birleşmişlerdi"

(Marks, 1852). İşçi sınıfının kanlı yenilgisini, Mayıs 1849'da yeni anayasanın ilanı izledi ve Bonaparte, siyasal tercihleri pek olmayan, fakat Bonaparte soyadının hatırlattığı 'eski güzel günler' yüzünden ona oy veren köylü kitleleri sayesinde oyların yaklaşık %75'ini alarak cumhurbaşkanı oldu.

Yükselen ekonomik bunalımın ve işçi sınıfının eskisi kadar güçlü olmasa da halen süren mücadelesinin da etkisiyle burjuva iktidar bloğu iç uyumluluğunu koruyamıyordu. Bonaparte, 1849'da yardımlaşma derneği adı altında kendi özel ordusu gibi işleyen 10 Aralık Derneği'ni kurdu. Başkanlığının 3. yılında sosyal ve ekonomik programını tamamlamadığını öne sürerek anayasanın cumhurbaşkanının ikinci defa seçilmeyi yasallaştırıla-

---

"Her şey devletin içinde, hiçbir şey devletin dışında değil, hiçbir şey devlete karşı değil"

---

celelemek ve onu toplumsal devrim mücadelesindeki yerine oturtarak anarşist bir anti-faşizmin teorik temellerini atabilmektir.

Bonapartizm

Faşizm olgusuyla ilk defa karşılaşan Avrupalı devrimciler, özellikle de Gramsci gibi İtalyan Marksistleri, onu Marks'ın Bonapartizm teorisi çerçevesinde kuramsallaştırmaya çalıştılar. Charles Louis Napoléon Bonaparte, Kral Louis Phillipe'in 18 yıllık iktidarına son veren Şubat 1848 ayaklanmasına kadar İngiltere'de yaşadı. Bonaparte, askeriye ile bağlantıları kuvvetli olduğu için daha önce 1836 ve 1840'ta ülkeye gizlice girmiş ve darbe girişimlerinde bulunmuştu. Louis Phillipe'in iktidarının sonu onun ülkeye girme yasağını fiili olarak kaldırmıştı ve ilk seçimler-

cak şekilde değiştirilmesini istedi, fakat içindeki kısır iktidar kavgaları yüzünden halk nezdinde otoritesini yitirmekte olan meclis son nefesinde bu yasa değişikliğini engelleyerek Bonaparte'a şiddet yolunu açtı. Zaten değersizleşen meclisin yanında Bonaparte'ın görev süresinin bitmesiyle onun yerine koyacak bir adamı olmadığını gören egemen sınıfın fraksiyonları yakın zamanda politika arenasına tekrar çıkması beklenen 'anarşi partisi'nin gelişini önlemek için Bonaparte'ın temsil ettiği 'düzen partisi' altında birleştiler ve Bonaparte darbesi 2 Aralık 1851'de askeriyenin ve 10 000 kişilik 10 Aralık Derneği'nin desteğiyle kolayca meclisi def etti.

Bonapartizme dair klasik yorum, ne işçi sınıfının ne de burjuvazinin iktidarını sağlayamadığı, deyim yerindeyse güçlerin eşit olduğu, bir dönemde askeriyeden destek alan bir lider şahsında devletin toplumdaki özerkleşmesidir. Sınıflararası denge gibi bir kavramın gerçeği ne kadar yansıttığı sorgulanabilir (Pirdal, y.y.). Örnekte açıkça görülen Bonapartizmin iç savaş sırasında değil, tam tersine iç savaştan sonra devrim güçleri hali hazırda yenilmiş ve kendilerini toparlayamazken ortaya çıktığıdır. 20. yüzyılda ise faşizm öncesi - genelde merkez sağ partilerden oluşan ve eğer faşizm parlamenter yollarla gelecekte faşist partiyi de kapsayabilen - koalisyon hükümetleri için ve faşizmin devrimci biçimde çökertilemediği, bizzat egemen sınıflar tarafından çözüldüğü otoriter parlamenter ya da askeri diktatörlükler için kullanılmıştır (Troçki, 1934). Genel olarak dayandığı askeri zor aygıtlarıyla emekçi sınıfların politik talepler öne sürmesinin engellendiği bir rejim olsa da, fakat faşizmin klasik burjuva özgürlükleri fiili ve aynı zamanda yasal olarak yok etmesiyle nitel olarak farklı olan bir durumdur.

Tekelci Kapitalizmde Devlet

19. yüzyıldan 20. yüzyıla geçiş aynı zamanda genel hatlarıyla serbest rekabet kapitalizminden tekelci kapitalizme, yani finans kapitalin egemenliğine geçiş simgeler. Bu devlette de nitel bir değişimi ifade eder. 19. yüzyıl devletinin ekonomiye müdahalesini tek engelleyen şey klasik liberalizmin egemenliği değildi; en büyük olduğu ve en güçlü mutlakyetçi geleneğe sahip görüldüğü Fransa örneğinde bile

ancak kriz zamanlarında özerk bir devlet aygıtından söz edilebilirdi.

Devlet aygıtı esas olarak sınıf iktidarının basit bir aleti görünümündeydi.

Poulantzas'ın faşizm üstüne ayrıntılı incelemesinde yapısalcı felsefenin teleolojik sözde-tarihçiliğinden sonraki en önemli hata Bonapartizm gibi kriz döneminde oluşan devlet biçimlerinden yola çıkarak kapitalizmin tüm dönemlerinde hâkim olmuş sınıflardan özerk bir devlet biçimini varsaymasıdır (Rabinbach, 1976). Poulantzas'ın işlevselci bakış açısıyla devlet, burjuvazinin sınıf egemenliğinin korumak için onun genel çıkarlarını toplumun çıkarları olarak benimseyen ve bu işlevi sürdürebilmesi için de görünüşte sınıflardan özerk olarak hareket eden bir aygıttır. Fakat böyle bir yorum ancak devletin tekelci kapitalizmde aldığı yeni biçime tekabül etmektedir.

Troçki'de ise serbest rekabet kapi-

talizmi döneminde geliştirilen devlet teorisinin bir sonucu olarak faşizmin gelişiminde devlet aygıtının rolü minimize edilmiştir ve faşizm bir şekilde birbirine mahkûm olan küçük burjuva kitlelerin partisiyle tekelci burjuvazinin buluşması olarak görünür. (Bunun Troçki'nin teorisinin bir karikatürizasyonu olduğu açıktır, fakat esas noktaları doğru yakaladığına inanıyorum. Troçki şüphesiz 1930'larda faşist tehlikeyi analiz etmeye en çok emek harcamış devrimcilerdendir.) Bu kuramsallaştırmada devlet aygıtı başına kim geçerse onun emirlerini yerine getiren bir cihaz olarak enstrümentalist bir biçimde kavranmıştır. Bu kavrayış 19. yüzyıl devrimci düşüncesinde genel

bir eğilimi temsil eder:

Sadece Marks değil; Bakunin, Malatesta ve Mahno gibi anarşistler tarafından da devlet özerkliği olmayan bir sınıf iktidarı aracı olarak görülmüştür. Zaten 19. yüzyılda klasik anarşizmin Mark-

sizm'e yaptığı eleştiri devletin özerk bir aygıt olup olmadığı noktasında değil, karakteristik olarak bir azınlığın egemenlik aracı olduğundan insanlığın gerçek kaynaşmasını ("gerçek demokrasiyi") engellediği için emekçi sınıflar tarafından devrimci amaçlar için kullanılamayacağı noktasındaydı.

Devlet aygıtının sermaye düzenine uygun olarak genişlemesi ve büyümesi, bir yandan onun serbest piyasa dönemindeki gibi bireysel olarak burjuva siyasetçiler tarafından kontrol edilmesini güçleştirirken diğer yandan da bu kontrolü gereksizleştirdi. Dolayısıyla 19. yüzyılda burjuvaziyi korkudan titreten sosyal-demokrat partilerin olası iktidarı 20. yüzyılda norm haline geldi. Devlet aygıtındaki bu - en azından görünümde - özerkleşmeye paralel olarak 20. yüzyıl kitle demokrasisi ortaya çıktı ve en azından erkeklere sınıf farkı gözetmeksizin oy hakkı hızla

yaygınlaştı. Artık siyasete katılım sadece eğitimli bir azınlığın uğraşı olmaktan çıkmıştı.

Faşizm

Tekelci kapitalizmin eski orta sınıflarda yarattığı proleterleşme dalgalarına paralel olarak 19. yüzyıl muhafazakâr düşüncesine hiç benzemeyen ve sosyalist temaları kullanmaktan çekinmeyen bir düşünce forumu olarak faşizm ortaya çıktı. "19. yüzyıl Avrupa'sının büyük '-izm'leri - muhafazakarlık, liberalizm, sosyalizm - ileri gelenlerin iktidarıyla, eğitimli liderlere saygıyla, yüksek entelektüel seviyede tartışmalarla ve (sosyalizmin

sinin doğru biçimini bulmasında yatar: Bu örgütlenme biçimi savaş alanındaki ordudur. Milis, ulusal faşist partinin dayanak noktasıdır: Faşist partiyi tümenden kaldırmadan milisi ortadan kaldıramazsınız." (Gramsci, 1924)

Faşizm, proleterleşme dalgalarıyla birleşen kitle/burjuva demokrasisinin insanları atomizasyonunun ve yalnızlaştırmasının, yani toplumsal bir varlık olma niteliğinin hızla yitirilmesinin, tetiklediği bir kaçış isteğini simgeliyordu. Kitle demokrasisinin yeterli miktarda geliştiği ve hayal kırıklığı yarattığı her yerde faşizm ortaya çıkabilir. Ulus konusu modern dönemde

hareketine ne de büyük sermayenin manipülasyonuna indirgenebilecek bir akımdır. İzlenmesi gereken sağlıklı mücadele hattı iki yönlüdür: Kapitalist demokrasisinin sürekli bir kriz üreterek, kitleleri hayal kırıklığına uğratarak işleme- si ataerkil, ulusal vs. tahakkümü yeniden ürettiği için kapitalizm yıkılmadan bu tahakküm biçimlerin kurtulmak söz konusu değildir, fakat bu tahakküm biçimleri de kapitalizm indirgenemezler - hatta kitle partisi olarak faşizm örneğinde olduğu gibi bazen ona karşı bir tür direnişi simgelemektedirler. Devrimci bir hareketin başarısı bu iki farklı nitelikteki görevi başarıyla birleştirebilmesine bağlıdır.

Faşizmin orijinalliği bir uyuşma veya birleştirici bir ideoloji sahibi olmada her zaman için yeteneksiz olmuş bir toplumsal sınıfın örgütlenmesinin doğru biçimini bulmasında yatar: Bu örgütlenme biçimi savaş alanındaki ordudur.

bazı formlarında bile) sınırlı halk denetimiyle özdeşleşmişti. Faşizm 20. yüzyılın kitle siyasetine uygun bir politik pratikti. [...] (Eski ideolojilerin) aksine evrensel geçerlilik iddia eden biçimsel felsefi pozisyonlar üstünde temellenmiyordu. [...] Faşistler akli ve düşünceyi küçük görüyor, dolayısıyla entelektüel pozisyonları terk ediyor ve pek çok entelektüel yoldaşlarını zamanla uzaklaştırıyorlardı. Geleneksel sağın yaptığı gibi akli ve düşünceyi inanca değil, kana ve gurubun tarihsel kaderine övgülere tali kılıyorlardı. Tek ahlaki kıstasları ırkın, ulusun, topluluğun cesaretiydi. Meşruiyet iddiaları en güçlü topluluğun Darwinci yükselişi dışında hiçbir evrensel standarda dayanmıyordu." (Paxton, 1998)

Faşizm doğası gereği modern parti kavramından çok bir hareket, eylem olarak var olmuştur. "Faşizmin orijinalliği bir uyuşma veya birleştirici bir ideoloji sahibi olmada her zaman için yeteneksiz olmuş bir toplumsal sınıfın örgütlenme-

devlet iktidarıyla doğrudan bağlantılı olduğu için faşistlerin dillerinden düşürmediği bir ırkçı, en iyi ihtimalle aşırı milliyetçi, söylem vardır. Fakat bunun yanında dini, cinsel, yaşa bağlı vs. hiyerarşilere saygı ve onları koruma isteği de-ğişik derecelerde faşist söyleme eklenir. Bu elbette zorunlu bir kural değildi: Mussolini 1919'daki ilk programına kadınlara oy hakkını dahil etmişti; keza Naziler de modernitenin doğa üstünde egemenlik kurma düşünüyü zorlayan ekolojik bir gelenek geliştirmişlerdi.

Faşist partiler büyük burjuvazi ile doğrudan ilişkiye genelde oldukça güçlendiklerinde geçseler de devlet aygıtıyla o ya da bu şekilde bağlantı kurarlar, onun yasallığın sınırlarından dolayı gerçekleştiremediği görevleri yerine getirirler. Faşizmin kendi kendine bir hoşnutsuzluk olarak gelişmesi onun devlet nezdinde ufak işler için kabulüne kadar uzanan bir kuluçka dönemidir. Dolayısıyla faşizm basitçe ne ümitsiz kitlelerin

Faşist söylemin en önemli noktası - ve onu klasik muhafazakârlıktan da ayıran en önemli nokta - soldan aldığı temalardır. Nas- yonal Sosyalizmdeki, sosyalizm vurgusu hareketin alt sınıflar için en çekici öğelerindendi. Mussolini'nin Birinci Dünya Savaşı sırasında bir savaş çıkırtkanı olup Sosyalist Parti'den atılmadan önceki radikal kariyeri de bilinir. Faşizmin kökü olan fasci zamanında pek çok sol yerel örgütün 'birlik' ya da 'kolektif' manasında kullandığı bir isimdi. İki hareketin de kuruluşlarında zamanına göre oldukça radikal programları vardı: Kadınlara oy hakkı, 8 saatlik iş günü, savaş zenginlerine ağır vergiler, kilise topraklarının kamulaştırılması ve endüstriyel yönetime işçilerin katılması gibi başlıklara sahip Nisan 1919 tarihli ilk faşist programla Mussolini'nin daha sonraki maço imajı ve iş çevreleriyle bağlantıları arasında açık bir zıtlık vardı. Nazilerin 1920'deki Yirmi Beş Madde adlı programlarında küçük meta üretimi dışındaki kapitalizm türlerine yönelik nefretin de Nazi rejimi ve Alman burjuvazisinin yeniden silahlanmadaki verimli işbirliğiyle alakası yoktu. (Paxton, 1998) MHP de benzer şekilde 60'lı ve 70'li yıllarda soldan açıkça isim kullanarak kopya çekmemiş olsa

da 'Yıkılsın bu Düzen, Yaşasın Devlet' gibi sloganlar benimsemiştir (Yanardağ, 2002)

Faşist hareketin nasıl böyle bir dönüşüm geçirebildiği temsili demokrasiyi bilen biri için pek de şaşırtıcı sayılmaz: Söylediklerinin tersini yapmayan kaç politikacı var ki? Faşist partilerin kelimenin tam manasıyla yukarıdan aşağıya doğru yapılandıkları göz önüne alındığında yapıları sorgulamanın ihtimali dahi yoktur. Eski programda direnen sol kanat Nazi örneğinde görüldüğü gibi iktidarın alınmasından sonra fiziksel olarak tasfiye edilebildiği gibi (1934'te Nazi paramiliter örgütü SA'nın şeflerinin fiziksel olarak tasfiyesi) İtalya örneğindeki gibi liderin varlığı partideki farklı kanatların çatışmalarında hakemlik yapmaya dayandığında sürekli iğdiş edilecek korunabilir.

Faşist dönem sırasında sol ve emekçi direnişi söz konusu olduğunda Alman ve İtalyan örneklerinde farklı tepkiler ortaya çıkmıştır. 1930'arın ortasındaki endüstriyel huzursuzluklara Mussolini'nin cevabı ekmek yerine demagoji vererek "bencil ve doğası gereği anti-faşist olan 'burjuva ruhu'na karşı bir polemik başlatmak" oldu (Adler, 2001). Mussoini'nin 'burjuvazinin karnına üç yumruk'u şunlardan oluşuyordu: *lei* olarak adlandırılan halk düşmanlarına karşı bir kampanya, orduya Nazi benzeri adım atma düzeninin getirilmesi ve burjuva ruhunun yaşayan temsilcileri olan Yahudilere karşı ırksal bir yasa. 1936-1937 yıllarındaki Alman işçi direnişinde ise 2 700 Alman Emek Cephesi (DAF - Nazi devlet sendikası) üyesi vatana ihanet suçundan yargılandı (Bologna, 1993). Taylorizme ve hızlandırmaya karşı direnen işçiler hakkında DAF bülteninde şöyle yazıyordu: "Nasyonal Sosyalist olsun olmasın işçiler hala Marksist ve sendikal tavrı sürdürüyorlar. Üretim kıstaslarını ve bireysel üretim üstünde denetimi reddediyorlar." (Sakai, 2002)

Faşizmin İlerleyişi

Tekelci kapitalizmde devletin nitelikleri kavrandığında çok kafa karışıklığına neden olan faşizmin bir kitle partisi yoluyla iktidarı ele geçirmesi ile mi sınırlanması gerektiği yoksa askeri darbelerin de faşizm olarak değerlendirilmesi gerekip gerekmediğine dair tartışmaya doğru bir cevap verilebilir. Faşist hareket, her örnekte görülebileceği gibi devlet aygıtının dışında değildir ki bir devlet içinden bir de devlet dışından iktidara gelme yolundan bahsedebilelim. Hitler, Bavyera'da pek çok benzeri olan Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'ne (NSDAP) bir ordu ajanı olarak dahil olmuştu. Devlet, emekçi hareketine doğrudan saldırıya geçemediği zamanlarda bu gibi ufak gurupları hareketi yormak için kullanıyor ve destekliyordu. Mussolini ise 1919 seçimlerinde aldığı ağır yenilgiden sonra yüz kadar faşistle beraber sokakta silah patlatmaktan tutuklanmıştı. Ardından hükümet emriyle serbest bırakıldı. Orta ve kuzey İtalya'da işçi sınıfı saldırıya geçmişken Mussolini'nin birlikleri güneydeki kır işçilerinin grevlerini kırmakla ve egemen sınıflarla ilk ittifaklarını kurmakla meşguldüler. 'İki kızıl yıl' (1919-20) bittiğinde 1921 Ekiminde İtalyan Başbakanı Bonomi 60 000 civarındaki askerden ayrılmış subaya faşist guruplara liderlik etmeleri ve deneyimlerini aktarmaları karşılığında maaşlarının 4/5'ini almaya devam etmelerini önerdi. (Dauve, 1979; Sakai, 2002)

Askeri diktatörlük, sermayenin Alman Nazizminin ve İtalyan faşizminin devletin sürekliliğini ve sermayenin birliğini tehlikeye düşürecek hamlelerinden aldığı bir dersti, fakat gelişin yönü farklı olsa da emekçi sınıfın tam entegrasyonunu sağlamak ve ekonomik örgütlerini bile yok etmek için kitle partisi ile gelen faşizme benzer yöntemler kullanıldı. Devlet iktidarının, genelde yaydığı propagandadan kendisi de etkilenen ve devlete bağlılığı burjuvazi gibi ekonomik çıkarlardan çok kendi otorite isteklerinin tatminini sağlamak olan küçük burjuva kökenli faşistlerin eline geçmesiyle bürokrasinin içinde yetişmiş ve Türkiye örneğinde OYAK gibi bir şirketi yönetme tecrübesi sayesinde burjuvazinin halinden anlayan generallerin eline verilmesi arasında bir ayırım olduğu açıktır.

Devlet aygıtı emekçi sınıflara karşı mücadelede yeterli olduğunda faşist hareketler kuluçka aşamasında kaldı. Alman ve İtalyan faşizmlerinin devlet ve sermaye tarafından ilk defa destek buldukları olay kır işçilerini grevlerini bastırmaktı: Savaş sonrası kriz dönemi boyunca (1919-1923) Almanya'da Elbe'nin doğusunda ve 1920-21'de İtalya'da Po vadisi ve Apulia'da. Benzer şekilde Halk Cephesi hükümeti sı-

rasında 1936 ve 1937 yıllarının yaz aylarında kuzey Fransa'da ve Paris havzasında kır işçilerinin grevleri gerçekleşti. Yeşil Gömlekliler (chemises vertes) olarak anılan Fransız faşistlerinin rolü sembolik eylemlerle sınırlı kaldı ve Almanya'da ve İtalya'da faşist çetelerin gerçekleştirdikleri görevi Fransa'da Halk Cephesi'nin komutasındaki jandarma yaptı (Paxton, 1998). Stalinist, sosyal-demokrat ve burjuva partilerinden oluşan ve Komintern tarafından kutsanan anti-faşist (!) koalisyon hükümeti bir bakıma faşizmi engellemekte başarılı olmuştur: Karşı-devrimi gerçekleştirme görevini üstüne alarak.

Faşizm karşı-devrim değildir, emekçi hareketini sosyal demokrasinin yasalılığı ve devrimcilerin sekterliği ve yetersizliği öldürür. Faşizmin iktidarı, ancak emekçi hareketi yenilgi dönemine mümkün olur. Bu yenilgi döneminin, yani faşistleşme sürecinin, manası "işçi sınıfının burjuvaziye karşı mücadelesi gittikçe iktisadi hak talepleri alanına sıkışıp kaldığı halde, burjuvazinin işçi sınıfına karşı savaşının gittikçe siyasal bir karakter kazanmasıdır" (Polantz, 2004). Askeri ya da sivil faşist parti, ancak tüm toplumu arkasında birleştirebilecek duruma geldiğinde sermayenin ve devletin onayını alabilir. Amacı kapitalizmi aşmaya çalışıp bunu başaramamış bir sınıfı tekrar bir vatandaşlar kitlesi haline getirmek ve onun hafızasından devrim fikrini kazıyarak politik saldırısını imkânsızlaştırmaktır. İtalyan anarşisti Luigi Fabbri'nin deyişiyle faşizm "önleyici karşı-devrim"dir (Dada, 1982). Türkiye devrimcilerinin 1970'lerin sonundaki deneyimlerinin de gösterdiği gibi faşizm devrimci hareketi - hareket kendi kendisini öldürecek bir yasalılığa kapılmadığı sürece - bastıramamıştır. Esas başarısı onu sürekli bir savunma savaşına hapsedip izole ederek emekçilerin ve orta sınıfların 'anarşi partisi'nden vazgeçip 'düzen partisi' tarafına geçmesini sağlamaktır (Pirdal, y.y.).

Faşist İktidar

Faşizmin iktidarından sonra egemen sınıfların temsilcilerinin devlette stratejik karar alma konularına geldikleri ayrıntılı bir şekilde belgelenmiştir (Poulantzas, 2004; Yürükoğlu, 1991; Bologna, 1993). Faşizmin kitle partisi yoluyla iktidara geldiği durumlarda ise parti ile devletin birleştirilmesiyle - bunun manası her zaman devletin partiyi yutması olmuştur - partinin otonomisine de son verilir. Bu adım faşizmin devletin zor aygıtlarının gücünü inanılmaz şekilde arttıran, ideolojik aygıtların özerk-

rim devlet dışındaki sosyal ve ekonomik güç odaklarını yok etmişti ve parti oldukça basitleştirilmiş bir sivil toplum üzerinde hüküm sürmekteydi.

Faşizmin sonunu iç ve uluslararası dengeler belirler. Daha önce değindiğimiz gibi faşizm sınıf hareketinin politik taleplerini engellemesine ve örgütlerinin özerkliğini yıkabilmesine karşın onun ekonomik talepler öne sürmesini ya da kendi haklarını koruma mücadelesini sonlandırmada başarılı olamamıştır; başarabildiği onun ulus çatısı altında birleşmesidir.

Faşizm karşı-devrim değildir, emekçi hareketini sosyal demokrasinin yasalılığı ve devrimcilerin sekterliği ve yetersizliği öldürür. Faşizmin iktidarı, ancak emekçi hareketi yenilgi dönemine mümkün olur.

liğini ise yok eden (örneğin ailenin devlet aygıtını ile bütünleşmesi) ana mantığının bir sonucudur: "Burjuva düşüncesinin kamusal ve özel alanlar arasındaki ayrımının geleneksel burjuva meşruiyet biçimlerinin ilgası ile kaldırılması" (Rabinbach, 1976). Eskiden kitle hareketinin gerçekleştirdiği baskı ve toplumsal denetim görevini zamanla siyasal polis eline alır.

Bu, Stalinizm gibi devlet aygıtını dışarıdan ele geçiren yönetim biçimlerinden önemli farklar taşır. İktidardaki faşizm aralarında iktidar mücadelesi süren değişik güç odaklarına sahiptir: "Lider, partisi (ki militanları yeni istihdam olanakları, yayılımcı maceralar, ilk dönemdeki radikal programın tamamlanmasını vs. istemektedirler), yargıçlar ve polis şefleri gibi memurlar ve geleneksel elitler - kiliseler, ordu ve iş adamları" (Paxton, 1998). Bu odakların sayısı ve özerklik dereceleri zamana ve mekâna göre değişse de en azından bir iki tanesi sürekli var olmaktadır. Stalinizmde ise dev-

Faşizm, görevini tamamladığında ve/veya faşist rejimin kendisi burjuva düzenin diktatöryel yüzünü açığa vurduğundan bu görev için bir tehlike arz ettiğinde sona erer. Egemen sınıfların iç dinamikleriyle çözülerek Bonapartist bir geçiş rejimine dönüşebileceği gibi bir devrimci duruma da yol açabilir (1976'da İspanya ve 1974'te Portekiz örnekleri için bkz. Yürükoğlu, 1991).

Faşizme Dair Yanlış Algılayışlar

Antonio Gramsci ve August Thalheimer gibi faşizmi teorize eden ilk devrimciler onun Bonapartistizm gibi sınıflar arasında bir denge durumunu temsil ettiğini zannederek sınıf hareketinin yenilgi döneminde olduğunu görmediler ve bu iyimserliğin sonucu politik sekterlik ve her tür birleşik cephe taktiğinin reddi oldu (Poulantzas, 2002). Amadeo Bordiga gibi sol komünistler ve Üçüncü Dönem'de (1928-1933) Komintern partileri faşizmi sosyal-demokrasi ile ya da faşizm öncesi Bonapartist rejimlerle bir kılarak aşırı sol bir retorikle onun

gelişine kapıyı araladılar (Anarcho, 2005). Faşizme dair diğer bir zararlı algılamaya ise Komintern'im 7. Kongresi'nde Dimitrov tarafından faşizmin "en gerici, en şövenist ve en emperyalist öğrelerinin açık terörist diktatörlüğü" olarak tanımlanmasıdır (Çağlı, 2004). Tanımdaki "en.en...en" vurgularının bir teorik zayıflığa işaret etmesi bir yana faşizmin kitle tabanını ve egemen sınıfların tamamı için ifade ettiği önemi görememek Komintern üyesi Komünist Partileri Halk Cephesi gibi faşist olmayan burjuva partilerinin de dahil olduğu parlamenter koalisyonlara girmeye itmiştir.

Bu yanlış kavrayışların daha güncel bir örneği sol komünist Gilles Dauvé'ye aittir. Dauvé'nin metninde (1979) açıkça komünist veya devrimci olmayan her tür anti-faşizm yararsız, hatta zararlı olarak bir kenara itilmiş (ki metin boyunca anti-faşizmin tanımı onun devrimci olmaması üzerinden yapılmıştır) ve emekçi sınıfın faşizmi engelleyemeyeceği savunulmuştur. Buna "emekçi sınıfın kabiliyetlerini küçük gördüğü" şekilde bir eleştiri yöneltilmiştir

(Aufheben, 1992), fakat esas sorun daha derinlerdedir. Dauvé'nin materyalizm anlayışı öncelikle sermaye ve proletaryanın tarihsel konumlarına yerleştirildikleri bir arka plan hazırlamaya ve pratiği bu statik arka planın bir kuklası haline getirmeye dayanmaktadır. Sınıfın pratik yanını oluşturan örgütlerinin oluşumu, iç yapılanmaları, taktikleri Dauvé için İspanya ve Rusya örneklerini karşılaştırdığı bölümde görülebileceği gibi olması gerekenin olmasından başka bir şey değildir. Tarih insanların yaptığı değil, yaşadığı bir şeye dönüşüncü her tür kadercilik de mubah olmaktadır (Elbette ki "kendi keyiflerine göre, kendi seçtikleri koşullar için-

de yapmazlar, doğrudan veri olan ve geçmişten kalan koşullar içinde yaparlar" (Marks, 1852)). Bu tür bir materyalizm anlayışının sakatlığı yüz elli yıl önce Marks tarafından da *Feuerbach Üzerine Tezlerde* sergilenmişti:

"Feuerbach'inki de dâhil olmak üzere şimdiye kadar var olan tüm materyalizmin başlıca eksikliği, şevin, gerçekliğin, duyusallığın duyusal insan faaliyeti, pratiği olarak değil, öznel olarak değil, yalnızca nesne ya da sezgi olarak kavranmasıdır. Böylece etkin yön, materyalizme karşıt bir biçimde, idealizm tarafından geliştirilmiş oldu - ama yalnızca soyut olarak, çünkü idealizm, bu biçimdeki gerçek, duyusal eylemi

elbette bilmez. Feuerbach, düşünce nesnelere gerçekten farklı duyusal nesnelere istiyor, ama insan faaliyetinin kendisini nesnel faaliyet olarak kavramıyor. Böylece Hıristiyanlığın Özü'nde teorik tutumu, biricik gerçek insan tutumu olarak görüyor, oysa pratik yalnızca iğrenç, Yahudice görünüm biçimi içerisinde kavranıyor ve sabitleştiriyor. Böylece "devrimci" faaliyetin, "pratik-eleştirel" faaliyetin önemini anlamıyor." (Marks, 1845)

İtalya'da Anarşizm ve Faşizm

İtalyan anarşizmi içerisinde ayaklanmacı ve örgütlenme karşıtı bir gelenek her zaman güçlü olmuştur. Rusya'da 1917 Şubat Devrimi'nin

yankularıyla başlayan ve 1920 yılının sonuna kadar sürecektir olan dönemde anarşist hareket içerisinde devrimci durum tespitleri yapılmaya başlanmıştı ve 1919 başında değişik yerel örgütlerden sınıf mücadelesi anarşistlerini birleştiren İtalya Anarşist Komünist Birliği (UCAdI) kuruldu. 1920'deki Bologna Kongresi programatik netliği zayıflatmak pahasına daha geniş bir örgüt olarak İtalyan Anarşist Birliği'ni (UAI) kurdu. Şubat 1920'de resmi günlük gazete olarak kurulan *Umanita Nova* kısa sürede 50 000'lik bir tiraj yakaladı.

1920 sonuna kadar sürecektir olan çap olarak kısa zamanda yerelden bölgeye genişleyen işçi grevleri serisi hep benzer bir hat izledi. UAI'nin, anarko-sendikalist USI'nin, bağımsız sendikaların ve daha sonra Komünist Parti'yi (PCDI) oluşturacak *L'Ordine Nuovo* çevresinin hareketi yayma çabalarına karşın Sosyalist Parti (PSI) ve CGL (Sosyal demokrat sendika) sayesinde hareket boğuldu. Ekim 1920'de son grevler de yenilgiyle sona erdiğinde devletin ilk yaptığı

iş UAI ve USI'nin ofislerini basıp Malatesta ve Borghi gibi önde gelen anarşistleri 'devlete karşı komplo' suçundan tutuklamak oldu ve mahkeme Temmuz 1921'e kadar başlamadı. (Malatesta Şubat 1920'de tutuklandığında ise batı İtalya'nın Tuscany bölgesindeki tüm büyük kasabalarda ilan edilen genel grev sayesinde salıverilmişti.)

Sosyal demokrat politikacıların ve sendika bürokratlarının ihaneti doğaları gereği idi, fakat sınıf hareketinin yenilgisi sadece buna bağlanamazdı. Devrimci guruplar arasında koordinasyon zayıftı. Hareketin bel kemiğini oluşturan

anarşistler yerelde oluşan güç birliklerinin her zaman parti bürokrasilerine karşı etkili bir merkezkaç kuvveti uygulayabildiğini ve parlamenter yolları reddeden eylem cephelerinin PSI üyelerini ve siyasallaşmamış emekçileri anarşist fikirlere kazandırdığını görmüşlerdi. Ne var ki yereli aşip ulusal ve küresel bir strateji oluşturabilme konusunda ve yeni üyeleri çekebilecek nitelikli bir örgüt yaratılmakta başarılı olamamışlardı. UAI'nin sentezci yapısı zaten bunun gerçekleşmesine izin vermiyor, anarşist örgütü yerellerin koordinasyon ağına indirgeyen ve bu şekilde korumaya yeminli kötü bir uzlaşmaya dayanıyordu.

Faşist hareket ortaya çıktığında anarşistler 1920 Kongresi'nde kabul edilen Birleşik Devrimci Cephe taktiklerinin bir uygulaması olarak *Arditi del Popolonun* (AdP - Halkın Cesurları) kuruluşuna öncülük ettiler. AdP emekçi mahallelerinden temellenen bir anti-faşist direnişi savunuyor ve destekçi örgütlerin kendi ayrı örgütlerini kurmalarına karşı çıkıyordu. PSI Ağustos 1921'de faşistlerle bir Pasifikasyon Paketi imzalayıp AdP'den gücünü çekti. Faşizmin iktidara geleceğini göremeyen Bordiga'nın önderliğindeki genç PCdI AdP'de bir polis sızması olduğu ve genel sekreteri anarşist Secondari'nin bir polis ajanı olduğu yalanlarını yayarak ve AdP'yi yeterince devrimci olmadığını savunarak parti üyelerinin AdP'den ayrılmasını emretti. Bu kararda şüphesiz Rus anarşistlerine karşı Bolşevik hükümet tarafından gerçekleştirilen saldırıların haberleri İtalya'ya ulaştıkça anarşistlerin Leninist tek parti diktatörlüğüne karşı daha eleştirel olmaları ve onların tam tersine Bordiga'nın bu diktatörlüğü onun karakterini (çoğu Troçkistin daha

sonra yapacağını aksine) çarpıtılmaksızın sevmesi, hatta demokrasi karşıtlığını kendi teorisinin bir parçası haline getirmesi etkili olmuştu. Emekçilerin faşist sızmalara ve toplanmalar karşı mücadelesi AdP dışında da devam etti. Yalnızlaştırılan AdP'nin son büyük zaferi Ağustos 1922'de anarşist geleneğin güçlü olduğu Parma'da yüz kadar AdP'linin binden fazla faşisti halkın da desteğiyle kentten yaka paça atmalarıydı.

UA özellikle İspanya'da anarşizmin elde ettiği saygınlıktan aldığı ivmeyle hızla güçlendi. 1936 ilkbaharıyla 1937 ilkbaharı arasında üye sayısı 4 kattan fazla artmıştı ve örgütün gazetesi *La Libertaire* Clichy'de anti-faşistler ile polis arasında yaşanan çatışmalardan birkaç hafta sonraki 1 Mayıs için 100 000 baskı yapmıştı ve Fransa çapından bundan başka on dört anarşist yayını vardı. Fakat sürekli eylem döneminde olan örgüt takti-

ğe ve stratejiye dair sağlıklı bir tartışma ortamı oluşturmayı başaramıyordu ve yeni üyeler hareketin sürekli katılımcıları haline geleliyordu. Esas ciddi çelişki ise Fransa'da Halk Cephesinin parlamenter ve sınıf işbirlikçisi karakterine cepheden karşı olan örgütün İspanya'daki benzer bir hükümet içerisinde olan anarşistleri eleştirisiz desteklemesiydi. İspanya'daki yenilgi Fransa'da da UA'nın güçsüzleşmesinin temel nedenlerinden oldu.

İspanya'da anarko-sendikalist CNT'nin kafası Halk Cephesi konusunda seçimlerden beri karıştıktı. Daha önceki seçimlerde izlediği oy vermeme kampanyasının aksine 1936 seçimlerinde bu tür bir tutum almadı. Kendinden önceki sağcı koalisyonun yaşattığı acılardan sonra Halk Cephesi'nin daha ılımlı olacağına dair bir umut sadece anarşistlere de hâkim olmuş gibi görünmekteydi. Bu yüzden Franco'nun darbesi olduğunda herkes hazırlıksız yakalandı. "Çıkan ayaklanma bir kez daha şiddet sorununun sadece teknik bir sorun olmadığını gösterdi. Zafer silahsal üstünlüğü olanın (askeriye) veya sayıca üstün olanın (halk) değil,

Le libertaire
 Le ministère du coffre-fort prélude à celui des croix de bois...

LA GRANDE TRAHISON DU FRONT POPULAIRE

Action révolutionnaire ou défile

Les anarchistes avaient raison

VERS L'UNION SACRÉE ET VERS LA GUERRE

Halk Cephesinin Büyük İhaneti

Fransa ve İspanya

Fransa'da anarşist anti-faşizm İtalya'dakinin anti-parlamenter ve emekçi tabanlı mücadele biçiminin ve ne yazık ki aynı zamanda onun örgütsel sorunlarının bir tekrarıydı. 6 Şubat 1934'te aşırı sağcı göstericilerin Ulusal Meclis'e saldırması anarşist hareketi bir toparlanma kongresine sevk etti. Sonuç Devrimci Anarşist Komünist Birlik'in (UACR) büyük kısmının Anarşist Birlik'i (UA) oluşturmak için kendi örgütlenmeciler hatlarından taviz vermeleri, azınlık gurubunun Liberter Komünist Federasyonu'nu (FCL) oluşturması ve Fransızca konuşan Anarşistler Federasyonu'nun (FAF) sentezci ve anarşist olmayan guruplara karşı uzlaşmaz pozisyonunu korumasıydı.

inisiyatifi eline almaya cesaret edenin oldu. İşçiler devlete güvendiklerinde, Zaragoza'da olduğu gibi devlet ya pasif kaldı ya da imkânsız vaat etti. Mücadeleleri odaklı ve keskin olduğunda (Málaga'daki gibi) işçiler kazandı; zindeliği eksik olduğunda kana boğuldu (Seville'de 20 000 kişi katledildi)." (Dauve, 1979)

Cumhuriyetçi bölgede darbeyi yenen ve onu bir iç savaşa dönüştüren halkın direnişi olmuştur. Dolayısıyla emekçi kitleler Madrid hükümetinin ve Franco'nun dışında özerk bir iktidar odağı olarak öne atıldılar. Böyle bir durumda doğru anarşist politika Madrid'deki hükümete politik destek vermeksizin, ondan özerk olarak mücadele edebilmektir. Nasıl 1917'de Rusya'da Kornilov darbesine karşı öncelikli olarak mücadelenin hedefini Kerensky hükümetinden Kornilov'a çevirmek gerekiyorsa (ki burada da darbenin asıl hedefi aslında Kerensky değil, onun hükümetini işe yaramaz hale getiren işçi sovyetleriydi) 1936'da da öncelikli hedefin Madrid değil, Franco olması doğaldır. Fakat bu taktiğin seçimi konusunda şunu net olarak ortaya koymak gerekir: Bunun nedeni burjuva demokrasinin faşizmden daha insancıl ya da özgürlükçü olması değildir. Burjuva demokrasinin faşizme kucağını açması Mussolini'nin iktidara gelişinden beri rastlanan bir olaydır. Baskının derecesi meselesine gelince, 1937 Mayısından sonraki karşı-devrim ve özellikle de İspanyol ve Rus gizli servislerinin seri cinayetleri bu ılımlılık iddiasının temelsizliğini gösterdi.

Son

20. yüzyıla adını kanlı harflerle yazan faşizmin kapitalizmin tekelci aşamasıyla ve kitle demokrasinin gelişi ile olan bağlantısını çizmeye ve Bonapartist veya Sosyal demokrat iktidarların ne açıdan ona benzediğini ve ne açılardan da farklılaştığını göstermeye çalıştık. Kapitalizme doğrudan karşı

çıkmadan - karakteristik olarak hiyerarşik olan - kapitalizm öncesi topluluk formlarına bir dönüş özlemini içeren faşist hareketin kökenlerine karşı mücadele değindiğimiz gibi iki yönlü bir biçim arz etmektedir. Bu iki yönlü mücadeleyi indirgemeciliğe düşmeden ve toplumsal formasyonun bütünlüğünü görerek yürütmek gerekir. Faşizmin kendisine karşı örgütsel mücadele ise ancak parlamenter ve yasalca ya da devlet aygıtının iyi niyetine dair bir umut taşımadan, sınıf işbirlikçiliğinden ve aynı zamanda da mücadelenin nicel gücünü zayıflatacak sekte tutumlardan uzak durarak sürdürülmelidir. Bu mücadele salt bir savunma şekli alır ve hareket tüm enerjisini bununla uğraşmaya ayırırsa yenilgi kaçınılmazdır, çünkü bu sadece düşmanın bir yüzüdür.

Kaynakça:

- Adler, F. (2001). Reconsidering Fascism. *Telos*, Iss.119.
- Anarchist FAQ (2006). A.5.5 *Anarchists in the Italian Factory Occupations*. Alındığı yer: <http://infoshop.org/faq/secA5.html#seca55>
- Anarcho (2005). *The Irresistible Correctness of Anarchism. Review of "The Resistible Rise of Benito Mussolini"*. Alındığı yer: <http://anarchism.ws/writers/anarcho/reviews/leninist/mussoliniSWP.html>
- Aufheben (1992). *Review of "Fascism/Antifascism by Jean Barrot"*. Alındığı yer: http://www.geocities.com/aufheben2/auf_1_barrotreview.html
- Berry, D. (1999). 'Fascism or Revolution!' Anarchism and Antifascism in France, 1933-39. *Contemporary European History*, vol.8, no.1, s.51-71. Alındığı yer: <http://raforum.apinc.org/article.php?id=238&lang=en>
- Bologna, S. (1993). *Nazism and the Working Class - 1933-93*. Alındığı yer: http://www.emery.archive.mcmail.com/public_html/sergio_bologna/nazism.html
- Çağlı, E. (2004). *Bonapartizm Faşizme: Olağanüstü Burjuva Rejim-*

- lerin Marksist Bir Tahlili*. Alındığı yer: <http://www.marksist.com/kitaplik/onlineKitap/Bonapartizm/index.htm>
- Dada, A. (1982). *Class War, Reaction and Italian Anarchists*. Alındığı yer: <http://www.fdca.it/fdcaen/press/pamphlets/sla-3/>
- Dauve, G. (1979). *Fascism/Antifascism*. Alındığı yer: <http://libcom.org/library/fascism-antifascism-gilles-dauve>
- Fraser, R. (1995). *İspanya'nın Kanı: İç Savaş Deneyimi (1936-1939)*. Belge Yayınları: İstanbul
- Gramsci, A. (1924). *The Italian Crisis. L'Ordine Nuovo*. Alındığı yer: http://www.marxists.org/archive/gramsci/works/1924/09/italian_crisis.htm
- Marks, K. (1845). *Feuerbach Üzerine Tezler*. Alındığı yer: <http://www.kurtuluscephesi.com/marks/tezler.html>
- Marks, K. (1852). *Louise Bonaparte'in 18. Brumaire'i*. Alındığı yer: <http://www.kurtuluscephesi.com/marks/18brumaire.html>
- Paxton, R.O. (1998). *The Five Stages of Fascism. The Journal of Modern History*, Vol.20, No.1 (1-23)
- Pirdal, H.H. (y.y.). *Faşizme Karşı Mücadele Toplumsal Devrim Mücadelesidir*. Apolitika, Sayı 2. Alındığı yer: <http://www.anarsi.org/arsiv.php?isl=oku&id=149&tip=2&ust=42>
- Poulantzas, N. (2004). *Faşizm ve Diktatörlük*. İletişim Yayınları: İstanbul
- Rabinbach, A.G. (1976). *Poulantzas and the Problem of Fascism. New German Critique*, No:8, (157-170)
- Sakai, J. (2002). *The Shock Of Recognition: Looking at Hamerquist's "Fascism & Anti-Fascism"*. Alındığı yer: <http://kersplebedeb.com/mystuff/books/fascism/shock.html>
- Troçki, L. (1934). *Bonapartizm and Fascism*. Alındığı yer: <http://www.marxists.org/archive/trotsky/works/1930-ger/340715.htm>
- Yanardağ, M. (2002). *MHP Değişti Mi? Ülkücü Hareketin Analitik Tarihi*. Gendaş A.Ş.: İstanbul
- Yürükoğlu, R. (1991). *Faşizm ve Burjuva Demokrasisi*. Alev Yayınevi: İstanbul

ULUSAL SORUN ÜZERİNE NOTLAR

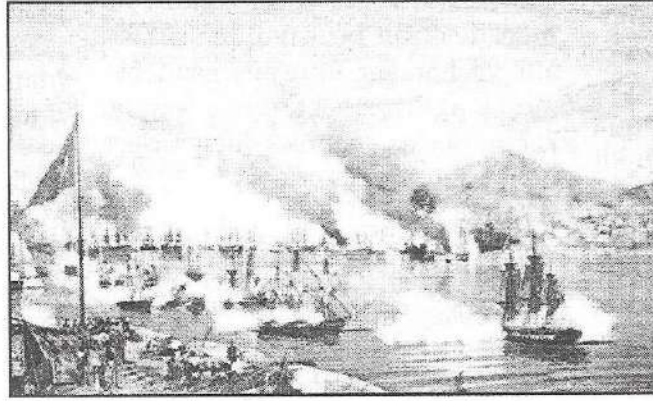
Gecenin Çocukları

Ulusal sorun kavramı ilk kez 20. yüzyılın başında Çarlık Rusya'sı, Habsburg ve Osmanlı İmparatorluğu gibi çokuluslu devletlerin sınırları içindeki ulusal baskı ve egemenlik ilişkilerinden doğan sorunları tanımlamak için kullanıldı.

Çarlık Rusya'sı, Habsburg ve Osmanlı İmparatorluğu'nda farklı ulusların, bağımsız devlet kurma mücadeleleriyle tartışılmaya başlanan ulusal sorunlar devrimci hareketlerin politik programlarında hızla yer aldı.

İmparatorlukların çözülme süreci farklı siyasal güçlerin politik hedeflerine¹ bağlı olarak, ulusal soruna farklı biçimlerde yaklaşmalarına yol açtı. Özellikle "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" kavramı üzerinde yürütülen tartışmalara ve tezlere muğlak içerikler yüklendi.

Bu kavrama yaklaşım üç temel yönelimde kendini dışa vurdu.

Yunanlıların bağımsızlık mücadelelerinde büyük etkisi olan 1827 Navarin Deniz Savaşını temsil eden bir resim

Emperyalist devletler için, sömürge alanlarını genişletmek ve hegemonyalarını yaymak doğrultusunda "yeni" doğan ulusların doğal hakkıydı.² Ve "federalizm" anlamına gelmekteydi.

Reformcu ve "milliyetçi" sosyalistler için ise bu hak, ezilen ulusun kültürel özerkliğine indirgenmişti. Bu indirgemenin temel nedeni politik programlarıyla bağlantılıydı. Mevcut devlet "aygıtını" yıkmak

yerine sadece onu ele geçirmeyi amaçlayan reformcu ve "milliyetçi" sosyalistler ulusal soruna da bu sınırlılık içinde yaklaştı.

Devrimci ve sosyalist hareketlerin ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini kabul etmesi ve bu ilkeyi siyasetlerinin temel birleşeni olarak formüle etmesi, kapitalizmin serbest rekabetçi döneminin sona erdiği ve emperyalizm çağına geçildiği koşullarda, özellikle I. paylaşım savaşının yaşandığı dönemde oldu.

Emperyalizm Çağı ve Ulusal Sorun

Kapitalizm 1860'lardan sonra yeni bir aşamaya girdi. 1880'lerden sonra daha net izlenebilir bir biçimde, hem kapitalist sistemin geneli, hem de kapitalist devletlerin niteliğinde önemli değişimler meydana geldi. 1860 öncesi kapitalizm ile 1900 başlarındaki kapitalizm karşı karşıya getirildiğinde, sözü edilen değişim

1-) Kapitalist tekelleşmenin en azgın dönemi, 1800'ün sonları ile 1900'lü yılların başlarına denk düşer. Sistemin ekonomik alt yapısında bu şiddetli alt üst oluşun, kısa sürede üst yapı kurumlarını etkilemesi kaçınılmazdı. Bu süreç bir yanı ile; sistemin yeniden yapılanması bağlamında, çokuluslu imparatorlukların çöküşünün, farklı toplum-devlet-birey ilişkilerinin ortaya çıkışının zeminlerini yarattı.

2-) Kapitalizm doğuş aşamasında ulus devlet temelinde güvenceye alınmış pazarlara ve bunu besleyen milliyetçiliğe ihtiyaç duydu. Milliyetçilik bir anlamda kapitalizmin gayri meşru çocuğu idi. Kapitalizm, sınırları çizilmiş ve milliyetçilikle meşrulaştırılmış "ülke" yada "devlet" le palazlanarak gelişti. Böylece hem Pazar sorununa yanıt üretti hem de sömürülecek emek gücünü güvence altına aldı. Sermaye birikiminin önündeki engelleri kaldırdı.

min sadece üretimin yoğunlaşması ile tamamlanmadığı, aksine bu yoğunlaşma sürecinin daha önceden tanınmayan ancak zamanla tüm sisteme egemen olan yeni bir aşamayı ifade ettiği ortaya çıktı. Bu yoğunlaşma süreci, 1890'larda kendini "tekel" olarak ifade eden dev şirketlerin oluşumunu sağladı. 1860 öncesi kapitalizmin belirleyici özelliği olan meta ihracı 1900'lerin başında sermaye ihracına dönüştü. Bu görünüşteki basit değişme, sözü geçen dünyada tüm sistemin yeni baştan organize olmasının da olanaklarını yarattı. Otto Bauer ve Kautsky gibi önemli siyasi kimliklerin Marksist ekonomi kuramına bir katkı ve Kapital'in devamı olarak nitelendirdikleri Finans

çağı gibi, emperyalizm döneminin temel argümanı "tekel"dir. Tekel, üretimin gittikçe daha da yoğunlaşması ve sermayenin gün geçtikçe merkezileşmesi anlamına gelmektedir. Serbest rekabetçi dönemin kendine ait mekanizması içinde doğan bu tekeller, rekabetin doğal sonucu olarak rakipleri karşısında güçlenip ekonomik sistemi denetim altına almayı başarmış, bu güçlü yapıları ile kapitalizmin serbest rekabete dayalı eski sistemini tasfiye ederek, kendilerinin belirleyici olduğu yeni kapitalizm yaratmışlardır. Tekeller ortaya çıktığı çağda ekonomik açıdan stratejik belirleyiciliği olan kömür ve demir gibi hammadde kaynaklarını ele geçirerek, uluslar arası alanda stra-

ların ihtiyaçlarına göre yeniden paylaşıldığı, emperyalist ülkelerde burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki ilişkinin, burjuvazi lehine değiştiği, emperyalizmin anavatanlarındaki bunalımların sömürgelere ihraç edildiği, merkezileşmenin ve yoğunlaşmanın arttığı ve sermayenin yapısının hızla değiştiği, buna bağlı olarak da siyasi yapıda her anlamda yozlaşmanın, gericileşmenin başladığı dönemdir.

Emperyalizm, siyasi demokrasiye ilişkin taleplerden bir tanesini oluşturan ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı dahil olmak üzere, bütün olarak demokrasinin inkarı anlamını taşıdı.

Kapitalizmin bu evresinde ulusal sorun üç değişik biçimde kendini gösterdi.

Metropollerde rekabetçi döneme haiz ilerici burjuva ulusal hareketler bu dönemde sona erdi. Burjuvazi hem kendi ülkesinde, hem de sömürgelerdeki ulusları ezen, asimile eden bir tarzda hareket etti. Ulusal hareketler burjuvazi için egemenliğini yaymanın aracı olarak kullanılmaya çalışıldı.

Devrimciler için ise metropollerdeki ulusal sorun "siyasi bakımdan özgür anavatana geçiş değil... kapitalizm olarak olgunlaşmış anavatanda sosyalizme geçiş" sorunu olarak ele alındı.

Metropollerin dışında ulusal soruna ilişkin ikinci ülke tipini ve Habsburg İmparatorluğu ve Çarlık Rusya'sına bağlı coğrafyalar ve özellikle Doğu Avrupa ülkeleri oluşturdu. Bu ülkelerde ezen ulusa karşı, ezilen ulusun/ulusların anadil ve siyasal özgürlükler mücadelesi burjuva demokratik nitelikte gelişti.

Devrimciler için bu ülkelere görev, ezen ve ezilen uluslardan işçilerin mücadelesini birleştirebilmek ve burjuva demokratik reformlara genel olarak toplumsal

Metropollerde rekabetçi döneme haiz ilerici burjuva ulusal hareketler bu dönemde sona erdi. Burjuvazi hem kendi ülkesinde, hem de sömürgelerdeki ulusları ezen, asimile eden bir tarzda hareket etti.

Kapital adlı eserinde Rudolf Hilferding, sanayi sermayesiyle banka sermayesinin iç içe geçmesiyle bu yeni dönemin serbest rekabetçi dönemden ayrıldığını, tekel oluşumları ile ekonomiye egemen olan yeni bir organizasyonun meydana geldiğini söyler. Lenin, bu kuramı siyasi bir perspektifle değerlendirerek, kapitalizmin yeni bir aşamaya ulaştığını ifade eder ve bu yeni aşamayı şöyle tanımlar: "Emperyalizm tekellerinin ve mali sermayenin egemenliğinin ortaya çıktığı; sermaye ihracının birinci planda önem kazandığı; dünyanın uluslar arası tröstler arasında paylaşılmasının başlamış olduğu ve dünyadaki bütün toprakların en büyük kapitalist ülkeler arasında bölüşülmesinin tamamlanmış bulunduğu bir gelişme aşamasına ulaşmış kapitalizmdir." ³

Lenin'in tanımından da anlaşıla-

tejik bir konum elde etmişler, daha önceden basit işlerle uğraşan bankalarla birleşerek finansal bağımsızlığa ulaşmışlar, 1900'ün başlarına doğru ise neredeyse denetimsiz bir güç haline gelmişlerdir.

Tekellerin ekonomide bu derece güçlü bir organizasyona dönüşmesi, kısa sürede siyasi mekanizma üzerindeki etkilerini artırdı. Gelişmiş kapitalist ülkeler, 1890'lardan sonra tekellerin denetlendiği dev bir sömürgeci güç haline aldı. Devletlerin ulusal ve uluslar arası politikaları da bu dev tekellerin ihtiyaçları çerçevesinde şekillendi. Bu süreç, bütün coğrafyaların hammadde ve pazar açısından yeniden paylaşımı anlamına geldi.

Kısacası Lenin'in deyimiyle emperyalizm, tekeli kapitalizmdir. Emperyalizm, tekellerin egemen olduğu, devletin onların denetimine girdiği ve dünyanın bu oluşum-

3-) Lenin, *Emperyalizm, Sosyalist Yay.*, s 111-112.

devrim hedefini destekleyecek içerik kazandırmak oldu. Bu anlamda ulusların kaderlerini tayin hakkının savulması vazgeçilmez bir koşul olarak ele alındı.

Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı Özünde Proleteryanın Birleşik Hareketini Yaratmayı Hedefler

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı devrimciler için proleteryanın birleşik hareketinin yaratılması ve dünya devriminin olanaklarının artırılması açısından önem taşır. Devrimciler, burjuva milliyetçiliğinden farklı olarak ayrılmayı ve ulusal kimliğin bağımsız tek başına hedef haline getirilmesini onaylamaz.

Çünkü insanlığın kurtuluşu sınıfsız, sömürsüz ve devletsiz bir toplumla mümkündür. Bu her türlü tahakküm ve iktidar ilişkisinin reddi anlamına gelir.

Böylesi bir süreç ulusların ve halkların bütünleşmesi ve baskı altındaki bütün ulusların tam kurtuluşu yani özgürlüğüyle doğru orantılıdır. Ulusların kaderlerini tayin hakkı bu anlamıyla ayrılma özgürlüğünü kullanmayı içerir. Bu da gönüllü birliğe giden yolu açacaktır. Çünkü ulusların bütünleşebilmeleri için önce özgür olmaları gerekir. Ancak insanlık bu aşamadan sonra sınıfların ve devletin ortadan kalktığı komünal düzene ulaşabilir.

Salt ulusal kültürel özerklik çerçevesinde bir yönelim, özünde burjuva siyasetini kapsar.

Ulusların kaderlerini tayin hakkı ise işçi sınıfının siyasetini temsil eder. Ve bu iki yaklaşımın birbiriyle bağdaşması mümkün değildir.

Her ulusal kültür aynı zamanda o ulusun egemen sınıfının dam-

gasını taşıyan egemen kültürü ifade eder. Burjuva milliyetçiliği için ulusal kimliğin mutlak bir amaç olarak desteklenmesi ulus içindeki kendi egemenlik programının desteklenmesidir.

Enternasyonalizm anadili kullanma hakkı dahil, tüm ulusal kültürel kimlik haklarının geliştirilmesini desteklemesi ise ikili bir yön taşır. Çeşitli uluslardan emekçilerin katkısına açık ve evrensel bir proleter kültür tüm ulusal kültürel hakların eksiksiz bir kullanımı yoluyla yaratılabilir. Bu evrensellik hedefi, ulusal kültürel hakların gelişiminin desteklenmesinin, milliyetçiliğin desteklenmesi biçimine dönüşmesini engeller.

Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı Siyasal Bağımsızlık Hakkıdır

Emperyalizm çağında ulusların kaderlerini tayin hakkı ilkesinin özü, siyasal bağımsızlık ve ulusal devlet kurma hakkını içerir. Bir ulusun siyasal bağımsızlık elde etmesi emperyalizm koşullarında da mümkündür.

Emperyalizm uluslar arası bağımlılık ilişkilerini tamamen ekonomik yöntemlerle de gerçekleştirebilir. Ulusal bir devlet kapitalist ilişkileri koruduğu sürece ulusların sömürülmesi ve ezilmesi önlenemez.

Emperyalizmin bağımlı ulusların ve sömürgelerin siyasal bağımsız-

lık talebine yönelik saldırılarının temel nedeni, siyasal bağımlılık ilişkilerinin iktisadi bağımlılığı daha ucuz ve daha az zahmetli kılmasından dolayıdır.

Emperyalizm açısından siyasal bağımlılık ilişkisi sömürünün derinleşmesi açısından önem taşıdığı ortadadır.

Devrimciler, ulusal kurtuluş mücadelesinin emperyalist amaçlar için yararlanılabilir koşullarda dahi, ulusların kaderlerini tayin hakkını savunurlar. Ve savunularını, burjuvazinin mülksüleştirmesini sağlayacak toplumsal devrimin yaratılması mücadelesiyle birleştirirler.

Sömürgelerde Ulusal Sorun

20.yüzyılda ulusal sorun sömürgeler sorunu olarak biçimlendi. Bu yüzyılda emperyalist devletlerin nüfuz alanlarında ya da etkili olduğu coğrafyalarda ortaya çıkan sömürgeler sorunu, ulusal sorunu kapsayan nitelikte oldu.

Bundan dolayı sömürgelerdeki ulusal kurtuluş hareketleri, sermayenin küresel egemenliğini sarsan ve uluslar arası güç ilişkilerini bozan mahiyet taşıdı.

Bu maliyetle bağıntılı olarak ulusal sorun, devletlerin iç sorunu olmaktan öte emperyalizme ilişkin bir sorun içeriğine büründü.

Sömürgeciliğe karşı verilen mücadele sürecinde Cezayir'den bir görüntü

Sömürgeci merkez ülkelerden kopuşu hedefleyen, bir anlamda çokuluslu sömürge imparatorluklarının dağılma sürecini başlatan, sömürge devrimleri, ulusal sorun ve toplumsal devrim arasındaki bir çok yeni unsur devreye soktu.

Özellikle Ekim Devrimi'nin yarattığı atmosferle ve bir şiar haline gelen "sömürgelere özgürlük" sloganıyla, ulusal kurtuluş hareketlerinin sosyalizme

yönelimi gözlemlendi.

Emperyalizmin, her ne kadar sömürgecilik siyasi biçimi altında olsa bile, sermaye ihracını esas alan ekonomik işleyişi, sömürgelerdeki egemen sınıfların şekillenmesini de belirledi. Yerel egemen sınıflar temel olarak kompradar burjuvazi ve milli burjuvazi olarak ikiye ayrıldı.

Sonuç olarak sömürgelerdeki kurtuluş hareketlerinde kendi kaderlerini tayin etmek isteyen özne ulus olarak tanımlanmaktan çıkarak, halk olarak tanımlanmaya başlandı.

Kurtuluş hareketleri burjuva milliyetçi bir içerikte değil, "halkçı" hareketler şeklinde gelişti ve toplumsal devrime yönelimin potansiyelini taşıdı.

Ulusal kurtuluş hareketleri, ezen ve ezilen iki ulus arasındaki bir çatışma olmaktan çıkarak, emperyalist uluslar arası ilişkiler sistemini sorgulayan, bozan, altüst eden bir toplumsal devrim sürecini içinde taşıdı. Böylece ulusal sorun, fiili bir süreç olarak proletarya devriminin genel sorununun parçası haline geldi.

Ne var ki, bu süreç sınıf ittifakları ve yapısı gereği çelişik içerikteydi. Emperyalizme karşı farklı sınıf ve tabakalar - ulusal küçük burjuvazi, köylülük ve işçi sınıfı - bir araya gelerek birleşik ulusal cephe oluşturmuştu. Ulusal cephe içinde her sınıf ve tabaka politik ağırlıkları ölçüsünde mücadelelenin seyrini etkilemeye çalıştı. Politik programlarına bağlı olarak siyasi ayrılma hakkından sınırlı bağımsızlığa ya da emperyalizmle ilişkilerin tasfiyesine kadar bir dizi radikal, devrimci ya da reformist önermeler geliştirildi.

Bugün açısından bakıldığında ulusal kurtuluş hareketlerinin zaferden sonra anti - kapitalist hatta yürüyemedikleri ortaya çıktı. Hareketlerin anti - sömürgeci bir çizgide geliştiği, politik devrimden

sonra ve siyasi bağımsızlıklarını elde etmeleriyle devlet kapitalizminin bir versiyonunu inşa ettikleri görüldü.

Çünkü anti - sömürgecilik ülkenin bağımsızlığıyla kendini sınırlar. 1945'ten sonra kurulan "yeni dün-

nominin dolaylı bir parçası gibi konumlanmışlardı.

Öte yandan bir başka yanlıgı ise bir ülkenin emperyalizmin askeri işgalinden kurtulması, o ülkenin emperyalizmin ekonomik ve siyasi ilişkiler açısından ve hegemonyasın-

Söylem düzeyindeki "sosyalist" vurgu genel bir yanılısamaya yol açtı. Afrika, Latin Amerika ve Uzak Asya'da bir dizi ulusal kurtuluş hareketi zaferle sonuçlansa da, iktidara yeni ve yerli egemen sınıflar el koydu.

ya düzeni" bir tarafta ABD, diğer tarafta SSCB'ye dayalı iki kutuplu bir dünyayı simgeliyordu. Ve bu iki devlet arasında oluşan makro dengeler bir tarihsel dönemi belirleyecek içerikte oldu.

Özellikle 1945 - 1990 arasında gelişen anti - sömürgeci hareketler bu dengenin yarattığı ve yönlendirdiği verili koşullarda kendini sınırladı. SSCB'den ve Çin'den aldıkları yardım hareketlerin, "sosyalist" bir söylem geliştirmelerine neden oldu.

Söylem düzeyindeki "sosyalist" vurgu genel bir yanılısamaya yol açtı. Afrika, Latin Amerika ve Uzak Asya'da bir dizi ulusal kurtuluş hareketi zaferle sonuçlansa da, iktidara yeni ve yerli egemen sınıflar el koydu. Bu ülkelerde ağırlıklı pro - sovyetik çizgide hareket egemen klikler ekonomik olarak ulusal kalkınmacı, içe dönük sermaye birikimini hedef alan özünde devlet kapitalizmi modellerini hayata geçirdi.

Bir dönem Sovyetler Birliği'nin ekonomik ve nüfuz alanında yer alan bu ülkeler, 1989 Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve 1991'deki "Büyük Çöküş"ten sonra hızla emperyalist - kapitalist ilişkilere entegre oldu. Bir başka bağlamda zaferden sonraki konumları da uluslar arası iş bölümüne bağlı gelişmişti. Kapitalizmi bir dünya ekonomisi sistemi olarak tanımlarsak, zaten bu eko-

dan kurtulması anlamını taşımadığıdır.

Emperyalizm her şeyden önce küresel bir olgudur. Tek bir ülkenin içinde emperyalizmin yenilmesini düşünmek hem bu olgunun hem de emperyalizmin askeri, siyasi ve ekonomik ilişkiler bütünlüğünün anlaşılmadığını gösterir. Ve kapitalizmin küresel bir örgütlenme olduğunun es geçildiğini ortaya koyar.

Son olarak anti - sömürgeci devrimler eşitsiz ve birleşik bir sosyal devrim sürecini besleyen karakterde gelişebilirdi. Ne var ki 20.yüzyıl tarihinin bir dizi iç ve dış dengeleri buna izin vermedi.

Yararlanılan Kaynaklar

Lenin, Emperyalizm, Sosyalist Yay.
Bakunin, Devlet ve Anarşi, Öteki Yay.
Rudolf Hilferding, Finans Kapital, Belge Yay.
Rosa Luxemburg, Sermaye Birikimi, Belge Yay.
Otto Bauer, Rudolf Hilferding, Max Adler, Karl Renner, Avusturya Marksizmi, Kavram Yay.
Peter Nettl, Rosa Luxemburg, I-II, Atol Yay.
Lenin, Marsizmin Bir Karikatürü Ve Emperyalist Ekonomizm, Koral Yay.
Lenin, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yay.
Buharin, Emperyalizm ve Dünya Ekonomisi, Bağlam Yay.
Volkan Yaraşır, Sokakta Politika, Gendaş Yay.

Ezilenlerin Vatanı

Benercisu

Komünizm; Üretim araçları üzerindeki mülkiyetin kalktığı sınıfsız-devletsiz toplum idealidir. Bu yüzden toplumsal ekonomik eşitlik ancak komünizmle mümkündür. Bu özgürlükler bütününe giden yolda sınıflı toplumla karşı karşıya kalırız. Bu öyle bir duvardır ki bunu yıkmadan ne gerçek dilimizi, ne gerçek kimliğimizi, ne de vicdanımızı tanıyabiliriz.

Yazının amacı "ulusların kendi kaderini tayin hakkı"nın değişen toplumsal dinamikler çerçevesinde özgürlükçü komünist bir perspektifle irdeleme isteğidir. Ezilen ulusların mücadelesi özellikle 20. yy. ikinci yarısında önemli bir yer tutmaktadır. Bu mücadeleler sonucunda birçok ezilen ulus bağımsız devlet kurma yoluna giderek sorunu çözmeye çalışmış doğası gereği ulus-devlet sınırını aşamamıştır. İkinci dünya savaşı sonrası Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle birlikte dünyanın birbirini denetleyen iki kutuplu yapısı bozulmuş, gerek dünyada yaşanan kriz gerek ABD'nin

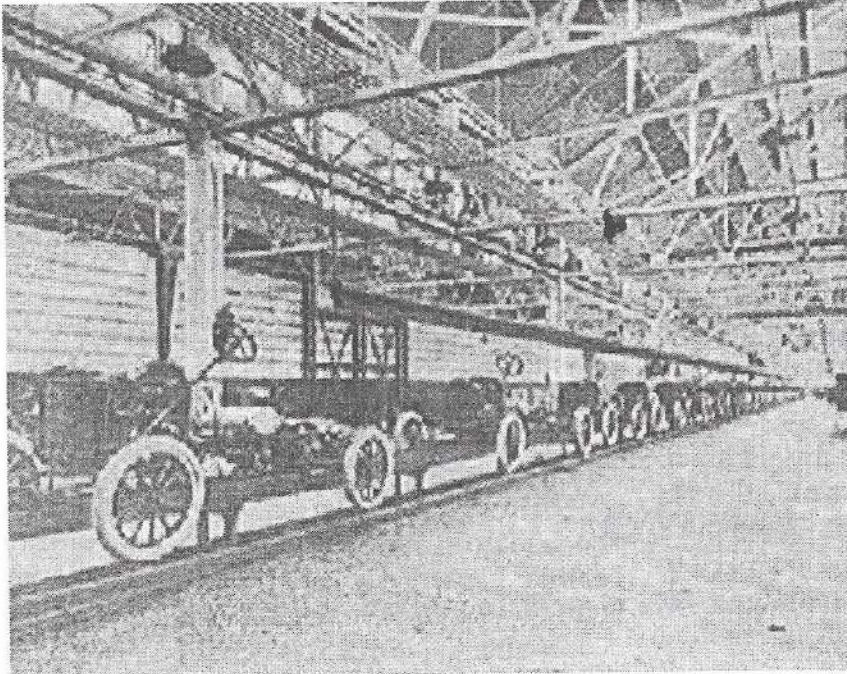
hegomonyasını güçlendirme ihtiyacı dünyayı yeniden yapılandırma yönünde bir arayışa itmiştir. Emperyalist küreselleşme süreci batının finans kapitalinin öncülüğünde burjuva ideologlarının da yardımıyla şekillenirken hem üretim alanında hem de kültürel alanda yeni bir evreyi zorlamış postmodernist düşünceyle beslenmiştir. Bu değişimden elbette ulus-devletler de nasibini almıştır. Bu yüzden ulus-devletin yaşadığı değişimi; modernizm ve postmodernizm temelinde ele almak ve değişen dinamiklerin dünya halklarına, emekçilere yansımalarını bu çerçevede irdelemek, temel

istektir. Yazı üç temel başlıktan oluşmaktadır: Modernizmden postmodernizme ulus-devlet, sorun krizi ve özgürlükçü komünist değerlendirme.

Modernizmden Postmodernizme Ulus-Devlet

Modern ulus devlet:

Modern ulus devletin en temel özellikleri; akılcılık, bürokrasi, uzmanlaşma, merkeziyetçilik ve tek kimlikliliktir. Devletin egemenliği söylemiyle şekillenen merkezi, hiyerarşik toplumsal bir yapılanmadır. Birey arka planda, ulus devletse ön planda ve hükmedicidir. Devlet kurucu, düzenleyici, kapsayıcı bir role sahiptir. Bu yüzden şiddet olgusu da tekelleşmekte devletin denetimi altına girmektedir. Devlet sahip olduğu güçle toplum üzerinde baskı kurmakta ideolojik aygıtlarıyla ulusal çıkarlarımız adı altında toplumu yönlendirmektedir. Yine bu anlayışta ulus-devletle ulus-

kimlik aynı potada eritilir. Anayasa temelinde ortak bir kimlik tanımının yapılmış olması bunun ifadesidir. Ulus devletin üzerinde yüceltilen ulus, baskın kapsayıcı bir role sahip olduğundan etnik özne dışlanmakta ulusal kimlik ise tektipleştirilmektedir. Bu etnik kimlikleri dışlayan, üstünü örten baskıcı bir süreç yaratırken ulus-devlet egemenliğini bu baskıcı yapısına borçludur. Tek ulus, tek bayrak, tek dinle şekillenen bu dönemde yaşanan sayısız soykırım modern-ulus devletin ırkçı bir ögeye sahip olduğunu gösterir niteliktedir.

Globalleşmenin yarattığı yeni dinamikler haberleşme, ulaştırma, sermaye ve emeğin ulus aşırı ölçekte akışkanlığı, yüksek teknoloji silahlar vb. ulus devleti bir dizi ciddi sorunla karşı karşıya bırakmıştır. Global ekonominin ortaya çıkışı ulus devletlerin kendi ekonomilerini başarılı olarak düzenleme ve kontrol etme güçlerini azaltmış ve onları artan bir şekilde uluslar arası finans piyasalarının dalgalanmalarından etkilenir hale getirmiştir. Hatta kimi noktalarda egemen devlet yapısıyla sermayenin sınır tanımazlığı çıkar çatışmasına girmekte devlet bu tür noktalarda sermayeyi kısıtlayıcı yasal düzenlemeler yoluna gitmektedir.

Postmodern ulus-devlet :

Bu evrenin en temel özelliği parçanın önem kazanması ve belirsizlik yaklaşımıdır. Akılcılığın reddi, çok parçalılık, çok kimliklilik en tipik özellikleridir. Birey ön plana çıkarırken ulus-devlet arka plana itilir. Parçaya vurgu ve çok kimliklilik temelinde etnik kimlikler önem kazanırken modern ulus-devletin homojen ve merkezi yapısı reddedilmekte toplumsal yapının homojen ve bütünleştirilemez olduğu gerekçesiyle makro ulus devletler yerini mikro ulus devletlere bırakmaktadır. Artık ulus-dev-

letler ya da hiçbir tekil ulus-devlet emperyalizmin merkezi değildir bu yaklaşıma göre. Modern ulus devletlerin yerini kent devletleri alacak yerel yönetimler reformu adı altında kentlerin devletleşmesi sağlanacaktır. Postmodernizme göre ulus devlet aşıldıktan sonra yerel devletleşme, bölgesel devletleşme ve dünyasal devletleşme olgusu kendiliğinden gündeme gelecektir. Postmodern anlayış bu süreçlerin tamamını kapsayarak tek

Ezilen ulusun başkaldırısı başlangıçta ileri bir adım olarak gözükse de devlet formülasyonuna girmesiyle birlikte savaştığı şeye dönüşmekte dolayısıyla ilericiliği şöyle dursun gerici bir adıma dönüşmektedir.

bir dünya devleti yani imparatorluk'u hedeflemektedir. Bu demektir ki: Dünya Ticaret Örgütü(DTÖ) çatısı altında yeni bir uluslararası yapılanmaya gidilirken, Dünya Bankası(DB) ile Uluslararası Para Fonu(IMF) gibi ekonomik örgütler DTÖ'ye bağlanacak ve bütün dünya ekonomik bir entegrasyona giderek çok uluslu tekellerin denetimi altına girecektir.

Solun Sıkışmışlığı

Bilindiği gibi "ulusların kendi kaderini tayin hakkı" lenin'in yaklaşımıdır. Leninistler 1997 yılında yaptıkları kongrede söz konusu kararı İbrahim Kaypakkaya'nın tezlerini de değerlendirerek şöyle ayrıntılandırır:

"Kendi kaderini tayin hakkı"

"Kendi kaderini tayin" ile "Kendi kaderini tayin hakkı" farklı şeylerdir. "Kendi kaderini tayin" veya "Kendi kaderini tayin etme" ayrılma ya da ayrı bir devlet kurma anlamına gelir. Oysa "kendi kaderini tayin hakkı" ayrı bir devlet kurma hakkı anlamına gelir. Komünistler her şart altında kayıtsız şartsız savundukları şey, "kendi kaderini tayin hakkı" yani ayrı bir devlet

kurma hakkıdır. "Kendi kaderini tayin hakkı" ile "kendi kaderini tayin" yani başka bir deyişle "ayrı bir devlet kurma hakkı" ile "ayrı bir devlet kurma" asla birbirine karıştırılmamalıdır. Komünistler birincisini her şart altında savundukları halde ikincisini şartlara bağlı olarak savunurlar. Lenin yolunun ifadesiyle komünist hareket bu ikinci sorunu "her özel meselede somut olarak, bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm

için proleteryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından yargılar ve tayin eder."¹

"Kendi kaderini tayin hakkı" üzerine yapılan ayrıntılandırma düşündürüctür.Yapılan açıklama son derece taktikeldir "kurma hakkı tanıyoruz ama

kurma noktasında duruma göre bakıcaz.." demektedir. Böylesi bir taktiksel yaklaşım emperyalist devletin zayıflatılması noktasında kabul görmekte, ancak ezilen ulusun bağımsızlığını kazanması ve devlet kurması durumunun şartlara bağlı bir savunusuyla son bulmaktadır. "Sosyalizmin ve proleteryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri" desteği devam ettirecek ya da ortadan kaldıracaktır. Bu noktadan itibaren ezilen ulus, devlet kurmasıyla sosyalizmin önünde ciddi bir engele dönüşme potansiyeli içeriyor ise şartlar devreye girecektir.

Sosyalist sol, ulusal kurtuluş mücadelelerinin gerici olduğunu kabul etmekle birlikte, ezen ulus milliyetçiliğiyle ezilen ulus milliyetçiliğini ayırmakta ve ezilen ulusun milliyetçiliğini ileri bir adım olarak görmektedir. Bu yaklaşıma göre; ezilen ulusun milliyetçiliğini ileri kılan durum; egemenlere yönelik başkaldırı içinde olmasıdır. Bunu özgürleşmenin ilk halkası olarak gören sosyalist sol, bu savaşım sayesinde ezilenlerin "gözbağı" nı çözerek sınıfsal ezilmişliğini de

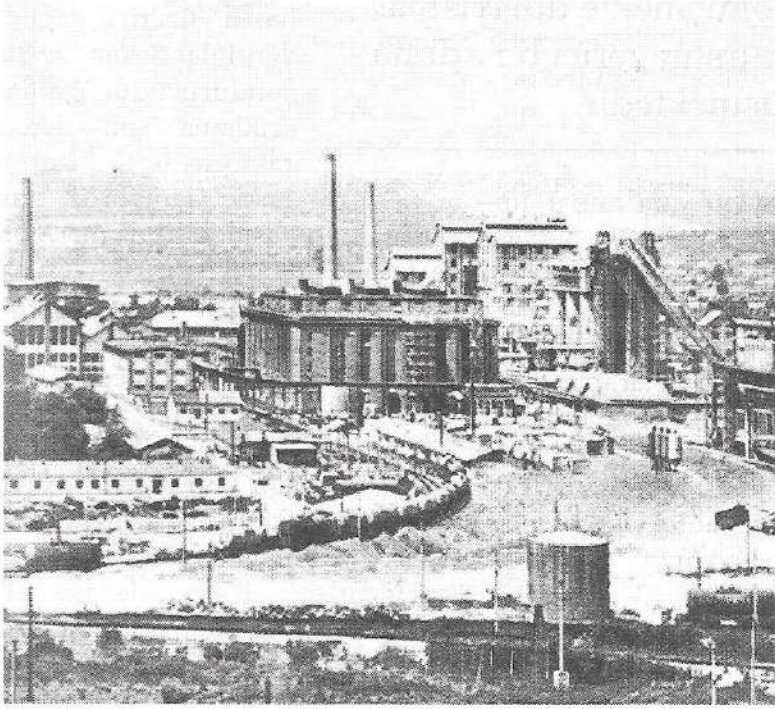
farkedeceğini savunmakta aşamacı bir özgürleşme modeli sunmaktadır.

Ezilen ulusun başkaldırısı başlangıçta ileri bir adım olarak gözüke de devlet formülasyonuna girmesiyle birlikte savaştığı şeye dönüşmekte dolayısıyla ilericiliği şöyle dursun gerici bir adıma dönüşmektedir. Gözbağına gelince, bu yaklaşıma göre dünyada sayısız ulus devlette sanki emekçiler sınıf mücadelesindeki mutlak yerini almıştır da bunu bir göremeyen ezilen uluslar olmuştur. "Ulus-devlet" gözbağının ta kendisidir. Heralde bu kavrayışa göre ka-

açıklıkla götürtüz. Sorun; ezilenlerin özgürlük mücadelesi değil devletin amaçlaştırılmasıdır. Bu yüzden kürt hareketi tüm haklı taleplerine rağmen işçi sınıfından gerekli desteği alamamaktadır.

Soldaki sıkışmanın bir diğer nedeni ise değişen dünya düzeni noktasında ortaya çıkmaktadır. Solda bu meseleye ilişkin iki farklı bakış açısı söz konusudur. Biri milliyetçi solun globalleşme noktasında ulus-devleti tek sol seçenek olarak görmesi, diğeri ise liberal solun globalleşmeyi etnik kimliklere yapılan vurgu çerçevesinde ileri bir adım olarak değerlendirmesidir. Her iki yaklaşımda ö z ü n d e

ilişkisi ise birbirinden bağımsız şekillenen süreçler olarak ele alınırsa ciddi teorik-politik yanlışlar üretmek kaçınılmaz olacaktır. Postmodernizmin belirginlik kazanmaya başladığı dönem 20. yüzyılın ikinci yarısıdır ki bu süreçte üretimde de ciddi değişiklikler söz konusudur. Fordist üretim sürecinin yerini postfordist üretim sürecine bırakması üretim sürecinde yaşanan bir dizi krizle ilgili olduğu gibi güçler dengesiyle de ilgilidir. Örneğin; 1960'lı yıllarda emeğin sermayeyle tarihsel olarak ilk kez denge durumuna gelmesi tekelci sermayenin aşırı kar hırsının önünde ciddi bir engel yaratmaktadır. Aynı dönemde Sovyetlerin çöküşü, dünyada yaşanan antikomünist propoganda, Amerika'nın dünyada tek hâ-

dınlar da ataerkini yıkmadan gözbağından kurtulamayacaktır. Şovenizm, cinsiyetçilik kapitalist iktidardan ayrıksı şeyler midir ki böyle bir aşamacı yaklaşım söz konusudur. Irkçı, ataerki, hiyerarşik devlet yıkılmadan özgürlük mümkün değildir. Sosyalist sol da bütün ezme-ezilme biçimlerinin kapitalist iktidarın kendinden bağımsız çözülemeyeceğinin farkındadır. O yüzden taktiksel yaklaşımlar devreye girmektedir. Yıllardır süregiden savaşa kürt hareketine türk solunun verdiği desteğe baktığımızda aslında tüm bunların ne kadar söylem düzeyinde kaldığını

doğru kuramazken milliyetçi sol ise küreselleşmeye karşı çıkmak isterken milliyetçi bir noktaya savrulmaktadır.

Özgürlükçü Komünist Değerlendirme

Öncelikle modernizm ve postmodernizm kapitalist iktidarın ihtiyaçları çerçevesinde şekillenen üst yapı ilişkileridir. Yani hem modernizm hem postmodernizm kapitalist iktidarın ideolojik kıyafetleridir. Bir dönemi doğru kavramak için o döneme özgü alt yapı-üst yapı ilişkisine ve güçler dengesine bakmalıyız. Alt yapı - üst yapı

... hem modernizm, hem postmodernizm kapitalist iktidarın ideolojik kıyafetleridir. Bir dönemi doğru kavramak için o döneme özgü alt yapı-üst yapı ilişkisine ve güçler dengesine bakmalıyız

s a k a t t ır . Liberal sol küreselleşmeyle-emperyalizm arasındaki ilişkiyi

kim güç olma isteği için bir yönünü oluştururken dünyada yaşanan ani talep değişimlerinin (üretimde yattığı kriz; stok patlamaları, esnek talep değişimine yanıt üretememe vs.) tesadüfen gelişmediği postmodernizmin-postfordizmle ilişkisi temelinde şekillendiği açıklık kazanır.

Bilindiği gibi modernizm Avrupa merkezli toplumsal bir model olarak şekillenirken postmodernizm Amerika merkezli bir toplumsal model olarak şekillenir. Postmodernizmin modernizmle hesaplaşması kapitalist güçler savaşını tarif eder. Bizi tartışmanın bu yönünden çok dünya halklarının ve emekçilerin süreçten nasıl etkilendiği ilgilendirmektedir. Yaşanan ideolojik bombardıman, bilinçleri bulanıklaştırmış, kimi kesimleri modernizmin savunucu-

su haline getirirken kimi kesimleri de postmodernizmin savunucusu haline getirmiştir. Oysa kapitalizmin yaşadığı bu evreler özünde kapitalizmin temel mantığını değiştirmemiştir. Kapitalist-iktidar için halen tek değer kapitaldir ve sınıfların, devletlerin, militarist güçlerin varlığını sürdürdüğü

olması sorunu değildir. Sorun tam da iktidarın, devletlerin, militarist güçlerin ve milliyetçiliğin hali hazırda varlığını pervasızca sürdürüyor olmasıdır. Kapitalist dünyada ezilmenin vatani yoktur. Dünyaya baktığımızda bu basit gerçeklikle karşı karşıya kalırız. Emperyalist paylaşım savaşı halkları birbirine

Küreselleşmenin Ortadoğuda halklar açısından nasıl bir süreç yarattığı ortadadır. IMF'nin, DTÖ'nün NATO'nun olduğu bir dünyada postmodern argümanlarla iktidarın çok parçalı, merkezsiz ve belirsiz olduğunu iddia etmek komiklidir.

bir dünyada kapitalist-iktidarın sadece kılık değiştirdiğini, ancak özünü değiştirmediğini kavramak insanlığın kurtuluşu açısından son derece önemlidir.

Modernizmin yarattığı egemen ulus devlet yapısı tek kimliklilik temelinde makro milliyetçiliği geliştirirken postmodernizmin çok uluslu devlet yapısı ise mikro milliyetçiliği kıskırtmıştır. Aslında sorun ulus-devletin makro ya da mikro olması olmadığı gibi milliyetçiliğin de makro ya da mikro

düşman ederek yüzyıldır insanlığı açlığa ve sefaletle mahkûm etmiş, yaşanan savaşlar, nükleer silahlar dünyanın dengesini bozmuş, yarını belirsiz bir gelecekle bizi baş başa bırakmıştır. Kapitalist iktidarın ihtiyaçları modernizmde ulus kavramını öne çıkartarak emperyalist devletlerin gelişmesine katkıda bulunurken bugün postmodernizm temelinde ulus kavramının reddiyle sömürgeleştirmeyi şekillendirmektedir. Kırsal kesimden metropollere yaşanan göç (işgücü) öyle devasa boyutlarda

ve karmaşık bir hal almıştır ki artık işin soykırımla halledilebilir bir tarafı kalmamıştır. Devletin küçültülmesi ve imparatorluk masalları halkların birbirine daha fazla düşman edilmesinden başka birşey değildir. Küreselleşmenin Ortadoğuda halklar açısından nasıl bir süreç yarattığı ortadadır. IMF'nin, DTÖ'nün NATO'nun olduğu bir dünyada postmodern argümanlarla iktidarın çok parçalı, merkezsiz ve belirsiz olduğunu iddia etmek komiklidir. Sorun ne liberal solun küreselleşme formülleriyle ne de milliyetçi solun (ehven-i şer mantığı içerisinde) ulus-devlet argümanlarına sarılmasıyla çözümlenebilir. 20.yy.ın tarihsel deneyimlerinden ders çıkarmak zorunludur.

Federasyon gönüllü birlik, yatay doğrudan yönetim demektir. İnsanların özgürce yaşamalarını doğal bir olgu olarak görebilmektir. Ancak böyle bir örgütlenme halkların kardeşliğini yükseltebilir. Anarşist komünistler tarihsel olarak zora dayalı her türlü birliğin karşısında ezilenlerin özgürce yaşama hakkını savunmuş, özgür insiyatiflerinin gelişeceği zeminlerin koruyucusu olmuştur. Slav halklarının Alman boyundurluğundan çıkması için yaşanan Bakunin bunun en güzel örneğidir. Ezilenlerin kurtuluşunu gerçekleştirmek üzere girişecekleri çabalar yeni ayrıcalıklar yaratmaya yüzünü dönüyorsa yapmamız gereken bunu eleştirmektir. Ekonomik eşitliğin olmadığı yerde toplumsal eşitlik basit bir yalana dönüşür. Ancak ayrıcalıkları yıkarak gelişen bir özgürlük mücadelesi kendi özgürlüğünü kazanabilir ve yeni özgürlük zeminlerinin anahtarı olabilir. Böyle bir birlik diğer halkların da gelişimine katkıda bulunacak emperyalist gericiliğe karşı insanlığın evrensel adalet mücadelesini yükseltecektir.

Notlar

¹ Çağrı Dergisi, "İbrahim Kaypakkaya Yoldaş ve Milli Mesele", http://www.ydicagri.com/i.kaypakkaya/ik_6_kongre_2.htm

Ulusal (tahakkümden) Kurtuluş Mücadelesi, Kürtler, Komünistler

Metin Kılıç

Konunun tanımı ile başlayalım: Ülkede ve tüm bölgede yaşayan Kürtler üzerinde ulusal nitelikte bir tahakkümün varlığı ve bu tahakküme karşı gelişen hareketler.¹ Kürt ulusu² üzerine devlet tarafından uygulanan tahakkümün altında yatan nedenler ayrı bir tartışma konusu. Fakat bu tahakkümün devletin kuruluş aşamasından itibaren uygulamaya konduğunu hatırlayalım. Ortada özel bir tahakküm biçimi var. Ulusal aidiyetlerden kaynaklı özel bir tahakküm biçimi. Bu tahakkümün tarihsel olarak aldığı çok çeşitli biçimler var: Kürtlerin yaşadıkları coğrafyanın sanayileşmeden ve sözde ulusal kalkınma-

nın diğer nimetlerinden nasibini almaması. "Sadece sermayenin kendi sınırlarını sınır bilen, her zaman eşitsizlik ve eşitsiz mübadele biçimleri ürettiği için hiçbir zaman gerçekten kalkınmayı sağlayamayacak olan"³ kapitalizmin, Türkiye ulus devleti coğrafyasında belirli

bölgelerin "kalkındırılmayan" bölge işlevi görmesi. Anadil meselesi. Devletin Kürt Halkının üzerinde otorite kurmak için var olan aşiret ve ağalık yapılarını desteklemesi, ulusal kimliğin savunusu ile Türkiye devletinin politikalarına karşı koyanlara yapılan bin bir zulüm, basitçe bir Kürdün ortalama bir Türk tarafından hor görülmesi... Durumu, devlet olmanın meşruluğunun bir ulusun devleti olmak haline geldiği bir çağda, yani kapitalizmin hakim olduğu bir çağda, temsilcisi olduğunu iddia ettiği ulustan olmayanların yaşadığı bir coğrafya üzerinde iktidar kurma eylemi olarak anlayabiliriz. Yerel iktidarları kendine

¹ "Ulusal kurtuluş mücadelesi" kavramına küçük bir ekleme yapmamın sebebi, "ulusal kurtuluş"un bir ulusun üyelerinin kurtuluşu gibi algılanma ihtimali. Kavramı kullanan çoğu kimsenin ulusal kurtuluş ve toplumsal kurtuluş ayrımına gittiğini bilsem de, ulusal kurtuluşun, bir ulusun üzerine bir başka ulusun savunuculuğu iddiasındaki bir ulus-devlet tarafından uygulanan tahakkümden kurtuluş anlamına geldiğini vurgulamak istedim.

² Burada 'ulus nedir' tartışmasına girmeyeceğim. Bu yazıda ulus kavramını bir veri olarak alıyorum. Gerçekte ulus nesnel bir gerçeklik değil, kapitalizm ile ortaya çıkan bir kurgudur. Ernest Gellner'e kulak verelim: "Sorun ulusçuluğun türdeşliği değildir. (...) Türdeşliğe duyulan nesnel gereksinim, ulusçulukta yansımaları bulur. (...) Modern bir sanayi devleti ancak standart bir kültüre sahip ve birbirinin yerini tutabilecek bir nüfusla işlev görebilir. (...) Ulusçuluk her ne kadar kendini öyle sunsa da, uyuyan eski potansiyel gücün uyanışı değildir." "Modern bir sanayi devleti" yerine, kapitalizm demek daha doğru olacaktır.

³ Harootunian, Harry; *The Empire's New Clothes*, Prickly Paradigm Press, Chicago, 2004.

bağlama, milliyetçi bir hareketlenmenin doğmasını ve sonucunda kopuşu engellemek için asimile etme, asimile olmayan ve karşı bir hareket kuranlara karşı imha. Devletin örneğin Samsun bölgesinde kurup geliştirdiği 'modern' (yani kapitalist) devlet iktidar mekanizmasından farkı şu: Kürtlerin yaşadığı coğrafyada kurulan iktidar mekanizmasının bu bölgenin hassaslığının bilincinde bir şekilde

ruz.) Bu şu tavrı netleştirir: Kürt ulusal kurtuluş mücadelesine karşı olamayız. Bu destek olacağımız, ya da eleştirmeyeceğimiz anlamına gelmez. Ama ortada daha iyi bir alternatif yokken (elbette ki tartışılabilir bir nokta) karşı olmak, hayatın gerçekliğinde haksızlığın yanında olmak anlamına gelir.

Söz konusu tahakküm, yani ulusal nitelikteki tahakküm emek sö-

rüne sahip olmaları sorunu elbette değil. Ama ortada (ortadan kaldırılması için onbinleri ölümüne bir mücadeleye çekecek kadar) yakıcı bir tahakküm varsa ona bir çözüm üretilmesi gerekir, gerekmenin ötesinde zaten üretilir. Bu tahakküm durumunun sonucu olan toplumsal dinamiği, bölgenin coğrafi ve toplumsal kaynakları üzerindeki sömürü ve kontrollerini arttırma peşindeki güç odakları da kullanabilir. Bu dinamik milliyetçi bir programı da sahiplenebilir.

Sanırım ortada şöyle bir durum da var: Misal gerillaya çıkan herhangi bir Kürt emekçisini dağa çıkartacak kadar yakan tahakküm ve özlemin içinde elbette ki emek sömürüsünün yıkıcılığı ve sınıfsal bir kurtuluşa duyulan özlem de değişen oranlarda bulunabilir. Bu duruma bakan sınıf devrimcileri bu kişisel tarihte ifade etmeye çalıştığım toplumsal olguya bakıp Kürt hareketinin nasıl da sınıfsal dinamikleri ulusal bir davaya manipüle ettiğine, yedeklediğine bakıp hareketi karşı-devrimci ilan edebilirler. Ancak durumun bu şekilde gelişmesinde Kürtlere yapılan ulusal tahakküme karşı Türkiye devrimci hareketinin tarihsel körlüğü, eylemsizliği yatmamakta mıdır biraz da? Yani şu gün istesek de, istemesek de tüm devrimci hareket bu kambura sahip değil midir? Türk kökenli devrimciler Kürt halkına karşı Türk egemenlerinden farklı bir yaklaşımları olduğunu ne kadar hissettirebilmişler, ne kadar gösterebilmişler? Elbette ki tüm bu süreç Kürt entelijensiyasının ve egemen sınıflarının Türk sınıf devrimcilerini kültürel olarak kendilerinin daha yakın ve daha kolay ulaşabilir olduğu emekçi kitlelere kaptırmama mücadelesi haline dönüşmüş olabilir kimi yerlerde, kimi anlarda. Ancak sürece genel olarak damgasına vuran durum şudur: Kürtler üzerindeki tahakküme karşı en canhıraş mücadeleyi milliyetçilerin vermesi doğaldır. Sınıf devrimcilerinin bu meseleye

... sınıf devrimcileri meseleye milliyetçiler kadar sahip çıkamadığı noktada, milliyetçiler bayrağı eline alır ve kendi meşruluğu için sınıf devrimcilerine topyekun (ideolojik olarak, gücü yeterse de fiziksel olarak) saldırır.

kurulması. Hassaslık şu, iktidarın güdümünden çıkması daha olası bir sosyal dokunun varlığı, yani dönem ulus devletler ve devlet olma çabasındaki milliyetçilikler dönemi olduğu için Kürt bölgesinin iktidarın kontrolü altından çıkma ve alternatif bir iktidar kurma olasılığı daha yüksek olduğunun düşünülmesi. Devletin İstanbul'un Bebek semti ile herhangi bir işçi semtindeki kontrol mekanizmalarının farklı olması gibi.

Esas vurgulamak istediğim nokta şuydu: Kürtler üzerine özel bir tahakküm vardır. Yani bu anlamda bu noktada bir adaletsizlik, eşitsizlik ve tahakküm vardır. Bunu görmemek körlük, daha kötüsü zalimliğin yanına düşmek olur. Ortadaki hareket bu tahakküme bir çözüm olma iddiasıyla belli bir tarihsellikte ortaya çıkmış bugünlere kadar gelmiştir. Bugünkü Kürt ulusal kurtuluş hareketi tüm eleştirilmesi, karşı çıkılması gereken yönleri ile birlikte söz konusu tahakkümün karşısında kararlı bir şekilde uzun süredir mücadele veren bir hareket olma niteliği teslim edilmelidir. (Siyaset sahnesinde ayakta kalan ve güçlü çıkanların diğerlerinden ne haklı, ne de daha ahlaklı olmaları gerekmediğini elbette biliyo-

mürüsüntün doğrudan bir türevidir değildir kanımca. Yani Kürt olduğunu inkar etmeyen, bunu alenen dillendiren bir patron ya da ağa, devlet tarafından baskı görür. Bu elbette, Kürt olup, bu kimliğini ön plana çıkarmayan veya "biz Kürdüz ama Türk egemenleriyle çıkarımız ortaktır" diyen ve Türkiye cumhuriyetinin egemenleriyle işbirliğine giren (ve dolayısıyla Kürtler üzerindeki ulusal tahakküme ortak olan) patron ve ağaların hiçbir baskı görmediğinin ve bugün Türkiye'nin düzeninin egemenleri arasında yerlerini aldıkları gerçeğini görmezlikten gelmek değil. "Kürt burjuvazisi ezilmekte midir?" sorusuna, "bir kısmı ezilmektedir, bir kısmı ezilmemektedir" diye cevap vermek en doğrusu herhalde.

Bizim mücadelemiz üretim araçlarının işçi ve emekçilerin kolektif ve demokratik özyönetiminde olduğu, üretim 'pazar' için değil federatif biçimde örgütlenmiş olan toplumun ihtiyaçları için yapıldığı bir dünya için ise, temel hedefimiz kapitalizmdir. Kapitalizm çağında devletler, kapitalizmin nüfuslar ve coğrafyalar üzerindeki kontrolünün zor aygıtlarıysa eğer, bizim derdimiz Kürtlerin kendi devletle-

ayır(a)mamalarının doğal olduğu gibi. Bu gerilimde sınıf devrimcileri meseleye milliyetçiler kadar sahip çıkamadığı noktada, milliyetçiler bayrağı eline alır ve kendi meşruluğu için sınıf devrimcilerine topyekun (ideolojik olarak, gücü yeterse de fiziksel olarak) saldırır. Ki Kürtler örneğinde Türk kökenli devrimcilerin meseleye karşı kısmen olmaları gerektiğinden bile az duyarlı olmalarının bu gerilimin kopuşa varmasını hızlandırmıştır. Ve pratikte herhangi bir Kürt emekçinin gözünden bakıldığında, Türk egemenlerle, Türk sınıf devrimcilerinin Kürtlere yönelik tahakküm konusundaki farkları silikleşir. Tahakküme karşı olduğunu söylemek yetmez, karşı durmak, mücadeleye tutuşmak gerekir. Bu olmazsa pratikte fark kalmaz. TİP'in meseleye dair yaklaşımının ilk dönemlerde Kürtler açısından heyecan verici olduğunu biliyoruz. Ancak örneğin Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi şöyle

bir not düşünüyor; TİP'in 71 sonrası kurulan Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yaptığı savunmada kendilerinin "kürt halkına halk olarak ayrı haklar tanınmasını" önermediklerini söylemelerinin⁴, "Kürtlerde TİP'e karşı bir hayal kırıklığı yarattı. Ve Kürtlerin kendi tarih ve coğrafyalarını bizzat kendilerinin anlamaları, kavramaları ve yorumlamaları bakımından önemli bir uyarıcı oldu."⁵ Bu tespit ne kadar doğru tartışılır. Örneğin

Bozarslan şöyle yazıyor: "1970'e varıldığında - üniversiteli Kürt gençlerinin önemli bir kısmı Türk solundan ayrı bir örgütlenmede karar kılmışlardı. Dev-genç'ten ayrılan gençler, 1970'de Devrimci Doğu Kültür Ocaklarını kurdular"⁶ Ayrışma o veya bu şekilde yaşanmış. Ulusal sorun yakıcı bir şekilde var olduğu müddetçe, o soruna milliyetçilerin sahip çıkma gücü, enerjisi ve motivasyonu, komünistlere göre daha fazla olacakmış gibi görünüyor. Bu yüzden ulusal sorun komünistler açısından bir yönüyle bir destek sorunu da.

Karakızıl Notlar'ın bu sayısında yer alan "ABD Irak'ta Kaybetmeyi Hak Ediyor, Fakat Irak Direnişini Desteklemeli miyiz?" başlıklı yazı destek konusuna dair iyi bir başlangıç tartışması.

Anarko-komünist bir çizgiden bakıldığında, 1970lerin Marksist-Leninizmi ile yola çıkmış, ulusal demokratik devrim peşindeki bir ulusal kurtuluş mücadelesi alternatif bir ulusal kalkınma projesi olmaktan ibarettir. Kürt ulusal

kurtuluş hareketinin (Hamit Bozarslan'ın "Kürt Milliyetçiliği ve Kürt Hareketi 1898-2000" adlı makalesinde duru bir şekilde özetlenen) yüz yılı aşkın tarihi göz önüne alındığında, kanaatimce Kürt hareketinin Marksist-Leninist anlamda sosyalistleşmesinin bir nevi parantez olduğu görülür. Zaten süre giden ulusal kurtuluş düşüncesi ve hareketi, 1960 anayasasının tanıdığı görece demokratik ortamda, dünyada ve ülkede esen Marksizm-Leninizm rüzgarlarının da etkisiyle ML'leşmiş. Dönemin MLI milli demokratik devrim

programı ile Türkiye'deki Kürt hareketi için son derece uygun bir reçete sunmuş. Demeye çalıştığım şu, ortada zaten ulusal tahakküme karşı çıkan bir hareket var. Bu hareket bir miktar Marksist-Leninizm yoluyla sosyalistleşmişse bu memleketin sosyalistleri için zaten olumlu bir adım, bir fırsattır. Ortada yüzyılın ilk yarısında üst sınıfların karşı çıktığı bir tahakküm var.

Bu tahakküme karşı çıkan hareket, 60 sonrasında hem dünyadaki genel, hem de Türkiye'deki özel durumun etkisiyle Milli Demokratik Devrimci bir programa yöneliyor. Ulusal bir hareketin genelde entelijensiya⁷ tarafından başlatıldığını söylesek herhalde çok yanlış bir şey demiş olmayız. Türkiye ve dünyada 70lerdeki ideolojik durum itibarıyla Kürt entelijensiya açısından Milli Demokratik Devrim programı son derece uygun

⁴ bir önceki 4. TİP kongresinde alınan "Kürt halkının anayasal vatandaşlık haklarını kullanma mücadelesi desteklenmelidir" kararına rağmen....

⁵ Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, 2307.

⁶ Bozarslan, Hikmet. 856.

⁷ 'Aydınlar' kavramı pek hoş bir kavram değil, aydınlanmacılık kavramından doğduğu açık. Onun yerine entelijensiya biraz 'entel' kaçsa da daha uygun bir kavram. Entelijensiyaya dini önderlerin, şeyhlerin de dahil olduğunu hatırlatalım.

bir olanak. Bunları vurgulamamın sebebi, Kürt hareketi başından beri milliyetçiydi, sınıf düşmanıydı demek değil. Bu durumun ulusal bir hareket için zaten doğal olduğunu hatırlatmak, hareketin 70 ve 80lerdeki durumuna yönelik hareketin Kürt işçi sınıfının çıkarlarının net savunuculuğunu yaptığının ve komünizme doğru bir atılım yaratma hedefinde olduğunun bir nevi yanılısına olduğunun altını çizmek. Ve tekrar altını çiziyorum, bu durum o dönem için ve bir ulusal hareket için son derece normal.

Ortadoğu Sorunu

Kürt meselesinin anlamı, nesnel olarak mücadele verdiğimiz ulus devlet coğrafyasında oluşmasına çaba harcadığımız devrimci durumlara dair bir çözümleme sorununa da dairdir biraz. Devrimin aynı dönemde tüm dünyada birden patlak verme olasılığı az olduğuna göre, devrimci durumları daha bölgesel olarak düşünmekte fayda var. Bölgesel deyince Türkiye'nin Ortadoğu bölgesine mi, yoksa balkanlar yoluyla Avrupa'ya mı daha çok bağlı olduğunu tahlil etmek zor. Kültürel, ekonomik, politik, tarihsel pek çok faktör var. Cumhuriyetin egemen söylemi ve devletin resmi politikası malum, konu tam da bu yüzden fazlasıyla manipüle edilmiş bir konu. Türkiye'nin Ortadoğu coğrafyasıyla daha sıkı bağları olduğu kanaatindeyim, bu benim için bir izlenimden ibaret olsa da. Kürt sorunu, Ortadoğu bölgesinin kanayan en büyük yaralarındandır ve bölgesel bir devrim perspektifinin önemsemesi gereken temel bir sorundur. Ki günümüze bakıldığında ABD'nin bölgeye savaşa girişi, son gelişmeler (Şii-Sünni gerilimi vs) Türkiye'nin bölge ile kader ortaklığını daha da arttırdığı rahatlıkla söylenebilir. Ortadoğu bugün büyük kapışmaların (dünyada güçlü kapitalist devletlerin oluşturdukları blokların: ABD-İngiltere-İsrail'e karşı Çin-Rusya-İran gibi) sıcak av sahası ve savaş alanı haline gelmiş

durumda ve ABD'nin planları için bölgede içsavaşlar çıkarmayı göze alır bir hale geldiğinin sinyalleri var. Kuzey Irak kurulan Kürt devleti ve onun Kuzey'de yarattığı hava tabloyu önemli ölçüde değiştirmiş görünüyor. Durum şu an PKK'yi aşmış durumda ve bir nevi ABD dışındaki tüm özneler ABD'nin planlarının netleşmesini bekliyor gibi. Bizim açımızdan önemli olan; Türkiye'nin bölge ile ilişkisinin organikleşmesi, bölgenin durumunda Kürt sorunun belirleyici olması ve ülkedeki ABD karşıtı görünümdeki Kürt düşmanı milliyetçiliğin son derece güçleniyor oluşu.

Meselenin pratik sınıf çalışmasındaki önemi

Meseleye bakışımızı başa saralım ve hikayeyi şu şekilde ele alalım: dünya işçi sınıfının pratik açısından en yakından ilgili olduğumuz ve daha doğrudan bir parçası olduğumuz bölümünün önemli bir kısmının bir sorunudur, ulusal tahakküm sorunu. Ülkemizin emekçilerinin önemli bir bölümünün Kürt olduğu açıktır. Kayıt dışı, taşeron şirketlerde ve en kötü koşullarda (örneğin fason çalışan tekstil atölyelerinde) çalışan işçilerin ağırlıklı olarak Kürt oldukları

Kürt sorunu, Ortadoğu bölgesinin kanayan en büyük yaralarındandır ve bölgesel bir devrim perspektifinin önemsemesi gereken temel bir sorundur. Ki günümüze bakıldığında ABD'nin bölgeye savaşa girişi, son gelişmeler (Şii-Sünni gerilimi vs) Türkiye'nin bölge ile kader ortaklığını daha da arttırdığı rahatlıkla söylenebilir.

Demokratik Kazanım

Kürtler üzerindeki ulusal tahakküm sorununa dair anarko-komünistlerin bakış açısını belirleyen önemli bir nokta demokratik kazanım konusudur sanırım. Yani demokratik bir kazanım anlamlı mıdır, değil midir sorusu. Çünkü sonuçta ulusal tahakkümden kurtuluş sorunu demokratik olarak da çözülebilecek bir sorundur. Ve özellikle de PKK'nin ayrılmaktan programatik olarak vazgeçtiği zamandan beri fiilen de bir demokratik sorun haline geldiği söylenebilir. Sınıf mücadelesinde dahi demokratik kazanımlar önemlidir, gereklidir, olmazsa olmazdır. Önemli olan demokratik kazanım mücadelesi verme şeklidir. Hem mücadelenin yükselmesi için gerekli koşulların oluşması için, hem de işçilerin birliğinden sermayeyi devirebilecek bir kuvvet doğabileceğinin küçük pratik örneklerini deneyimlemek için demokratik görünümlü mücadeleler gereklidir.

söylenebilir. Bu durumda çalışan işçilerin sınıf mücadelesine ne kadar yatkın oldukları ayrı bir konu, 'en alttakilerin' devrimci sınıf mücadelesi vermeye daha yatkın olduklarını ima etmiyorum. Dahası Kürt işçilerin ulusal mücadelenin etkisiyle düzene karşı belli mesafede durdukları, sıradan bir Türk işçinin sahip olduğu pek çok ideolojik körleştirmeden muaf oldukları açıktır. Devletiyle kendisini özdeşleştirmeme eğilimi, düzenin kendini meşrulaştırma söylemlerinin pek çoğunun yalan olduğunu düşünme tavrı Türk işçilerine göre daha yaygındır. Bunu mantıksal olarak çıkarmanın ötesinde, şuna kadar parçası olduğum son derece sınırlı ve mütevazı sınıf çalışmalarında birebir deneyimledim. Bu sınıf kardeşlerimizin kendileriyle beraber giriştiğimiz işlerde ulusal tahakküme karşı taleplerini de yeri geldiğinde dillendirmek isteyecekleri açıktır. Bu noktada tavrımız ne olacak? Dahası Kürt işçilerinin

yoğunlukla bulunduğu sektörlerde kitlesel bir mücadele hattı örebilmenin bir önkoşulu değil midir hareketin ulusal tahakküme karşı geliştireceği politika? Peki bu karakteri kazanan, yani kimi ulusal talepleri de yükselten bir sınıf hareketi, sıradan Türk işçilerine ne kadar sempatik gelir?

Buradan konunun bir diğer boyutuna geçelim: Kürt sorununun yakıcılığının hemen her Türk işçi, emekçi ile yapılan sohbetlerde de gündeme gelerek kendini göstermesi gerçeği. Bugün Türk, ya da asimile olmuş Kürt işçi ve emekçilerinin de gündeminde olan bir konu bu doğal olarak. Ve karşımıza ortalamanın üzerinde bir sınıf bilincine sahip işçilerde bile, en rafinesi "patronların Allah belasını versin. Ama benim en büyük düşmanım PKK" olarak ifade edilebilecek bir tavır ile çıkmakta. Yani Kürt meselesi kendisinden kaçılacak gibi bir konu da değil zaten. Bu konuda tutarlı ve adaletli, eşitlikçi, özgürlükçü bir tavır zaten zorunlu. Bu bir söylem oluşturmaktan ibaret değil. Bir söylemin, bir politikanın, yani söylediğiniz lafın arkasında durmanızın gerçekliği kısa dönemde anlaşılabilir, ancak uzun dönemde söylediğinizin arkasında durmamışsanız ettiğiniz lafın da, bir siyasal irade olarak kendi hareketinizin de şu kadarlık güvenilirliği kalmaz. Yani Kürt işçilerle konuşurken laf olsun diye "tabi canım biz de Kürtlerin ezilmesine karşıyız" der, ancak günün birin-

de bu kadar bir lafın bile gerektirdiği pratiği yerine getirmesek, silinir gideriz.

Yani mesele öyle güncel, öyle yakıcı, öyle 'taraf olmayanın bertaraf olduğu' bir mesele ki, üzerinden atlayamayız. O bizi ezer geçer.

Pratik

Kürt işçi, emekçilerinin önemli ihtiyaçlarından biri üzerlerindeki ulusal tahakkümden kurtulmaktır. Ulusal tahakküme ve ona karşı geliştirilen Kürt mücadelelerine gereken önemi vermeliyiz. Bu olguları anlamaya çaba göstermeli, bu işin tarihini öğrenmeliyiz. Konu hakkında hangi devrimci grubun tavrı ne, niye bunları "kuyrukçu" ve "ekonomik indirgemeci" ikileminin ötesinde bilelim, anlayalım. PKK'yi, tarihini, onun öncesindeki Kürt ulusal hareketini iyi bilelim⁸. Bu konuda tutarlı ve adaletli, eşitlikçi, özgürlükçü bir politikamız olmalı, meseleye programımızda gereken yeri vermeliyiz. Bu yazıda başlangıç olarak çizmeye çalıştığım ve savunduğum bu tipte bir politikanın gereği küçük de olsa bir pratiğin de ortaya konulması. Ama şuan ki nesnel durumumuzdan hareketle, yani daha emekleme bile değil kıpırdanma aşamasında olmamızdan hareketle, meseleye dair evvela kafa yormalyız. Bu mesele de özellikle irade koymazsak, hem aramızda Kürt kökenlilerin az olması, hem anarko-komünizmin de şu anki haliyle ulusal sorun hakkında net bir şey önermemesi, hem de (bizim de istesek de istemesek

de bir parçası olduğumuz) Türk solunda hakim olan genel halin de pek parlak olmamasından dolayı, hemen hiçbir şey yapmaz ve sınıf mücadelesine yönelik yürüttüğümüz teorik ve pratik faaliyetleri bu konuya dair eylemsizliğimize her zaman bahane ederiz. Pratiğe dair yarın ortaya koymamız gereken bir şey önermek hata olur, çünkü önce çok net olmasa da iyi kötü bir yön işaret eden bir politikamızın oluşması gerek. Bundan sonra bence şuan nesnel olarak hantal kalsa da HAKİ⁹ tipi bir oluşum oluşturmaya ve bu çatı altında faaliyet yürütmeye çaba harcamak anlamlı olabilir. HAKİ tipi bir oluşumdan kastımı biraz açayım. Kürt meselesine dair bir politika oluşturduktan sonra, bu politikamıza yakın olan gruplarla, daha net ve daha kalıcı bir faaliyet birliğinden bahsediyorum. Tam anlamıyla her oluşumun yer alabileceği gevşek bir çatı olarak tasarlanmış HAKİ'den daha dar düşünülmüş ve konu hakkında daha net ve ortak bir politikası olan bu birlikle beraber misal düzenli bildiri, afiş, panel tipi işler yapılabilir. Bu birlik bileşenlerinden yarı bağımsız bir tür kitle örgütü olarak işlev görebilir. Anarko-komünistlerin konu hakkında kısa vade için önerdiğim bu görece basit –ki o bile hiç basit değil –eylemlilikten daha ciddi bir politik hat ve eylemlilik izlemesinin nesnel koşulları henüz yok. Ama bu daha ciddi bir politik hat ve eylemliliğe dair öngörümüzü oluşturmayı ertelememiz anlamına gelmiyor.

⁸ Bu noktada birkaç kitap, yazar anayım:

İsmet G. İmset, *PKK: Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı (1973 – 1992)*, Turkish Daily News Yayınları, 1993. Görece nesnel, bir gazetecinin elinden çıkmış, anlatmayı hedeflediği tarihi ayrıntısıyla anlatan bir çalışma. Birand'ın "Apo ve PKK" kitabı İmset'ten daha taraflı olsa da veri nitelikli bilgi açısından zengin. *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları. Ansiklopedinin Türkiye üzerine olan 7. cildinde Kürt hareketine oldukça iyi bir yer ayrılmış ve Osmanlı'nın son döneminden 80 sonrasına dek ayrıntılı bir şekilde hareketi anlatmış, iyi bir temel kaynak.

Hamit Bozarlan'ın yazdıkları oldukça iyi. "Kürt Milliyetçiliği ve Kürt Hareketi 1898-2000" adlı yazısı İletişim Yayınlarından çıkan "Milliyetçilik" adlı kalın kitapta. Bozarlanın diğer yazıları genelde İngilizce. İsmail Beşikçi'nin kitapları malumumuz. Hikmet Kıvılcımlı'nın 30larda yazdığı "Yol" kitabının "Millî Mesele" bölümü dönemin gazetelerinden yaptığı alıntılar ve sayısal verilerle o dönemki ulusal tahakkümün son derece kapsamlı bir dökümünü veriyor.

Bugün siyasal sahnesinde 'kim ne diyor' u biraz anlamak için Ruşen Çakır'ın "Türkiye'nin Kürt Sorunu" –İmge yayınevi- kitabı iyi bir çalışma.

⁹ Şovenizme ve Linç Girişimlerine Karşı Halkların Kardeşlik İnisiyatifi

Ulus Kavramı ve Ulusal Sorun Üzerine*

Zafer Onat

Modern devletle birlikte ortaya çıkan biçimiyle ulus kavramı, farklı konjonktürler içinde, farklı siyasal perspektiflerin temsilcileri tarafından - ona yüklenen anlamın değişkenliğine de bağlı olarak- zaman zaman sahiplenilen, zaman zaman ise karşısında durulan bir mefhumdur. Bu bağlamda "ulusal sorun" başlığıyla tartışabileceğimiz "ulus devlet", "ulusalcılık" ve "ulusal kurtuluş" hareketleri günümüze değin gelen önemli sorunsallardır. Keza bu sorunsallar soyut bir imge olan ulus kavramının somut ve tarihsel yansımalarıdır.

Ulus kavramının Bizans döneminden itibaren çeşitli tarih kesitlerinde kullanıldığını görüyoruz. Ancak ulus kavramının bugünkü anlamını 18. yy.'dan itibaren ve ulus devlet kavramı ekseninde kazandığını görüyoruz. Etnik birlik olgusuyla çakışan yönlerinin olmasına

karşın çoğu zaman daha geniş bir birliği ifade etmiştir. İkinci dünya savaşı öncesinde Almanya, İtalya ve İspanya başta olmak üzere pek çok yerde yayılan ırkçı anlayış ve söz konusu ülkelerde ırk temeli üzerine kurulan sistemler, kapitalizmin var olduğu tarihsel kesitte istisnai bir durum olarak kalmışlardır.

Gerek ulus tanımını; bireyi ön plana çıkartarak ve tanımladığı mutlak evrensel değerler ve bu değerlerle birlikte ortaya çıkan bir medeniyet tanımı çerçevesinde ele alan "Fransız tipi milliyetçilik", gerekse kültür, halk ve anayurt kavramları ekseninde ulusu ve ulus devleti tanımlayan "Alman tipi milliyetçilik" aynı amaca hizmet etmektedir. Millet tanımının unsuru ırk, dil veya din gibi unsurlar olabileceği gibi Ernest Renan'ın tanımında olduğu gibi "insan, ne ırkının, ne dilinin, ne de dininin, ne de nehirlerin izlediği yolun, ne de sıradağların yönünün eseridir. Sağlam duygulu ve sıcak kalpli insanların bir araya gelmesi manevî bir şuur yaratır ki, buna millet denir" biçiminde bir tanımlama da getirilebilir. Ancak

1789 Fransız Devrimini tasvir eden bir resim
Diğer pek çok kavramla birlikte "ulus" kavramının ve "ulus devletinin" ortaya çıkışında da Fransız Devrimi büyük önem taşımaktadır.

* Bu çalışma, tartışmanın sonlandırılması iddiasıyla değil, anarşist literatürde şimdiye kadar yeterince ele alınmamış bu konuya dair tartışmanın bir nebze derinleştirilmesini amacıyla yazıldı. Bu yazıda oldukça geniş bir tartışmayı kapsayan ve ayrıntılandırılmaya müsait olan ulusal soruna anarşist komünistlerin nasıl tavrı geliştirmeleri gerektiğine dair genel bir perspektif sunmaya çalışacağız.

bunlar ulusun niteliğiyle ilgili tartışmalardır, bizim öncelikli olarak tartışmamız gereken ulus kavramının kendisidir.

Kısacası ulus tanımı konusundaki teorik farklılaşmalar ve ulus devletlerin sahip oldukları birbirinden farklı nitelikleri bir kenara bırakılırsa tüm ulus devletlerin ortak noktasının; temel amacı toplumu ulus kavramı ve bu kavramın yarattığı manevi unsurla bir arada ve denetim altında tutmak olan bir toplumsal örgütlenme yaratma hedefi olduğu söylenebilir. Ulus devlet kendi pazarına ve ticari ilişkilere egemen olma ve dolayısıyla siyasal iktidarı elinde tutma arzusunda olan burjuvazinin bir ihtiyacı olarak çıkmıştı. Bir başka ifadeyle feodalizmi ve mutlak monarşileri ortadan kaldıracak olan burjuva devrimleri sonrasında kurulacak yeni iktidarın, yani burjuva iktidarının ihtiyaç duyduğu devlet anlayışydı ulus devlet.

Her zaman bir etnik homojenliği ifade etmese de ulus kavramı çerçevesinde yekpare bir toplum yaratılmaya çalışılmıştır. Aristokrasinin yüksek otoritesinin meşrulaştırıcı zemini olarak din ortak paydasında bir arada duran feodal toplumlarda ve monarşik devletlerde üretim araçları aristokrasinin ve monarkın elinde toplanıyordu. Bu dönemde ulus devlet kavramı gelişmemişti. Oysa bu sistemlerin çözümlüğüyle, üretim araçlarının ve artı değerın burjuvazinin elinde toplandığı yeni toplumsal düzende, bu düzene uygun yeni bir birleştirici unsur gerekiyordu. Bu unsur ulus kavramıydı. Nihayetinde ulus kavramı da din veya tanrı kavramı gibi metafiziktir, ve ancak toplumun zihninde bulunduğu karşılık oranında bir gerçeklik kazanabilir. Bir başka deyişle ulus devlet veya ulusal mücadelenin bir zorunluluğu olarak "ulusal birlik", maddi dünyada bir karşılığı olmayan ve ancak insanlar onu, düşüncelerinde var ettiği zaman "var olan" ulusal onur ya da ulus

sevgisi gibi kavramlar yoluyla oluşabilir.

Ulusal Çelişki Olgusu

Bir yekliği ifade etmek için kullanılan bu kavram (ulus kavramı) toplumun kendini farklı ulusallardan gören topluluklardan meydana gelmiş olduğu pek çok yerde sorunların çıkmasına neden olmuştur. Zira etnik, kültürel veya dinsel çeşitlilik barındıran toplumlarda ulus kavramı bir ortak kimlik olarak etnik, kültürel ve dinsel çoğunluğun egemenliği çerçevesinde

kavgasını ifade etmektedir. Emekçiler bir bütün olarak çıkarlarını kendi ulusunun burjuvazisiyle ortak gördüğü zaman ulusal kurtuluş mücadelesi içerisine girer ve yine ancak kendi ulusunun burjuvazisiyle çıkar ortaklığının sürdüğüne inandığı sürece ulus devlet altında yaşamaya devam eder. Oysa temel toplumsal dinamiğin farklı sınıflar arasındaki mücadeleler olduğunu, Marx'ın deyişle "Tarih" in , "sınıf mücadeleleri tarihi" olduğunu kabul ediyorsak ulusal çelişkileri sınıfsal çelişkilerin yerine ikame

... ulusal sorun problematiği çerçevesinde yer alan kavramlar bir ulus içerisindeki farklı sınıflar için farklı anlamlar taşımaktadır.

şekillenmiştir. Egemen olan ve olmayan toplumsal kesitler arasındaki bu eşitsiz durumun yarattığı çelişki, zaman zaman egemen olan ve olmayan uluslar arasında (çelişkinin yoğunluğuyla orantılı olarak) bir çatışkı ortaya çıkarmıştır. Bu durumun ulusçu çerçeve içinde bir harekete dönüşmesi için öncelikle ekonomik, sosyal ve siyasal koşulların oluşması ve bununla beraber bir ulusal bilincin, bir başka deyişle bir toplumsal kesitin ezilmesinin, sömürülmesinin, istediği ve inandığı gibi yaşayamamasının ulusal kimliğinden kaynaklandığı düşüncesinin o toplumsal kesit içerisinde oluşmuş olması gerekmektedir.

Tüm bunların yanında ekonomik, politik ve sosyal sebepleri olan bu çelişki, çelişkinin her iki tarafındaki uluslar içerisindeki sınıflar için farklı sonuçları vardır. Bir başka deyişle ulusal sorun problematiği çerçevesinde yer alan kavramlar bir ulus içerisindeki farklı sınıflar için farklı anlamlar taşımaktadır. Zira ulus devlet burjuvazinin iktidarının bir sonucu ve ihtiyacıdır. Burjuvazisi için, içinde yer aldığı ulusun devletleşme sürecini tamamlamış olması, onun iktidar alanını yaratılmış olmasını ve ulusal kurtuluş mücadelesi de iktidar

etmek tarihi kralların ve soyluların şanlı zaferlerine indirgemekten farklı olmayacaktır. Bir başka deyişle sınıf bilinci ve ulus bilinci birbirini öteleyen, birbiriyle çelişen kavramlardır. Birincisi sınıflar arasındaki ayrılığa vurgu yaparken, ikincisi meseleyi egemenler arasındaki mücadeleye indirgemektedir. Zira ulusal çıkar denilen olgu egemenlerin çıkarından, ulusal çelişki de egemenler arasındaki rekabettten ibarettir.

Emekçilerin Çıkarları Bağlamında Ulusal Sorun

Ulusların kendi içinde ortak çıkarlara sahip olduğu söylemi o ulusun egemen sınıfının çıkarına hizmet eden bir manüpilyondur. Ancak durumu tersinden okuduğumuzda şunu söyleyebiliriz ki ulusların kendi içinde sınıflara bölünmüş olmasının yanında bir toplum içindeki sınıflar da; içinde yer aldıkları uluslara, cinsiyetlerine, cinsel yönelimlerine, dinsel veya felsefi inançlarına göre bölünmüşlerdir. Konuyu emek cephesinden ele aldığımızda emekçilerin sorunlarının ekonomik sorunlardan ibaret olmadığı, söz konusu ayrımların öznelliklerinden kaynaklanan birbirinden farklı sorunlara sahip oldukları vurgulanmalıdır. Bizler

emekçiler arasında farklı sorunları kendi özgün durumları çerçevesinde değerlendirmeli ve ezilen konumda olandan yana tavır almalıyız. Bu çerçevede ulusal sorunu emek cephesinden ele almalı ve ulusal kurtuluş mücadelelerini emek cephesinden sahiplenmeliyiz.

Ulus devlet bir yandan burjuvazinin iktidarının ve dolayısıyla sınıflı toplumun bir gereği, diğer yandan burjuvazinin yayılmacı karakterinin sonucu olarak yeni eşitsizliklere yol açmaktadır. Burjuvazi kendi ulusal sınırlarının hammadde, iş gücü ve pazar anlamında doygunluğa ulaşmasıyla farklı alanlara yönelmektedir. Yani emperyalistleşmektedir. Her ulusun burjuvazisi için geçerli olan bu durum sonucunda ancak kapitalistleşme sürecini erken tamamlamış uluslar emperyalistleşebilmektedir. Rekabetçi kapitalist sistemde emperyalistleşme ulus

devletin bir sonucudur. Bu anlamıyla emperyalistleşme bir sonuç, her ulus devletin ulaşmak istediği hedefidir.

Eşitsiz gelişim koşulları içinde gerek ulus devlet kuramayı kendileri dışında bir başka ulus

dair güncel örneklerdir.

Ulus devlet savunusunun emekçiler açısından bir kurtuluş olduğu bir yanılsamadır. Şunu tekrar vurgulamak gerekir ki ulus devlet kendi iktidar alanını yaratmak veya var olan iktidar alanından pay almak is-

Ulus devlet savunusunun emekçiler açısından bir kurtuluş olduğu bir yanılsamadır. Şunu tekrar vurgulamak gerekir ki ulus devlet kendi iktidar alanını yaratmak veya var olan iktidar alanından pay almak isteyen bir azınlıktan başka kimsenin kurtuluşunu sağlamaz.

devletin sınırları içinde yaşamak zorunda oldukları için, gerekse türlü sebeplerle işgal edildikleri için ezilen konumda olan pek çok ulus türlü mücadeleler geliştirmişlerdir. Eşitsiz gelişim uluslar arasında ekonomik farklılaşma yaratmasının yanı sıra tabiyet ilişkisinin sonucu olarak çeşitli uluslar kendi

kültürlerini yok olması, köklü değişikliklere uğraması ve zaman zaman da çeşitli haklardan mahrum kalma gibi sonuçlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum emekçilerin kendi ulusunun egemen güçleriyle çıkar ortaklığı yaparak bu eksende mücadelelerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. İspanya hükümetine karşı Baskların, İngiltere hükümetine karşı İrlandalıların ve Türk Hükümetine karşı Kürtlerin verdikleri mücadeleler bir ulus devlet bünyesinde ve çeşitli süreçlerde değişkenlik gösterebilen biçimiyle hak arama, özerklik veya bağımsızlık için verilen ulusal kurtuluş hareketlerine

teyden bir azınlıktan başka kimsenin kurtuluşunu sağlamaz. Emekçiler açısından nispi bir özgürlük alanı yaratma mücadelesi olarak gözüken ulusal kurtuluş gerçek anlamda bir özgürlük mücadelesine dönüşebilmesi ancak bu mücadelenin sınıfsal karakter elde etmesi, bu anlayışla silahını kendi ulusundan egemenlere de çevirmesi ve bunun için enternasyonalist dayanışmayı geliştirmesi koşuluyla mümkündür. Bu noktada artık o mücadele ulusal mücadele olma niteliğini yitirmiş ve sınıfsal karakter kazanmış demektir. Aksi bir durum, var olan efendilerin ve patronların yerine yenilerinin geçmesinden başka bir şeye yaramayacaktır.

Emekçilerin Özgün İhtiyaçları Çerçevesinde Ulusal Sorun

Bizler elbette farklı uluslardan emekçilerin her tür özgün sorununa dair bir tutum geliştirmeli, bu sorunlara sahip çıkmalıyız. İnsanların kültürlerini yok etmeyi amaçlayan her tür anlayışa ve şovenizme karşı mücadele etmeliyiz. Ancak tüm bu süreçlerde her koşulda farklı uluslardan emekçilerin enternasyonalist dayanışmasına ve birlikteliğine vurgu yapmalıyız. Fakat bizden bağımsız biçimde gelişen ulusal kurtuluş mücadelelerine karşı tavır geliştirmek de yaşamın içinde verdiğimiz mücadelenin bir gereğidir. Çeşitli ulusal sınırlarla bölünmüş

...ulusların kendi kaderini tayin hakkı söylemini de bugünün sınıflı toplumu için bir çözüm olarak göremeyiz. Ama bugün için ulusların kendi kaderini tayin hakkı emekçilerin kaderinin burjuvazinin eline bırakılmasından başka bir anlama gelmez.

günümüz dünyasında bu hareketler toplumsal alanda mücadele edenler için üzerinde düşünülmesi ve tavır geliştirilmesi gereken olgulardır. Ulusal kurtuluş hareketleri konusunda tavır belirlerken onların sınıfsal karakterlerini ve politikalarını göz önünde bulundurarak karar vermeliyiz. Bu mücadelelerin; ulusal kimlikleri yüzünden ezilen ve söz konusu hareketlerin öznesi olan emekçiler açısından özgürlük savaşı olarak görüldüğünü unutmamalıyız. Bizim politikalarımızla, bir başka ifadeyle kurulu ulus devlet ve onun baskı aygıtlarına karşı yürüttüğümüz mücadeleyle örtüşükleri noktalarda bu hareketlere destek olabiliriz. Ancak bunların burjuva karakterine dair her zaman eleştiri geliştirmeli ve bu mücadeleyi tüm uluslardan emekçilerin ortak mücadelesi zeminine taşımaya çalışmalıyız.

Bugün marksist-leninistler ve bir takım liberaller tarafından çözüm

olarak sunulan ulusların kendi kaderini tayin hakkı söylemini de bugünün sınıflı toplumu için bir çözüm olarak göremeyiz. Bugün için ulusların kendi kaderini tayin hakkı emekçilerin kaderinin burjuvazinin eline bırakılmasından başka bir anlama gelmez. Sorun emekçilerin üzerinde kurulan egemenliğin hangi ulusun burjuvazisinin ve politikacılarının elinde olduğu değildir, tüm patronlar ve politikacılar emekçiler açısından aynı derecede düşmandır. Ancak bu durumun tersine tüm dünyanın emekçilerinin çıkarları ortaktır. Bu ön kabulde komprador ve ulusal burjuvazi arasında bir ayırım da geçerliliğini yitirmektedir. Keza burjuvazi sınıfsal çıkarları neyi gerekiyorsa onu yapar. Gerekirse emperyalistlerle veya başka ulusların burjuvazisiyle işbirliği halinde olur, gerekirse de rekabet halinde. Bunu ulusal çıkarlar veya küreselleşme isimleriyle meşrulaştırmaya çalışsa da bu sermayenin çıkarını

ulusal sınırlar içinde mi yoksa küresel düzeyde serbest ticaret ilkesinde mi gördüğüyle ilgilidir. Bunlar konjonktürel durumlardır.

Bu coğrafyada mücadele etme niyetindeki anarşist komünistler olarak bu topraklarda ulusal sorun üst başlığında yaşanan olgulara dair de bir perspektif geliştirmemiz bir gerekliliktir. Ulusal soruna genel bir bakış açısı oluşturmanın yanı sıra T.C.'nin devlet ve ulus anlayışını, bunun tarihsel ve ideolojik kökenlerini değerlendirmeliyiz. Ayrıca Kürt ulusal hareketinin aşiretçi ayaklanma geleneğinden bugün sistem içi mücadele anlayışına varışına kadar geçen süreç incelenmelidir. İran, Irak, Suriye ve Türkiye devletlerinin hepsinin sınırları içinde Kürt bölgelerinin varlığı bu sorunu yerel değil bölgesel ve küresel düzeyde incelemeyi gerekli kılıyor. Anti-emperyalizm kılıfıyla gelişen ulusalcı hareket ve "emperyalist güçler bu ülkeyi bölmeye, bölgeyi karıştırmaya çalışıyor." söylemi arkasına gizlenen ulusalcı ve Kürt düşmanı algı doğru tahlil edilmeli, ulusalcılıkla anti-emperyalizm arasındaki çizgi net olarak çizilmelidir. Bir yandan da "ulusalcılık karşıtlığı" kılıfı altında yapılan Avrupa Birliği savunusu ve sistem içi arayışlara karşı özgün koşullar çerçevesinde alternatif geliştirilmelidir. Bu çalışmanın boyutlarını aşan tüm bu sorunsallar, önümüzde tartışılmak üzere durmaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar:

- MARX, Karl/ ENGELS, Friedrich, *Komünist Manifesto, Sol Yayınları*, 1999
 RENAN, Ernest, *Qu'est-ce qu'une nation, Paris, 1882*
 KADIOĞLU, Ayşe, *Cumhuriyet İdaresi Demokrasi Muhakemesi, Metis Yayınları*, 1999
 ARNASON, Johann P., *Ulusçuluk, Küreselleşme ve Modernleşme, Birikim Sayı: 49, 1990*
Ulusal Sorun Üzerine, http://www.marksist.com/MT/Ulusal%20Sorun%20Uzerine.htm, 1994

Anti-emperyalizm ve Ulusal Kurtuluş

İşçilerin Dayanışma Federasyonu (Güney Afrika)

1990'larda faaliyet gösteren İDF, bugünkü Zabalaza Anarşist-Komünist Federasyonu'nun öncülerindedir. İDF, dünya kapitalist sisteminin günümüzde yeni-sömürgeci bir tarzda örgütlendiğini savunuyor. Özellikle IMF ve Dünya Bankası gibi kurumların yeni-sömürgeciliğe ve emperyalizme nasıl destek oldukları gösteriliyor. Emperyalizme karşı mücadelede anarşistlerin milliyetçi ulusal kurtuluş hareketlerine ve Üçüncü Dünya devletlerine karşı nasıl bir tavır alması gerektiği açıklanıyor. Yazının en azından beş altı yıllık olması yüzünden verilen bazı örnekler güncelliğini yitirmiş olabilir.

Emperyalizm kavramıyla biz bir ülkenin egemen sınıfının başka bir ülkenin coğrafyasındaki halka hükmetmesini anlıyoruz. Diğer bir deyişle, bu dış bir ülkenin harici egemenliği durumudur. Bu ilişki değişik bağlamlarda değişik biçimlere sahip olur.

Anarşistler olarak bizler getirdiği ıstırap ve baskı yüzünden emperyalizme karşıyız. Emperyalizmin ilerletici bir güç olduğu görüşünü, bu görüş ister emperyalizmin "üretici güçleri geliştirdiği" fikrine, isterse de "barışı korumak için müdahale ettiği", "uygarlaştırdığı" fikrine dayansın reddediyoruz. Emperyalizm soykırımların, ulusal baskının, emekçi sınıfın koşullarının kötüleştirilmesinin, savaşın, azge-

lişmişliğin, açlığın ve yoksulluğun sorumlusudur. Fakat emperyalizm bu sorunların tek nedeni değildir ve kendisi de kapitalizmin ve devlet'in bir ürünüdür.

Ana emperyalist güçler güçlü birinci dünya ülkeleri ve onların egemen sınıflarıdır: Batı Avrupa, ABD, Japonya vs. Bunlar genel olarak Birinci Dünya, Batı merkez ya da

metropoliter ülkeler olarak adlandırılırlar. Bu ülkelere ek olarak Doğu Bloğu'nun ana ülkeleri olan Rusya ve Çin de emperyalist ülkeler olarak hareket etmişlerdir.

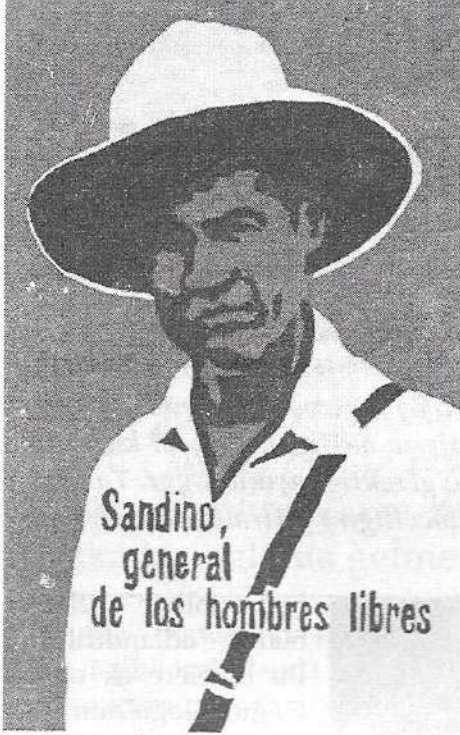
Madalyonun diğer tarafında emperyalizmin hükmettiği ülkeler ve bölgeler bulunur: Afrika, Doğu Avrupa, Güney Asya, Karayipler, Orta Doğu ve Latin Amerika. Bu ülkeler genel olarak Üçüncü Dünya, Gü-

ney, "periferi", "uydu" ülkeler ya da sömürge ve yarı-sömürge bölgeler olarak adlandırılırlar.

Aynı zamanda Üçüncü Dünya homojen bir alan değildir. Bazı ülkeler bölgesel olarak diğerlerinden askeri ve ekonomik olarak daha güçlüdür. Bunlar çoğunlukla (ama her zaman değil) emperyalist

güçlerin yerel uygulayıcıları ve müttefikleridirler ve bu ülkeler tarafından desteklenirler. Bu ülkeler bazen endüstrileşmiş Üçüncü Dünya, Yeni Sanayileşmiş Ülkeler (YSÜ) ya da yarı-periferi olarak adlandırılırlar. Emperyalizmin yerel ortakları olarak hareket eden yarı-periferi ülkelerine örnek olarak İsrail ve Güney Afrika gösterilebilir. Esas olarak emperyalizmin yerel ortakları olarak hareket etmeyen

Özgür İnsanların Generali
Sandino

netilmez. Bunun yerine yerleşimcilerin egemenliğindeki egemen sınıf 1910'da devlet iktidarını ve takip eden on yıllarda ekonominin büyük kısmını ele geçirmiş ve siyasal ve ekonomik kararları kendi başına alır hale gelmiştir. Bu gerçek yerel egemen sınıfa - ve onun şefler ve yerel burjuvaziden oluşan Afrikalı müttefiklerine - emperyalist güçlerin arka çıktığı zaman da değişmemiştir. Kovulması gerek bir dış güç değil, yerleşmiş bir baskı durumu ile karşı karşıyayız. Bu Güney Afrika'nın geniş emperyalist sistemde bağımsız olduğu anlamında değildir, Afrika'nın güney bölgesine hükmeden bir yarı-periferi/ emperyalizmin küçük ortağıdır (1).

Anarşizmin özellikle gurur duyduğu bir anti-emperyalist mücadele geçmişi vardır. Emperyalizmin teori ve pratiğinin reddi anarşizmin baskıcı siyasal yapılara ve sömürücü ekonomik üretim tarzlarına, özgürlükçü devletsiz sosyalizm temelinde özgürce birleşmiş öz-yönetimli komünler ve emekçi birliklerinin uluslararası federasyonu lehine karşı çıkmasının mantıklı bir sonucudur (2).

Teorik ve pratik düzeyde Bakunin, Reclus ve Berkman gibi teorisyen-eylemcilerin hepsi emperyalizmi mahkum etmiş ve ona karşı mücadeleye vermiştir. Sömürge dünyada anarşistler anti-sömürgeci ve anti-emperyalist mücadelelerde, özellikle de Küba, İrlanda, Kore, Makedonya, Meksika, Nikaragua ve Ukrayna'da önemli bir rol üstlenmişlerdir. Örneğin 1920lerde ve 1930larda ABD işgaline karşı savaştan Nikaragua'nın ulusal kahramanı Augustino Sandino bir anarko-sendikalistti; Meksika'da devrimden önce, sonra ve devrim sırasında PLM, IWW ve CGT içindeki anarşistler sürekli olarak Amerikan emperyalizme meydan okumuşlar, yerlilere karşı yapılan ayrımcılığa karşı çıkmışlar [Ç.N. - PLM: Meksika Liberal Partisi; IWW: Dünya Sanayi İşçileri Sen-

dikası; CGT: Genel Emek Konfederasyonu]; İrlanda'da Britanya emperyalizmine karşı 1916 Easter Ayaklanması'nın ünlü şehidi James Connolly ABD ve İrlanda'da bir devrimci/anarşist sendika örgütleyicisi olarak faaliyet göstermişti; Kore'de anarşistler 1910'da başlayan Japon işgaline karşı savaştan ana güçtü ve 1930'larda Mançurya'da kitlesel bir öz-yönetimli kurtarılmış bölge yaratmayı başarmışlardı; Ukrayna'da Nestor Mahno'nun Devrimci İsyancı Ordusu işgalci Üçlü İttifak güçlerini 1918-19'da ülkeden atmıştı.

Emperyalist ülkelerde de anarşistler emperyalizme karşı mücadelenin ön saflarında yer almışlardır. Örneğin, Japonya'da önde gelen anarşist Kotoku Shushi çıkardığı Halkın Gazetesi Japon yayımcılığına meydan okuyunca kendisi 1910'da yargılanmış ve idam edilmiştir; 1909'da İspanyol anarşistler Fas'taki işgale ("Trajik Hafta") karşı kitlesel bir grev düzenlemişlerdir; İtalya'da anarşistler 1880'lerde ve 1890'larda Eritre ve Etiyopya'ya yönelen İtalyan yayımcılığına karşı sürekli muhalefet etmiş ve 1911'deki Libya işgaline ve 1919'daki Arnavutluk müdahalesine karşı kitlesel bir savaş karşıtı hareket örgütlemişlerdir (3).

Emperyalizmin Nedenleri

Emperyalizm kapitalizmden ve modern devlet'ten önce de var olmuştur.

Bununla birlikte emperyalizm 500 yıl önce Avrupa'da ortaya çıkıp bunu takiben tüm dünyaya yayılmalarından beri kapitalizmin ve modern devlet'in temel özelliğidir. Kesinlikle bu dönem dünya tarihinde görülmemiş bir çapta emperyalizm ile karakterize olmuştur. Bu güçlerden Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Karayipler ve Güney Amerika'daki bazı bölgeler, Afrika'nın büyük kısmı, Orta Doğu, Uzak Doğu ve tüm Hindistan yarımadasına hükmeden Britanya ve Fransa mutlak üstünlüğe sahipti.

ülkelere örnek olarak da Polonya, Brezilya ve Güney Kore örnek verilebilir.

Güney Afrika'daki ırkçı/Apartheid kapitalizmi yerleşimciler tarafından getirilen bir oligarşinin (değişik beyaz sınıfları tarafından oluşan bir egemen sınıfın) tarihsel olarak ülkede siyasal ve ekonomik hâkimiyet kurmasıyla oluşan (özellikle yerleşimci-sömürgeci tipte) bir emperyalist ilişki ile benzerlikler gösterse de ırkçı/Apartheid kapitalizmi ciddi manada bir emperyalist ilişki değildir. Bunun nedeni baskı sisteminin iç kökenli olmasıdır. Zambiya veya Kenya gibi tipik yerleşimci-sömürgelelerinde olduğu gibi dışarıdan yö-

Japonya da Güney Doğu Asya'da sömürgeci bir yayılcılığa başlamış ve Kore ile Çin gibi ülkelere müdahale etmişti. Avrupalı ve Japon emperyalist güçlerin İkinci Dünya Savaşı sonrasında görece olarak güçsüzleşmesi ile ABD tek başına egemen bir emperyalist güce durumuna gelmişti (4).

Modern dönemde emperyalizm iki etmen tarafından yönlendirildi (5)

Öncelikle emperyalizmin bir ekonomik boyutu vardır: Sistem kısmen emperyalist egemen sınıflara veya en azından bu sınıflar içindeki bazı hihiplere yarar sağlamak için ortaya çıkmıştır (Örneğin ucuz işgücü ve hammadde ile aşırı düzeyde kârlar elde etmek ve bu kaynaklara rakip egemen sınıfların girişini engellemek).

İkinci etmen ise Uluslararası devlet Sistemidir. Kapitalist şirketlerin piyasada rekabet etmesi gibi devletler de rekabet eder: Toprak ve stratejik avantajlar (örneğin askeri üsler için alanlar) ve yayılma için. Bu, ufak devletler yutulup "büyük" olanlar kendi güç ve erimlerini arttırırken ulusal çatışmalar, savaş, işgal ve işgal altındaki halkların zorla asimilasyonuna yönelik bir itki yaratır.

1945 Öncesi Emperyalizm (6)

Emperyalizm kapitalizmin ve devlet'in tarihi boyunca farklı biçimler almıştır.

Ticari Kapitalizm ve Köle Emeği: Kapitalizmin bu erken aşaması 1500'lerin başından 1700'lerin sonuna uzanır ve sermayenin ticaret, talan ve Avrupalı işçi ve köylülerin sömürülmesi ile birikimine dayanır. Bu dönemde kapitalizm Afrika'ya, Amerika'ya ve Asya'ya zor gücüyle ilerler. Köle plantasyonları Amerika'da ve diğer yerlerde kurulmuş ve devasa boyutta bir köle ticaretiyle desteklenmişlerdir. Modern ırkçılığın kökleri bu dönemde bulunabilir: kölelik ırkçılığı yaratmıştır - ırkçılık köleciliği değil. Bu dönemin ana özelliği kapitalist

olmayan üretim ilişkilerinin tali ilişkiler olarak zorla yeni oluşan dünya kapitalist sistemine eklenmesidir. Ticaret ve talan ile elde edilen zenginlikler, Avrupalı zanaatkar ve köylülerin sömürüsüyle birlikte sanayi devriminin temelini oluşturmuştur. Bu dönem Amerika'daki soykırımla doğrudan bağlantılıdır.

Sömürgeci İşgaller: 1500'lerden 1900'lere kadar kapitalizm ve devleti Afrika'nın, Amerika'nın ve Asya'nın işgali ve sömürgeleştirilmesine uğraşmışlardır. Bu dönemde Güney Afrika'da, Avustralya'da ve diğer yerlerdeki soykırımlar yaşanmıştır.

Bu dönemde emperyalistlerin ana amacı genelde zor gücü ile Birinci Dünya firmaları için ucuz emek ile

cü Dünya ülkesi az sayıda büyük tekelle şirket için benzer ürünler üretmektedirler ve bu şirketler de bu hammaddeyi işleyerek buralara ihraç etmektedir. Bu eşitsiz durum büyük tekellere hammadde fiyatlarını ucuzlatma ve Üçüncü Dünya ekonomilerinin ihtiyaç duyduğu nihai ürünlerin fiyatlarını arttırma imkanı sağlamıştır. (7)

Afrika, 1884'teki Berlin Konferansı'nda ana Avrupa güçleri arasında bölünmüş ve feodal egemen sınıfı işgallere karşı direnebilen Etiyopya dışında 1900'lerin başında tamamen ele geçirilmiştir. Pek çok durumda yerel egemen sınıflar ve elitler bunun kendi yararlarına olduğuna inanarak sömürgeci girişimlerle işbirliği yapmıştır. Yine sadece geniş bölgeler talan edilmemiş, bunun yanında yerel

Beyaz egemen sınıflar bilinçli olarak orta sınıf ve emekçi sınıf gibi diğer beyaz gurupları iş güvencesi ve özel ticaret bölgeleri gibi maddi yararlar sağlayarak kendileri ile ittifaka teşvik etmiştir

ucuz tarımsal ve mineral hammadde kaynakları ile işlenmiş ürünler için (makinelere, araçlar vs.) pazarlar yaratmaktır. Bu bir derecede sömürgeci işgalin amacı rakip emperyalist egemen sınıfların kendi kaynaklarına ve pazarına girişini engellemek olduğu için stratejik bir boyut barındırır. Bu dönemde oluşturulan ticaret düzeni sömürge Üçüncü Dünya ülkelerinin hammadde ihraç etmeleri ve işlenmiş ürünleri ithal etmeleridir.

Bu olumsuz bir durumdur. İlk olarak Üçüncü Dünya ihracatı esas olarak kendileri için yiyecek üretmek gibi yerel ekonomik faaliyetin dış ülkeler için mahsul üretmek gibi ihracat amaçlı faaliyetler lehine yer değiştirmesine dayanır. Bunun bir sonucu kendileri için değil, ihracat için üretim yapan Üçüncü Dünya çiftçilerinin yiyecek maddelerine ulaşım imkânlarının azalmasıdır. İkinci olarak büyük sayıda Üçün-

topluluklar ve ekonomiler dünya kapitalist sistemine uyum saplayacak şekilde emperyalistler tarafından yeniden düzenlenmişlerdir. Sömürgecilik ırkçı fikirlere verimli bir temel hazırlamıştır (8).

Genel olarak Afrika'da iki tip sömürge kurulmuştur: Ufak bir egemen sınıfın yerel şeflerle birlikte hüküm sürdüğü Gana gibi "köylü" sömürgeleri ve büyükçe bir beyaz nüfusun siyasal ve ekonomik hayata egemen olduğu Cezayir ve Zimbabve gibi beyaz yerleşimci sömürgeleri. Yerleşimci sömürgelerindeki egemen sınıf çoğu emekçi sınıfa ya da orta sınıfa dahil olduğu için tüm beyazları kapsamaz ve devlet aygıtında ve ekonomide önemli konuları elinde tutan şefler gibi yerel nüfus da egemen sınıfa dahildir. Gene de egemen sınıflar beyaz ağırlıklıdır ve önde gelen üyeleri Avrupa kökenlidir. Beyaz egemen sınıflar bilinçli olarak orta

sınıf ve emekçi sınıf gibi diğer beyaz gurupları iş güvencesi ve özel ticaret bölgeleri gibi maddi yararlar sağlayarak kendileri ile ittifaka teşvik etmiştir. Tüm beyaz sınıfların ve yerel elitlerin bir kısmının oluşturduğu bu ittifaka oligarşi ya da iktidar bloğu diyebiliriz.

1945 Sonrasında Emperyalizm

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra emperyalizm yeni bir döneme girdi. Bu noktada şunu belirtmek önemlidir: Bu dönemde resmi sömürgeci imparatorluklar sona ermiş olsa da emperyalizmin ekonomik ve siyasal özellikleri esas olarak resmi bağımsızlığın kazanılmasına rağmen sürmüştür. Bunlara sömürgeci dönemde oluşturulan "eşitsiz ticaret" ilişkileri, Birinci Dünya ülkelerinin süregelen küresel siyasal egemenliği ve emperyalist güçlerin Üçüncü Dünya'ya müdahaleleri dahildir. Bu yüzden bu dönem emperyalizmin yeni-sömürgeci aşaması olarak adlandırılabilir.

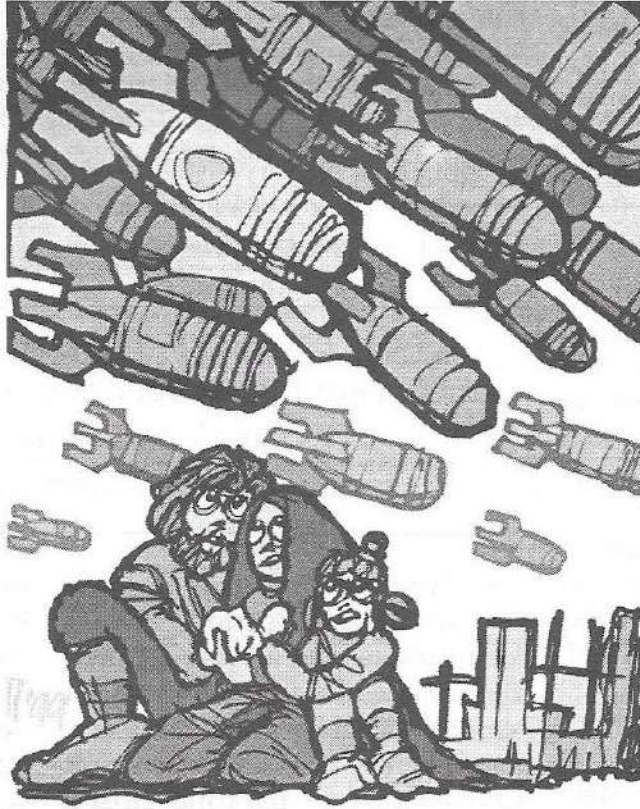
Yeni-sömürgeci aşamanın ana özellikleri şunlardır:

- (1) Eski sömürgeci imparatorlukların sonu ve yeni-sömürgeci ilişkilerle yer değiştirmeleri;
- (2) ABD'nin merkezi emperyalist güç olması;
- (3) Emperyalizmle ittifak içindeki "yarı-periferi"nin ya da daha gelişmiş Üçüncü Dünya ülkelerinin ortaya çıkması;
- (4) Çok Uluslu Şirketler'in (ÇUŞ) ortaya çıkması
- (5) Sistemi koruyacak IMF ve Dünya Bankası gibi uluslar arası örgütlerin yaratılması;
- (6) Doğu Bloğu'nda ikinci bir emperyalist ülkeler dizisinin ortaya çıkması.

*Resmi Sömürge İmparatorluklarının Sonu (9)

Resmi imparatorluklar bir dizi sebepten dolayı parçalandılar. İlk

sebepten Batı Avrupa ve Japonya'nın ekonomik çöküşüydü. İkinci olarak yaşlı imparatorlukların Pazar ve hammadde kaynaklarına erişmek isteyen ABD'nin baskısı vardı. Üçüncü olarak 1940'lardan 1970'lere kadar kitlesel bir sömürgeci karşıtı hareket mücadele etti. Örneğin Endonezya'da Hollanda'ya, Çinhindi'nde ve Cezayir'de Fransa'ya ve Malezya, Kenya, Kıbrıs ve Hindistan'da Britanya'ya karşı isyanlar ve silahlı ayaklanmalar oldu. Bu mücadeleler 1700'lerin

sonu ile 1800'lerin başında Amerika ve Karayipler'deki İspanyol, Portekiz, Fransa ve Britanya sömürge imparatorluklarını yok eden ayaklanmalarla paralellikler taşır.

Çoğu zaman imparatorlukların egemen sınıfları sömürgeleştirme sürecini kendi çıkarlarını korumak ve ayrıcalıklarını sürdürmek için kendileri üstlenmişlerdir. Bu genelde şu demektir: Kitlelerin siyasal olarak demobilize edildiği uzun bir müzakere süreci, ılımlı milliyetçilerle pazarlıklar ve iç düşmanların marjinalleştirilmesi, yok edilmesi ya da dahil edilerek ılımanlaştırılması.

Genelde bu strateji başarılı olsa da iktidarın önemli kısmı kapitalizmi, devlet'i ve emperyalizmi koruma görevini üstlenen yerel egemen sınıfa devredilmişse de bazı istisnalar vardır: 1979'da esas olarak silahlı mücadele ile Nikaragua, İran ve Mozambik'te radikal milliyetçi güçler bağımsızlığı elde etmiştir. Bu örneklerde ekonomi millileştirilmiş ve sağlık sistemi gibi bazı sosyal reformlar gerçekleştirilmiştir. Bu mücadeleler sosyalist toplumlar değil, farklı biçimlerde devletçi kapitalist rejimler ortaya çıkarmıştır; bununla birlikte Batı'dan bağımsız (fakat genelde Doğu'ya bağımlı, yani dünya emperyalist sisteminden bağımsız olmayan) bir kalkınma hattının varlığını göstererek emperyalizme bir tehdit oluşturmuşlar ve emperyalizmin cevabı acımasız olmuştur. Emperyalizm ambargolar, yaptırımlar, dış yardımı kesme gibi yöntemlerle son tahlilde istikrarsızlaştırma operasyonları örgütler ve hatta Vietnam, Grenada ve Irak örneğinde olduğu gibi doğrudan askeri müdahalelere de girişebilir (10). Japonya ve Batı Avrupa'nın desteği ile ABD'nin giriştiği askeri müdahaleler alternatif bir emperyalist güç olarak Sovyetler Birliği'nin çökerek caydırıcılığın kaybolmasıyla artma eğilimindedir (11).

ABD Egemenliğinin Yükselişi (12)

ABD eski emperyalist güçlerinin krizinin sağladığı olanakları kullanarak ana emperyalist ülke olabildi. İlk olarak Marshall Planı ile 1947-55 döneminde Batı Avrupa ve Japonya'ya 17 milyar Dolar aktararak ve diğer yardım programları ile rakip emperyalist güçleri kendisine bağımlı kıldı. İkinci olarak "komünizmin yayılmasını" engellemek için, yani nüfuz alanlarını Sovyet ve Doğu Bloğu kapitalizminin etkisinden korumak için, NATO

(1949) ve SEATO (1954) gibi kendi kontrolünde askeri bloklar kurdu. Üçüncü olarak Dolar'ın egemenliğinde yeni bir uluslar arası para sistemi inşa etti. 1970'lerde savaş sonrası ekonomik patlamanın sona ermesi, Batı Avrupa ve Japonya'nın büyük kapitalist merkezler olarak yeniden güçlenmesi ve hem ABD içinde hem de Üçüncü

yal etkisine, karşı bit tampon bölge yaratma amacıyla bilinçli olarak desteklenen Güney Kore). Yarı-periferi ülkeleri sınırları dışarısında yatırımlara da sahip olabilirler, hatta kendi ÇUŞ'ları bile olabilir (örneğin Güney Kore'nin Anglo-Amerikan Şirketi Zambiya, Bermuda, Peru, Gana ve ABD'de çalışma yürütmektedir.). (14)

Çok Uluslu Şirketler, Üçüncü Dünya'ya ilk defa 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başında bu aşamada esas olarak endüstriye, yani hammadde çıkarımı ve üretime, dayalı olarak yöneldiler

Dünya'da radikal özgürlük hareketlerinin yükselişiyle ABD'nin bir "Amerikan Yüzyılı" yaratma planları açığa çıkmaya başladı.

Yarı-periferinin Ortaya Çıkışı (13)

Bütün olarak Afrika ve Üçüncü Dünya ülkeleri tarımsal ve mineral hammadde ihracatına ve işlenmiş ürün ithalatına devam ettiler. Diğer bir deyişle sömürgeci dönemin ticaret ilişkileri sömürge sonrası dönemde de benzer biçimde kaldı. Bununla birlikte "yarı-periferi" denen bir oluşuma değinmek zorundayız. Kısmen hala emperyalist egemenlik altında olsa da bazı Üçüncü Dünya ülkeleri tarımsal ve mineral hammadde üretime onları daha az bağımlı kılan ve yerel sınıfların mülkiyetinde oldukça büyük bir sanayi temeli geliştirdiler (fakat hala yeni fabrikaları oluşturacak olan sermaye malları ve makinelerin ithalatı için yerel ürünlerin ihracına bağımlıydılar). Genelde bu gelişme bir parça da olsa emperyalist güçler tarafından desteklendi. Bazı örneklerde bu ülkeler (örneğin Güney Afrika ve İsrail) emperyalist düzenin bölgesel maşaları oldular. Diğer örneklerde bağları sıkı olsa da emperyalist güçlerin ufak ortakları olarak hareket etmediler (örneğin kalkınması ABD tarafından Güney Doğu Asya'daki "komünist yayılmaya", yani Sovyet ve Çin emper-

Çok Uluslu Şirketlerin (ÇUŞ) Yükselişi

Yeni-sömürgeciliğin ana özelliklerinden biri çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) yükselişidir. ÇUŞ'lar birden çok ülkede faaliyet gösteren devlet ya da özel kapitalistlerin mülkiyetindeki devasa firmalar olarak tarif edilebilir. Bu küresel firmaların merkezleri genelde, ama zorunlu olarak değil, emperyalist ülkelerdedir.

Günümüzdeki ÇUŞ'ların pek çoğu 19. yüzyıl Avrupa ve Amerika'sının yurtdışın açılmadan önce ülke içinde genişleyen aile mülkiyetindeki ve kontrolündeki ufak işletmelerinden büyümüşdür (15). Yurtdışına genişlemenin önemli bir nedeni Birinci Dünya ülkelerindeki ulusal çaptaki firmaların rakipleri ile fiyatları yüksek, maaşları standart düzeyde tutmak ve benzeri amaçlar için işbirliğine girerek ekonominin büyük kısmını denetim altında tutmalarıdır. Bununla birlikte esas kazançlar ancak rakiplerin piyasadan atılması sayesinde pazarın tek elde denetimi, hammadde kaynaklarının kontrolü veya eskileri kullanılmaz hale getirecek yeni ürünlerin yaratılması ile sağlanabilir. Sonuç: Bazı firmalar hammadde gereksinimlerini sağlamak, dışarı satış yapabilmek ve diğer şirketlerin kendi Pazar ve kaynaklarına ulaşımını

engellemek için yurtdışına yatırım yaparlar. Bu ÇUŞ'ların kökenidir. ÇUŞ'lar Üçüncü Dünya'ya ilk defa 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başında bu aşamada esas olarak endüstriye, yani hammadde çıkarımı ve üretime, dayalı olarak yöneldiler. İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden 25 yılda ABD firmalarınca başlatılan, ama 1960'larda Avrupa ve Japon firmaları tarafından ele geçirilen "benzeri görülmemiş" bir ÇUŞ faaliyeti ortaya çıktı. Bu genel bir model olarak imalat sektöründe faaliyeti içeriyordu. ÇUŞ'lar ana ülkelerinin siyasal ve kültürel etkisinin en güçlü olduğu yerlere yatırım yapma eğilimindedirler (16).

ÇUŞ'ların büyüklüğü çarpıcıdır. Örneğin dünyadaki üretimin büyük ve artan bir kısmı birkaç yüz ÇUŞ'un kontrolü altına girmektedir ve 2000 yılında 400 ÇUŞ tüm dünyadaki sabit değerlerin üçte birine sahiptiler (17). Büyüklük açısından en büyük ÇUŞ'lar pek çok Üçüncü Dünya ülkesinin Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla'sını geçen satış rakamlarına sahiptir (örneğin 1984'te Exxon satışları 73,6 milyar Dolar'dı ve bu Nijerya'yı (73,5), Cezayir'i (50,7=, Libya'yı (30,6), Mısır'ı (30,1), Fas'ı (13,3) vs. geçiyordu.) (18). 500 ÇUŞ toplam doğrudan yatırımların % 80'ini kontrol etmektedir. ÇUŞ'lar ticarete de önemli bir role sahiptirler. Örneğin ÇUŞ'lar ABD'nin dahil olduğu tüm ticaretin % 90'ını yapmaktadırlar ve Üçüncü Dünya ihracatının alışverişine hakimdirler (19). ÇUŞ'lar yeni teknolojilerin geliştirilmesinde ve denetiminde merkezi bir role de sahiptirler. Ayrıca Üçüncü Dünya'ya tarihsel olarak borç veren ÇUŞ bankaları vardır. 1970'lerde dünya kapitalist krizinin başlangıcında bu bankalar hızlı geri ödemeler talep ettiler ve faiz oranlarını yükselttiler.

Çeşitli burjuva ideologları ve ekonomistleri ÇUŞ'ların faaliyetlerinin Üçüncü Dünya'da kalkınma ve toplumsal barışı destekledikleri ve Birinci ve Üçüncü Dünya arasında işbirliğini sağladıkları için Üçüncü

Dünya için yararlı olduğunu iddia ederler. Bu görüş katıksız bir kurgudur (20).

İlk olarak Üçüncü Dünya hükümetleri ile (halk güçleriyle yaşananlar bir yana) ciddi çatışmalar yaşandığında (örneğin yabancı firmaları yerel patron ve yöneticilerin egemenliği altına almak için millileştirmek) ÇUŞ'lar kendi ana ülkelerinin hükümetinin Üçüncü Dünya ülkelerinin politikalarını değiştirmesi için "baskı" uygulama yetilerine güvenebilirler. Bu "baskı"nın neleri içerdiğini yukarıda açıkladık. Başka kelimelerle ÇUŞ'lar çıkarlarını korumak için

Dördüncüsü ÇUŞ'lar artığa, yani temel ihtiyaçları tatmin etmek için gerekenin dışında kalan ve üretken kaynaklar, altyapı, hizmetler vs. kurmaya uygun olan üretime, el koyarak Üçüncü Dünya'nın gelişimini engellerler. Bu, karları Birinci Dünya'ya geri gönderecek (Örneğin hesaplamalar ABD ÇUŞ'larının Latin Amerika'da 1960-68 döneminde elde ettikleri açıklanmış karlarının % 79'unu geri gönderdiklerini gösteriyor), firma içindeki ticaretteki fiyatları manipüle ederek ("transfer fiyatlandırması") ve patentler, ürün ve teknoloji lisansları, marka adları

uluslararası para sistemi kurma çabasının ana parçalarıydı. 1971'den sonra IMF ve DB'nin odağı Üçüncü Dünya'ya, özellikle de Afrika'ya, kaydı. IMF ve DB'nin kendilerini tarafsız, tamamen teknik yardım kurumları olarak sunmasına karşın bu bölgelerdeki rolleri nesnel olarak emperyalisttir. Bu hem siyasal hem de ekonomik alanda açıktır.

*IMF ve DB'nin Emperyalizm Destekçisi Yapısı

Dünyadaki pek çok devlet IMF ve DB'nin üyesi olmasına, bu kurumların merkez ofislerine ödemedede bulunmasına karşın onların karar alma organları Birinci Dünya'nın emperyalist ülkelerinin emri altındadır. Birleşmiş Milletler'in "Bir Ülke, Bir Oy" sistemi yerine IMF ve DB'de bir ülkenin ekonomik katkısının boyutuna oranlı miktarda oyu vardır. Bu siste açıkça Birinci Dünya ülkelerinin lehinedir: Toplam oyun % 19,9'u ABD'nin, % 6,9'u Britanya'nındır ve ABD, Kanada ve Batı Avrupa toplam oyun % 53'üne sahiptir (22).

Emperyalizmin Siyasal Destekçisi: (23) IMF ve DB her zaman emperyalizmin siyasal çıkarlarına uygun olarak hareket etmişlerdir. Yardım ve fonlar tarihsel olarak ABD ve diğer emperyalist ülkelere dost olan Üçüncü Dünya ülkelerine verilmiştir: Yaptırımlar başlamadan önce - mesela 1976 ayaklanmasının bastırılmasından sonra - devasa krediler Güney Afrika'ya aktılmıştır; El Salvador'daki ölüm mangalarıyla ünlü ARENA rejimi veya Kenya'da Daniel Arap Moi rejimi. Bu transferler, bu rejimlerin rezilce ve zalim suçları emperyalist ülkelerin sözde liberal, demokratik ve insan hakları kaygılarıyla ne kadar zıtlık içersinde olursa olsun gerçekleşmiştir. Fakat emperyalistlerin direktiflerini takip etmeyen ya da istikrarsızlaştırıcı olarak mimlenen toplumsal reformlara girişen daha radikal Üçüncü Dünya ülkelerinin kredi talepleri reddedilmiştir. Örneğin Şili'deki sosyal demokrat Salvador Allende hükü-

Çok Uluslu Şirketler çıkarlarını korumak için emperyalist egemen sınıfların güçlerinin sürdürmelerine ihtiyaç duyarlar

emperyalist egemen sınıfların güçlerinin sürdürmelerine ihtiyaç duyarlar.

İkinci olarak ÇUŞ'lar Üçüncü Dünya'nın hammadde ihracatına ve Birinci Dünya malları için bir pazar sağlamasına aracı olarak sistemin merkezi oyuncularındırlar. Daha önce belirtildiği gibi bu düzenleme Üçüncü Dünya ihracatının sistematik olarak düşük ve ithalatın yüksek fiyatlandırılmasına olanak tanır.

Üçüncü olarak ÇUŞ'ların imalat veya endüstriyel sektörde bulunduğu yerlerde bu yatırımlar sadece ekonominin diğer parçaları ile az bağlantılı olmakla kalmaz (yani iş artışı gibi olumlu etkileri yoktur), aynı zamanda düşük ücretli, haklarından yoksun ve baskı ile denetim altında tutulan bir işgücünün aşırı sömürüsüne dayalıdır. Bu ÇUŞ'ların Birinci Dünya'daki emekçilerinin ücret ve refah kazanımlarını kırıpmanın ötesinde normalden daha yüksek (yada "aşırı derecede") karlar elde etmesine imkan tanır. ÇUŞ'ların Üçüncü Dünya'daki emek politikalarının kötü bir şöhreti vardır.

ve işletme, pazarlama ve teknik hizmetlerin fiyatlarını manipüle ederek gerçekleştirilir (Elson, 1988). Benzer bir süreç ÇUŞ bankalarına ve IMF ile Dünya Bankası'na borçların geri ödenmesi ile yaşanır: 1980'lerde banka kredilerinin iddia edilen yararları dahil edilmesine karşın Afrika'dan Birinci Dünya bankalarına net bir sermaye kaybı olduğu gösterilmiştir.

Son olarak, ÇUŞ'lar yerel endüstrilere "damak zevki transferi" ile zarar veririler. Bu yerelin genelde emek-yoğun ve zanaatkâr üretimi olan ürünleri yerine daha az emek-yoğun, ama daha fazla yatırım ve döviz gerektiren pahalı ithal ürünleri desteklemektir.

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) ve Dünya Bankası'nın (DB) Rolü (21)

IMF ve DB gibi kurumlar modern emperyalizmin tatbikinde merkezidirler.

1946'da ABD'nin Bretton Woods şehrinde kurulan IMF ve DB başlangıçta İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa ve Japonya'nın yeniden inşasına odaklandı. Bu ikisi ABD'nin Dolar merkezli bir

metinin reform çabaları için destek isteği reddedilmiştir (ABD'nin Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA) ve Amerikan ÇUŞ'u ITT daha sonra 1973'te Allende'yi bir askeri darbe ile devirmiştir.). Bu yolla IMF ve DB; kapitalizmin, devlet'in ve emperyalizmin ebedileştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Emperyalizmin Ekonomik Destekçisi: (24) IMF ve DB, sömürgeci dönemden kalan ve Üçüncü Dünya'yı hammadde üretimi ile işlenmiş ürün ithalatına mahkûm eden uluslararası işbölümünü sürekli kılmak için faaliyet göstermektedirler. Ayrıca emekçi haklarına saldırarak, sermaye hareketlerini serbestleştirerek ve gümrük vergilerini kaldırarak büyük şirketlerin faaliyetlerini kolaylaştıran serbest pazar politikaları ile ÇUŞ'ların çıkarlarını da korumaktadırlar. Kuruluşlarından bu yana IMF ve DB serbest ticaret ve sermaye hareketlerine dayalı bir uluslararası kapitalist sistemin inşasını ve düzenlenmesini amaçlamaktadırlar. Bu amaç, IMF ve DB ile aynı zaman ve saiklarla kurulmuş olan Genel Ticaret ve Gümrük Vergileri Antlaşması (GATT) (bugünkü adıyla Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)) ile takvi edilmiştir. (25)

Bu amaçlara ulaşmanın bir ana yolu Üçüncü Dünya egemen sınıflarını finansal yardım karşılığında doğru serbest piyasa politikaları izlemelerinde ısrar etmektir. Bir diğer yöntem serbest piyasa ideolojisini teşvik ederek hükümetlerin politika üretme yollarını etkilemektir. Bu nedenle, ekonomik krizin derinleşmesiyle birlikte bu kurumların verdikleri krediler üstündeki giderek artan şartlarda paranın devalüasyonu, ticari serbestleşme ve devletin ekonomik rolünün azaltılması gibi reformlar vurgulandı (Bu pratikte kamu istihdamının azaltılması, sosyal hiz-

metlerin kesilmesi ve ücret ve fiyat kontrollerinin kaldırılması demektir). Şartlara bağlı olarak bazen IMF ve DB personelinin, sömürge yönetimlerine benzer biçimde, bu politikaların uygulanmasını gözlemlemek için hükümette görevler almalarına izin de verilir. Bu politika reçeteleri paketine Ekonomik Yapısal Uyum Programı (EYUP) denir. Bu politika reçeteleri, krizin ekonomiye yersiz devlet müdahaleleri ve "şişkin" sosyal hizmetler gibi içsel nedenler yüzünden doğduğunu iddia eden ve neo-liberal

reçetelerin önerdikleri Afrika'nın "karşılaştırmalı avantajı"na uygun hammadde ihracatı yapması temelinde bir büyüme yolu savunun serbest piyasa teorisi esas alınarak yazılmıştır.

Bu ekonomik şartlara IMF ve DB teknokratlarının ekonomik reform programının verimli bir şekilde uygulanması için yaşamsal gördükleri iyileştirilmiş "yönetişim"i (daha açık, dürüst, meşru, sorumluluk sahibi ve konsensüs temelli bir hükümet) kapsayan siyasal şartlar da eklenmiştir. Bu parlamenter demokrasie bile benzememektedir:

IMF ve DB için mesele demokratik devletlerin inşası değil, EYUP'ları daha verimli ve hızlı gerçekleştiren hükümetlerdir (26). EYUP'lar tamamen ÇUŞ'ların faaliyetlerini kolaylaştırmak ve uluslararası emperyalist işbölümünü sürdürmek için işlemektedirler.

EYUP'lar, Üçüncü Dünya işçi sınıfına, emekçi köylülüğe ve yoksullara karşı bir saldırıdır. Halkın yaşam standartlarına etkileri fazlasıyla olumsuzdur. Örneğin, Zimbabwe'de EYUP'lar fiyat denetiminin serbestleştirilmesi ile enflasyonsa çarpıcı yükselişlere (%25 ila %40 arasında), tüketici talebinde % 30'a varan düşüşe, ücret sınırlaması ve enflasyondaki artış ile ortalama ücretlerin 1970'lerin başından beri en düşük düzeylere inmesine ve 1995'e kadar 22 000 işçinin çıkarıldığı kamu hizmetleri başta olmak üzere 55 000 iş kaybına sebep olmuşlardır (27). Bu iş kayıpları özellikle okulu bitirenlerin % 20'sinden azının bir yıl içerisinde kayıt içi ekonomide iş bulabildiği ve kayıt içini sektörde % 50'den fazla işsizliğin olduğu bir ülkede sert etkiler bırakmıştır. EYUP'lar, sağlık hizmetlerine yapılan harcamaların 1994-95'te % 39 azaltılması, ucuz barınma harcamalarının 4,3 milyon Zimbabwe Doları (Z\$) düşürülmesi ve ilköğretim harcamalarının bağımsızlıktan bu yana en düşük seviyeye inmesi gibi sosyal hizmetlerde kesintileri de kapsamaktadır. Buna ek olarak maliyet telafi ilkelerinin kabul ettirilmesi fakirlerin en fakirlerinin (aylık geliri 400 Z\$'nin altında olanlar) eğitim ve sağlık masraflarını kendilerinin karşılamalarını gerektiriyordu. Bu sırada Başkan Mugabe kendisinin, üst düzey memurlarının ve meclis üyelerinin maaşlarında & 116 ila %134 arasında zam yapmıştı. EYUP'ların gıda maddelerine erişimi ihracata yönelik tarıma ayrılan alanları diğerleri

ti harcamalarının bağımsızlıktan bu yana en düşük seviyeye inmesi gibi sosyal hizmetlerde kesintileri de kapsamaktadır. Buna ek olarak maliyet telafi ilkelerinin kabul ettirilmesi fakirlerin en fakirlerinin (aylık geliri 400 Z\$'nin altında olanlar) eğitim ve sağlık masraflarını kendilerinin karşılamalarını gerektiriyordu. Bu sırada Başkan Mugabe kendisinin, üst düzey memurlarının ve meclis üyelerinin maaşlarında & 116 ila %134 arasında zam yapmıştı. EYUP'ların gıda maddelerine erişimi ihracata yönelik tarıma ayrılan alanları diğerleri

aleyhine genişleterek güçleştirdiği de belirtilmelidir.

IMF ve DB, ülkeleri yağmur ormanları gibi kaynaklarını ham madde ihracının bir parçası olarak yok edip ihraç etmeye veya döviz kaynaklarını arttırmak için toksik atık ithal etmeye teşvik ederek ekolojik olarak yıkıcı politikaları savunmaktadırlar. 1991'de DB'nin baş ekonomisti Laurence Summers gizli bir notta şöyle yazmıştı:

"Sadece seninle benim aramızda kalmak üzere, DB Az Gelişmiş Ülkelere kirli sanayilerin göç ettirmesini cesaretlendirmemeli mi?... Bence ucuz işgücüne sahip ülkelerde büyük miktarlarda toksik atık depolamak kusursuz bir fikir ve

bunlar esas olarak yukarıda değerlendirilmişlerdir ve Üçüncü Dünya ihracatında ticaret hadlerinin kötüleşmesi, ÇUŞ'lara sermaye aktarımının devam etmesi, dış borç faizlerinin artışı gibi de kapsamaktadırlar (29). İçeride krizin temel nedeni yerel egemen sınıftı. Yerel egemen, emperyalizm ile müttefik olmaları yüzünden de bu etkilerin sürmesinden de sorumludurlar. İkinci olarak Afrika'daki egemen sınıflar sermaye birikim ve/veya bir devlet bağlantısına oldukça bağımlıydılar: Dostlarına ve akrabalarına ihaleler vererek, yolsuzluk ile (doğrudan devlet hazinesinden ilkel birikim), özel mülkiyeti hükümet yöneticilerinin eline vermek için millileştirme (30).

"Her zaman Afrika'daki az nüfuslu ülkelerin gereğinden az kirlenmiş olduğuna inanmışımdır"

bununla yüzleşmemiz gerek... Her zaman Afrika'daki az nüfuslu ülkelerin gereğinden az kirlenmiş olduğuna inanmışımdır... Az Gelişmiş Ülkelerde daha fazla kirliliğe karşı gösterilen argümanların (kendine özgü haklar, ahlaki nedenler, toplumsal kaygılar...) sorunu geri çevrilebilir ve her liberalleşme yanlısı banka önerisine karşı kullanılabilir olmaları." (28)

Neden EYUP'lar Geliştirildi?

IMF ve DB politikalarının bu olumsuz etkileri göze alındığında nasıl oluyor da bazı (belki de çoğu) Üçüncü Dünya ülkesi bunları benimsiyor? Birkaç etken hesaba katılmalı.

Ekonomik Kriz: En azından Afrika bağlamında ana bir etken 1980'lerde başlayan ekonomik krizdir. Afrika Dünya'nın en yoksul olan bölgesi ve tek sürekli olarak yoksullaşanı. Son 30 yılda yaşam koşullarının kötüleştiğini söylemek hata olmaz. Bu durum hem "iç" hem de "dış" etkenleri yansıtmaktadır. Dış etkenler olarak emperyalizmin etkilerini kastediyoruz;

Bunların hem ekonomik (altyapının çökertilmesi, kalıcı yozlaşma ve beceriksizlik, verimsiz devlet destekli sanayileşme ve ekonomik kalkınma şemaları) hem de politik (devletin birikim sürecinin merkezinde olması devlet iktidarı için rekabetin özellikle yoğun olduğunu gösterir ve genelde egemen sınıfın bir parçasının iktidar ve zenginlik kaynaklarına erişimde tekel oluşturmasının ifadesi olan askeri iktidar veya tek parti devleti ile sonuçlanır.) olarak olumsuz etkileri oldu.

Gelir Eşitsizliği: (31) Kriz Afrika hükümetlerini IMF ve DB'nin sadece nakit değil, aynı zamanda ÇUŞ'lara bu ülkede yatırımın güvenli olduğunu gösteren "onay damgası" sağlayan farklı kredi araçlarını kullanmaya yatkınlaştırdı. Mesele kitlelerin değil, yerel yöneticiler ve patronların DB ve IMF'ye istekte bulunmasıdır. Bir kriz durumu ile karşılaşan Üçüncü Dünya elitleri EYUP'ları görece çekici buldular. EYUP'lar yerel egemen sınıfların şunları sağlayan "uyum" politikaları uygulamasını

sağlar: (i) krizin maliyetinin emekçilere aktarmak (örneğin sosyal hizmet harcamalarının ve ücretlerin düşürülmesi), (ii) iktidarda kalmak ve ÇUŞ'lara özelleştirilmiş devlet şirketlerini peşkeş çekerek, şirket vergilerini düşürerek vs. kurulan yeni bağlantılarla karlar elde etmek. Zimbabwe gibi ülkelerde ise ekonomik kriz kesinlikle egemen sınıfa EYUP'lar uygulatacak kadar korkunç değildi: Gerçekte egemen sınıf kendi isteğiyle EYUP'u uygulamayı seçti, çünkü bu sınıfın ana parçaları EYUP'un serbest Pazar politikalarının ekonomik büyümeyi (bu sayede karlarda artışı) sağlayacağına inanıyorlardı (32). Bu açıkça EYUP'ların masum yerel elitlere karşı planlanan bir emperyalist komplonun ürünü değil, yerel yöneticiler ile emperyalist burjuvazinin sınıf çıkarlarını bağdaştıran bir politika olduğunu gösterir. Bunun yanında EYUP'lar yerel patronlara ve yöneticilere emekçilere zarar veren bu politikaların sadece IMF ve DB tarafından talep edildiğini iddia edebilmek gibi bir ek avantaj sağlar. EYUP'ta emekçi sınıfa karşı olan açık husumet EYUP şartlarının müzakere sürecinde de pekiştirilir: Bunlar yerel yöneticiler ile IMF ve DB idarecileri arasındaki gizli toplantılarda belirlenir ve sıradan insanların öz hakkı yoktur.

Doğu Bloğu Emperyalizminin Yükselişi

Eski resmi sömürge imparatorluklarının çöküşü ve ABD'nin ana emperyalist güç olarak yükselişi, Sovyetler Birliği ve Çin gibi sözde "sosyalist" ülkelerin artan miktarda yayılımcı rolleriyle çakıştı. Her iki devlet de komşu bölgeler "tarihsel yakınlık" (Tibet'te Çin) veya "sosyalizmi yaymak" (Doğu Avrupa ve Orta Doğu'da SSCB) iddiası ile işgal etti. Biz anarşistler için bu ülkelerin emperyalizmi ile ABD ve Batı'nunki arasındaki paralellikler şaşırtıcı değildir ve uzun süredir bu ülkelerin sosyalist değil devlet kapitalisti olduklarını ve dolaylı-

sıyla kapitalist/devletçi gelişimin tüm yasalarına ve eğilimlerine bağlı olduklarını fark etmiştik.

Birleşmiş Milletler (BM) (33)

Birleşmiş Milletler tarafsız bir uluslararası barış koruyucusu değildir, emperyalist sistemin bir parçasıdır. Farklı devletlerin gevşek bir federasyonundan, bir sömürücüler ve yöneticiler kongresinden, öte bir şey değildir. Kuruluşundan beri BM Güvenlik Konseyi'nde sandalye sahibi ana emperyalist ülkeler tarafından kontrol edilmiştir: ABD, SSCB, Fransa, Britanya ve Çin. Her biri BM operasyonlarını veto yetkileri sayesinde kendi etki alanını korumayı meşrulaştırmaktadırlar. Sonuçta BM müdahalesi bu ülkelerin çıkarlarına bağımlıdır ve bu çıkarlar tarafından şekillendirilir. Macaristan ve Çekoslovakya'ya yönelik Sovyet müdahalesine ya da Nikaragua'ya yönelik ABD savaşına karşı hiçbir şey yapılamamıştır. Müdahaleler ya emperyalist çıkarlar için temelde alakasız oldukları yerlerde (örneğin Ruanda) ya da onların tamamını birleştirebildikleri yerlerde (örneğin Birinci Körfez Savaşı) gerçekleşir. Buna ek olarak savaşı sona erdirmek için BM'nin çözümü (eğer gerçekten müdahale ederse) "resmi" kanalları kullanmaktır: Hükümetler ve savaş baronları ile görüşmeler yapmak. Örneğin 1994'te Ruanda'ya yönelik BM yardımı Zaire'deki [ç.n. - Şimdiki Demokratik Kongo Cumhuriyeti] mülteciler kamplarını kontrol eden soykırıma bizzat katılmış eski hükümet görevlileri aracılığıyla gerçekleşti ve sorunun bir parçası olan bu insanları kuvvetlendirdi. Genel olarak BM emperyalist ve yerel burjuvazilerin - halk kitlelerinin değil - çıkarlarına uygun olan "antlaşmalar"ı ulaşmayı hedeflemektedir. BM savaşı sona erdirmekte güçsüzdü ve halen öyledir, çünkü savaşa ne-

den olanların ürünüdür: Dünyanın egemen sınıfları.

Birinci Dünya Emekçileri Emperyalizmden Fayda Görür Mü?

Birinci Dünya emekçilerinin emperyalizmden faydalandığı görüşünü reddediyoruz

Bu tipte bir argümana göre bu emekçileri sömürgeci ganimetin bir parçasını almakta ve bu sayede yaşam standartlarını normalde mümkün olmayan seviyelere yükseltmektedirler. Büyük oranda Lenin'in 1916 yılında yazdığı Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması adlı kitabından ortaya çıkan bu sav mücadelede birliksizliğin bir reçetesidir. Ayrıca hatalı ve temelsizdir.

Biz anarşistler için bu ülkelerin emperyalizmi ile ABD ve Batı'nın arasındaki paralellikler şaşırtıcı değildir ve uzun süredir bu ülkelerin sosyalist değil devlet kapitalisti olduklarını ve dolayısıyla kapitalist/devletçi gelişimin tüm yasalarına ve eğilimlerine bağlı olduklarını fark etmiştik

Bu sav Birinci Dünya emekçilerinin yaşam koşullarını yanlış bir şekilde gösterir. Örneğin tarihsel olarak en büyük emperyalist güçlerden biri olan Birleşik Krallık'ta (BK - Britanya ve Kuzey İrlanda) 1980'lerin başında nüfusun en zengin % 10'u tüm gelirin % 23,9'una, en fakir % 10 ise % 2,5'ine sahiptir. En zengin % 10 tüm kişisel servetin % 80'ine ve özel ellerdeki şirket hisse ve stoklarının % 98'ine sahiptir. En zengin % 1 tüm hisse ve stoklarının % 80'ini elinde bulundururken en fakir % 80 tüm kişisel servetin sadece %10'una, sıklıkla kendi oturdukları eve sahip olmak yoluyla sahiptir. Bu ekonomik eşitsizlikler maddi yokluklara ve zorluklara tekabül etmektedir. 1979'da yapılan bir çalışma BK nüfusunun % 32

kadarının (55,5 milyonluk nüfusun 15-17,5 milyonu) yoksulluk sınırının altında olduğunu ortaya koymuştur. 1990'da BK'da yapılan bir BM çocuk sağlığı anketi çocukların % 25'inin büyümelerini önleyecek seviyede yetersiz beslendiğini göstermiştir. (34)

Bu argüman teorik ve deneysel olarak kusurludur. İddia edilen aktarımın nasıl gerçekleştiğine dair hiçbir açıklama yapmaz. Sadece olanı söyler. İddia edilen süreç üzerine bir kanıt da barındırmaz.

Örneğin 1930'larda Batı Afrikalı ve İskoçyalı madenciler arasında gelir farkları olduğu söylenmiş ve dolayısıyla iki gurup arasındaki gelir eşitsizliğinin İskoçların bir şekilde Ganalıların sömürülmesi ile sübvansede edildikleri bir süreci yansıttığı savunulmuştur (35). Bununla birlikte bu iki gurubun ücretleri arasındaki nominal farkların varlığı basitçe birinin diğerinin sömürülmesinden yarar sağladığı manasına gelmez.

Bu gibi ücret verileri, farklı para birimlerinin karşılıklı reel değerlerine, yaşamın görece maliyetine, enflasyonun etkilerine vs. dü-

zeldilmedikleri için yanıltıcıdır. Sadece bu verileri sıralamak da Birinci ve Üçüncü Dünya emekçilerinin yaşam standartları arasında önemli farklar olduğunu gerçekte kanıtlamaz. Diğer bir deyişle farklı verileri alıp bağlamlarına oturtmadan bir argümanın temeline yerleştirmek risklidir.

Üstelik ayrı ülkelerde aynı meslekteki emekçiler arasında önemli ücret farklarının olduğu açıkça gösterilse bile bu bir emekçiden diğerine artı-değer transferinin olduğunu kanıtlayamaz. Eşitsizliklerin gösterilmesi kendi başına bu eşitsizliklerin oluşum mekanizmasını ortaya koyamaz. Bir düzeyde emperyalizm ile Birinci Dünya'daki yaşam standartları arasında bir karşılıklı

ilişkiyi gösteren bir delil yoktur. Örneğin 19. yüzyıl çoğu zaman Britanya tarihindeki kitlesel yoksullaşmanın en uç noktalarından biri olarak - kömür madenlerinde çocuk emeğinin kullanıldığı dönem olarak vs. - kabul edilmiştir, fakat tam da bu dönemde Britanya'nın Asya, Afrika ve Karayipler'deki gücü doruktadır. Benzer şekilde Birinci Dünya emekçilerine bir miktar sosyal güvenlik ve fayda sağlayan ve Birinci Dünya emekçi sınıfının maddi koşullarındaki iyileşmenin en önemli dönemi olarak görülen refah devleti İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkmıştır. Yani refah devletleri tam da Avrupa sömürge imparatorluklarının çöküşü sırasında ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde Üçüncü Dünya'ya Batılı askeri müdahaleler 1980'lerin sonunda Soğuk Savaş'ın sona ermesinden beri artış göstermektedir, fakat bu dönem 1920'lerden ve 1930'lardan bu yana Birinci Dünya emekçi sınıfının yaşam koşullarına karşı en güçlü saldırılardan biri gerçekleşmektedir.

Başka bir örnek vermek gerekirse, İspanya ve Portekiz Avrupa'daki en yoksul ülkelerdendir, fakat bu ülkeler 1400'lerden 1970'lere uzanan en uzun süreli sömürge imparatorluklarına da sahip olmuşlardır. Diğer bir boyutta, Birinci Dünya emekçilerinin değişim hattına dair bir dizi alternatif model geliştirilmiştir. Bunların bazıları: Devrimci bir aşamaya ulaşmış kitlesel mücadele (refah devletinin

oluşumunda kilit bir etken); ekonomik patlama (kapitalizmin tarihindeki en büyük yükselme dönemi 1950'lerden 1970'lere kadar sürdü ve gelir eşitsizliğinde bir değişime yol açmadan sosyal hizmetlerde ilerlemeler sağladı); üretimin artan mekanizasyonu (emekçilerin üretkenliğini büyük oranda arttırarak patronların emekçilere daha fazla ücret vermelerine rağmen daha önce görülmemiş miktarda kar elde etmelerini sağladı; bu gerçekte Birinci Dünya'daki sömürü miktarının azaldığını değil, arttığını gösterir.)

Birinci Dünya emekçilerinin çıkarlarının emperyalizm tarafından zarar gördüğünü söylemek daha doğru olur. İlk olarak, sömürgelelerde ve dominyonlarda geliştirilen baskıcı teknikler "anavatan"daki emekçi direnişlerine karşı kullanılmıştır. Bu baskıcı güç emekçi sınıftan alınan vergilerle ve örneğin sosyal hizmetler gibi daha faydalı olabilecek alanlarda kullanılabilecek kaynaklarla inşa edilmiştir (36). Bunun net bir örneği İspanyol Devrimi'nde faşistlerin Kuzey Afrika'daki İspanyol sömürge ordusunu Temmuz 1936'daki saldırıları ve İspanyol işçi ve köylülerini katletmek için kullanmalarıdır.

İkinci olarak, egemen sınıflar tarafından emperyalizme destek olması için körüklenen ulusal şovenist ve ırkçı fikirler uluslar arası emekçi sınıfı böler ve onu gerçek çıkarlarını fark etmekten alıkoymak (37). Bu gibi ulusal düşmanlıklar aynı zamanda uluslararası sınıf

mücadelesinde birliğe karşı olan Üçüncü Dünya elitleri ve milliyetçileri tarafından da desteklenmektedir. B yolla Britanya emekçileri Fransız emekçilerinden ve her ikisi de Asya ve Afrika emekçilerinden ayrılmaktadır. Bu patronlara çıkarları aslında aynı olan işçileri ve köylüleri bölerek yönetme imkânı verir. Patronlar ve yöneticiler yerel emekçilerle kurgusal bir düşmana karşı ne kadar fazla birlik kurabilirlerse sınıf mücadelesinin düzeyi o kadar düşer ve böylece proletarya için o kadar düşük ücretler ve kötü yaşam koşulları oluşur. Bir ülkenin emekçilerinin gerçek müttefiki yerel elitler değil, diğer bir ülkenin emekçileridir; savaşta gerçek düşman anavatandaki egemen sınıflardır.

Emperyalizmin olumsuz etkileri yeni-sömürgeci dönemde net bir şekilde ortadadır. Bu dönemde ÇUŞ'lar yatırımlarını en ucuz ve en çok denetim altında olan işgücünü bulabilmek için kaydırmaktadırlar; bavulları toplayıp ucuz ve uysal emeğin olduğu yere gitme tehdidi tüm dünyada emekçilerin yaşam standartlarına saldırmak için kullanılmaktadır. Diğer kelimelerle, sendikaları yok eden, köylü örgütleyicilerini katleden vs. (ve bu sayede emek maliyetlerini düşüren) baskıcı Üçüncü Dünya rejimleri ile Birinci Dünya emekçilerinin çıkarları doğrudan karşıdır, çünkü bu rejimlerin varlığı Birinci Dünya'da ÇUŞ'ların yatırımlarını kaydırmaları ile iş kayıplarına, işyeri kapanmalarına, ücret kesintilerine vs. yol açmaktadır.

Birinci Dünya emekçilerinin emperyalizmden faydalandıklarına dair hiçbir kanıtın ya da teorik desteğin olmadığı göz önüne alındığında bazı Üçüncü Dünya ülkelerindeki düşük ücretlerden yüksek artı-değerler elde edenler emekçileri değil, kapitalistlerdir. Yani aşırı karlar emekçilere değil, patronlara gider. Bu egemen sınıfı, işçi sınıfına ve emekçi köylülere karşı bir bütün olarak güçlendirir.

Neden Milliyetçi Politikalar Emperyalizmden Kurtuluşu Sağlayamazlar (38)

Milliyetçilik özgül bir sömürge-sizleştirme stratejisidir ve bir ulus veya halk içersindeki tüm sınıfların bir tür halk hükümeti ile kendi kaderini tayini sömürge-sizleştirmeyi sağlamasıdır. Milliyetçilik tüm dünyadaki sömürgecilik ve emperyalizm karşıtı mücadelelerde önemli bir güç olmuştur. Örneğin Güney Afrika'daki Afrika Ulusal Kongresi (ANC), Azania Pan-Afrikacı Kongresi (PAC) ve Azania Halk Örgütü (AZAPO) farklı milliyetçilik türlerinin birine ya da diğerine taraftardır.

Milliyetçiliğin sömürgecilik karşıtı mücadelenin "doğal" biçimi olduğu fikrini reddediyoruz. Emperyalist ilişkiye sömürgeleştirilen halkların tek cevabının milliyetçilik olabileceğini ve "milliyetçiliğin" "sömürgecilik karşıtı mücadele" ile aynı manaya geldiği iddiasına dayanan bu görüş kitaplarda veya siyasal incelemelerde sıkça görülür (39). Her ciddi siyasetin ulusal baskı meselesine değinmesi gereklidir, fakat ulusal baskı deneyiminin varlığı doğrudan milliyetçi politikaların egemenliğine yol açmaz. Güney Afrika'da sömürgecilik ezilenler tarafından liberalizmden mehdiciliğe, "kabileciliğe" ve sosyalizme kadar pek çok farklı ve kitlesel siyasi karşılık aldı. Diğer bağlamlarda sömürgecilik karşıtı mücadeleler anarşizmden (Ukrayna 1918-21) dini köktencilığe (İran 1978-79) ve Stalinizme (Çin 1948) kadar değişik siyasal güçler tarafından yönetildiler. Milliyetçi politikaların egemenliği açıklanmalı ve bunlara meydan okunmalıdır, kaçınılmaz olarak görülmemelidirler.

Anarşistler olarak bizler milliyetçi politikaların ölümçül kusurları olduğuna ve sömürge veya emperyalizmin denetimindeki ülkelerdeki insanların çoğunluğuna özgürlük getiremeyeceğine inanıyoruz. Milliyetçiler için özgürlük bağımsız

bir yerel hükümet kurulduğunda elde edilir (örneğin 1950'lerde Britanya sömürgesi Altın Sahil'in Gana adıyla bağımsız olması gibi). Halkların bağımsız bir devlete sahip olma haklarını ve acil bir ihtiyaç olarak özgür seçimlere dayalı bir yönetim sistemini savunsak da emperyalist hâkimiyet altında yaşayan bir halkın çoğunluğuna özgürlük getiremeyeceği için milliyetçiliğe karşıyız.

Milliyetçi politikalar dış hâkimiyetten özgürlüğü sağlayamazlar.

Blokları arasında azami avantajlar sağlamak için yaptıkları hamleler gibi) eski sömürge devlet manevra alanını genişleterek ve emperyalist egemen sınıflardan ödünler ve daha uygun koşullar elde ederek farklı emperyalist ülkelerle ittifaklar kurabilir. Ayrıca uluslararası hukukun ve kamuoyunun halkların kendini kaderlerini tayin etmeleri lehine kararları emperyalist ülkelerin Üçüncü Dünya'ya politikalarını zorla kabul ettirmelerini sınırlandırabilir. Yeni-sömürgecilik, doğrudan sömürgeci egemenliğe

Yeni-sömürgecilik, doğrudan sömürgeci egemenliğe göre daha güçsüz bir emperyalist denetim yöntemidir, fakat hala emperyalizmin güçlü bir ifadesidir

Temel emperyalist ilişkiler bağımsız bir devletin kurulmasına rağmen sürmeye devam eder. Eski sömürgeci dünya kapitalist sistemine hammaddeler üreten ve ucuz sanayi işgücü sağlayan ufak ülkeler olarak dâhil olurlar. Bu dünya sistemi bu malları satın almada tekel olan ve modern teknolojilere erişimi denetleyen Batılı ÇUŞ'lar tarafından yönetilir, merkez ülkeler pek çok periferi ülkesinin kalkınma kredileri ve mali krediler için bağımlı oldukları çok taraflı finansal kurumları (IMF ve DB) kontrol ederler ve ABD ve Fransa gibi ülkeler Üçüncü Dünya'ya askeri müdahalelerde bulunmayı sürdürmektedirler. Tüm bu gerçekler değerlendirildiğinde biçimsel bağımsızlık kazanılsa bile emperyalist hâkimiyetin yollarının çoğunlukla devam edeceğini açıklar. Bu ilişkileri yeni-sömürgecilik olarak adlandırıyoruz.

Bu doğrudan sömürgeci egemenlik ile yeni-sömürgeci egemenlik arasında bir farkın olmadığı manasına gelmez. İkinci tipte Londra veya Paris'ten doğrudan bir yönetim yoktur ve hele de stratejik olarak önemli bir yerdeyse (Üçüncü Dünya ülkelerinin Batı ve Doğu

göre daha güçsüz bir emperyalist denetim yöntemidir, fakat hala emperyalizmin güçlü bir ifadesidir.

Milliyetçi politikalar iç hâkimiyetten bağımsızlık sağlayamazlar.

Devamlı dış hâkimiyet altında olmanın yanı sıra sömürge-sonrası devlette yaşayan toplumun büyük kısmı iç hâkimiyet yaşar. Devlet, ufak bir egemen sınıfın elinde egemenliği merkezileştiren hiyerarşik bir baskı aracıdır. Sınıflı toplumu ve cinsiyetçilik gibi sınıflı toplumlara özgü baskı biçimlerini destekler. Devlet tarafından yönetim halk kitleleri için kendi koşullarını etkileyen kararlara katılımı imkânsızlaştırır.

Milliyetçi modellerle sömürge-sizleştirme iktidarı yerel egemen sınıfın eline verir. İşçi sınıfının ve köylü çoğunluğun kendi kaderini tayin hakkını sağlamaz. Milliyetçiler emekçi sınıfın desteğini sağlamak için sosyalizmi çağırıştıran sloganları sahiplenseler bile emekçilerin çıkarları bu hareketlerin merkezinde değildir. Milliyetçi politikaların sonucu sömürge toplumlar içersindeki sınıfsal farklılıkları saklamaktır ve bu sayede yerel elitler iktidarı ele geçirirken homo-

jen bir "ulus" adına konuştuklarını iddia edebilirler. Gerçekte milliyetçi politikaların işlevi, işçi ve köylüler ile patronlar ve yöneticiler arasında bir sınıfsal ittifakı inşa etmek için ulus içersindeki sınıfsal farklılıkların önemini yadsımaktır. Milliyetçilik, kendi programları için bir kitle tabanı arayan hüsrân içersindeki bir yerel elitin halk kitlelerinin gerçek sömürgecilik karşıtı isteklerini yanıtlamak için sınıflararası ittifakların ve devlet iktidarının gerektiğini savunan siyasetleridir.

Neden Üçüncü Dünya Egemen Sınıfları Emperyalist Sistemin Bir Parçasıdır?

Üçüncü Dünya ülkelerinde gerçek iktidar sınırların dışarısında olduğu iddiasından dolayı Üçüncü Dünya Ülkelerinin egemen sınıflarının olmadığı yanlıştır.

Bu argüman Afrika bağlamında bazen şu anda ülkeyi yöneten devleti iktidarının gerçekte sadece bir küçük burjuvazi (orta sınıf) olduğu iddiasıyla dile getirilir. Biz anarşistler sınıf statüsünün tek belirlenme yolunun üretim kaynaklarına hâkimiyet olduğu fikrini reddediyoruz. Devlet iktidarına sahip bir güç tanım gereği yönetici sınıftır. Ayrıca Üçüncü Dünya elitleri yerel ekonominin önemli bir kısmını, esas olarak madencilik ve demiryolları gibi kilit sanayilerde devlet mülkiyeti ve denetim ile ellerinde tutarlar. Aşağıda tartışacağımız gibi millileştirme sosyalizm demek değildir, tek manası özel kapitalistin değil, devlet kapitalistlerinin üretim araçlarını kontrol etmesidir. "Gerçek" bir yerli egemen sınıf olmadığı fikri de Üçüncü Dünya'daki devasa servet ve güç eşitsizliklerini görmezden gelmektedir. Bir yanda devletin

kaynaklarını elinde tutan askeriye gibi bir ufak elit vardır, diğer yanda ise gelirlerin orantısız bir kısmı nüfusun minnacık bir parçasına akmaktadır. 1996'da Şili'de en zengin % 10 tüm gelirin % 41'ine sahipken en fakir % 40 sadece % 13'üne sahiptir; nüfusun % 28'i resmi yoksulluk sınırının altındadır. Zambiya'da 1974'te en zengin % 5 ulusal gelirin % 35'ine sahipti, 1983'te ise % 50'sie. Zimbabwe'de 1991'de en zengin % 3 toplam gelirin % 30'una sahipken nüfusun yarısı toplam gelirin % 15'inden azını elde etmektedir. 1996 Birleşmiş Milletler İnsani Kalkınma Raporu 338 milyarderin dünya nüfusunun

% 45'inin toplam servetinden daha fazla serveti olduğunu gösterirken aynı zamanda bu milyarlerin yarısının Üçüncü Dünya'da olduğunu da göstermektedir. Açıkça Üçüncü Dünya'da bir egen sınıfın olmadığı fikri gerçeklerin büyük bir çarpıtmasıdır (40).

Üçüncü Dünya egemen sınıflarını emperyalist egemenlerin basit bir aracı olarak da görmüyoruz. Bunların emperyalizm ile uyumlu olma eğiliminde olan kendi çıkarları ve gündemleri vardır.

Milliyetçilerin denetimindeki sömürgecilik karşıtı mücadeleler yoluyla iktidara gelen yerel egemen sınıflar açıkça anti-emperyalist söylemler kullanır. Yeni elitlerin

sömürgeciliği yendiklerini iddia etmeleri onların iktidarlarını meşurlaştırmak için de kullanılabilir. Milliyetçilik, "milli birlik" vs. devletin resmi ideolojisi olabilir. Bununla birlikte nesnel olarak egemen sınıflar Birinci Dünya'nın egemen sınıflarının müttefikleridirler.

Yerel egemen sınıf ekonomik ve siyasal varoluşu için emperyalizm ile bağlarına ihtiyaç duyar. Bağımsızlıkta miras aldıkları sömürgecilik tarafından oluşturulmuş ekonomik ilişkileri savunurlar: ekonomiyi orta vadede işler kılmak için hammadde ihracına devam etmek ve bu sayede devletleri finanse edilir ve yaşam lüks içinde

geçer. Birlikte iş teşebbüslerine girdiği, toprak ve mineral hakları sattığı ve vergilendirdiği vs. ÇUŞ'lara dayanarak servet biriktirirler. Aynı zamanda yukarıda belirtildiği gibi iş ihalelerini yakınlarına ve dostlarına vermek veya mülk millileştirmek benzeri daha "onursuz" yöntemlerle de servet yaparlar). IMF ve DB kredileri ve diğer yardım türleri ile finanse edilirler.

Bu sistem onların gerçek işi yapan emekçileri ve köylüleri hükmetmeye deva etmesini gerektirir. Yani eski emperyalist ilişkileri ve bunların emekçilerin sömürsünü demek olan temellerini korurlar. Ayrıca kitleler ayaklandığında yeni yerel patron ve yöneticiler emperyalist devletlerdeki dostlarını direnişi ezmek için yardıma çağırmaktan mutluluk duyarlar, çünkü hem yerel hem de emperyalist egemen sınıflar işçi ve köylü dinisine karşıdır. Bu özellikle Afrika'daki eski Fransa sömürgelelerinde açıktır (41).

Bu yüzden Üçüncü Dünya ülkelerini anti-emperyalist olarak karak-

terize etmek veya emperyalist saldırıya karşı onların savunulması için çağrı yapmak doğru değildir. İlk olarak bu egemen sınıflar emperyalist egemenliğin ekonomik ve siyasal önkoşullarını sağladıkları için emperyalist kapitalist sistemin temel parçalarından biridirler. İşçileri sopalatanlar, köylüleri topraklarından kovanlar ve öğrencileri kursunlayanlar egemen sınıflardır. İkinci olarak egemen sınıflar yeni-sömürgecilik düzeni tarafından sınırlandıkları için ve emperyalizmin sürdürülmesinden kendi servet ve iktidarlarını korumak için doğrudan fayda sağladıkları için sürekli olarak anti-emperyalist bir tavırda hareket edemezler. Emperyalist hakimiyet ile bir emekçi devrimi arasında bir seçim yapma-

leceğini yadsımak değildir. Çatışmalar sıkça çıkar. Üçüncü Dünya ülkesinin egemen sınıfı, emperyalist egemenlerin kargaşa çıkarcığından dolayı korktuğu radikal bir söyleme girişebilir, hatta kendi iktidar ve servetlerini arttırmak için yabancı mülkiyeti millileştirebilirler. Yerel egemen sınıf belki hammadde sağlayıcısı olma rolüne kızabilir ve ülkeyi sanayileştirmek için adımlar atabilir. Bu gibi durumlarda - iyi örnekleri 1959'dan beri Küba, 1980'lerde Nikaragua ve İran - emperyalist güçler yaptırımlar, askeri eylem ve diğer baskı biçimleri ile "dönek" yerel patronları ve yöneticileri eski çizgiye geri döndürmeye çalışabilirler. Bu dünyada yeni-sömürgeciliğin gücünün net bir örneğidir. Bununla birlikte

bağlarından vazgeçtikleri manasına gelir. Bunun yerine biz onların nesnel çıkarlarının emperyalizmle işbirliğine girmek olduğunu biliriz. Üçüncü Dünya egemen sınıflarının tek sorunları bizim için yeterince anti-emperyalist olmaları değildir. Yerel egemen sınıflar anti-emperyalist olsalar bile (ki değildirler) onları savunmayız, çünkü yönetici sınıflar olarak varlıkları nüfusun çoğunluğunun mülksüzleştirilmesine ve sömürüsüne bağlıdır. Üçüncü Dünya egemen sınıflarının emperyalizm yandaşı doğaları onların pek çok kusurundan biridir ve zorunlu olarak bunların en kötüsü değildir.

Özgürlüğe Doğru Sınıf Mücadelesi Yolu

Belirttiğimiz gibi emperyalizm kapitalizmin ve devletin bir parçası ve yansımasıdır. Bu yapılar küresel boyutta var olmaya devam ettikleri sürece emperyalist ilişkileri sonlandırmak mümkün değildir. Yerel egemen sınıfların kendilerini emperyalizmden izole ederek bağımsız kapitalizm biçimleri kurmaya yönelmeleri bile sıklıkla ablukalar, savaş ve müdahale ile karşılaşmaktadır. Açıkça bunun pek çok anlamı vardır.

İlk olarak anti-emperyalist bir mücadele bir ülkede izole olarak kaldığı sürece başarıya ulaşamaz. Düşman emperyalizm (a) mücadeleden özerkliğini onu uluslararası devletçi/kapitalist sistemin mantığına tali kılarak yıkmaya, (b) çok sapkın olarak gördüğü rejimlere müdahale ederek onları yok etmeye (sosyalist devrim durumunda silahlı müdahale kaçınılmazdır) yöneleceği için "tek ülkede anti-emperyalizm" olamaz. Bu yüzden emperyalizme karşı başarılı bir mücadele hem Birinci hem de Üçüncü Dünya'da azami uluslararası destek ve dayanışmaya ihtiyaç duyar. Devrim emperyalizmin denetimindeki komşu bölgelere ve emperyalist ülkelerin kendilerine sıçramalıdır. Diğer bir deyişle başarılı bir anti-emperyalizm dünya

Bu yüzden Üçüncü Dünya egemen sınıflarını "satılmışlar" olarak tanımlamıyoruz, çünkü bu onların yozlaştığı ve kitlelerle olan ortak anti-emperyalist görev ve kader bağlarından vazgeçtikleri manasına gelir.

ya zorlansalar, her koşulda kendi sınıf çıkarlarına uygun olduğu için ikincisini seçeceklerdir. Emperyalist egemen sınıflar yerel bir egemen sınıfın gücünü eğer bu bir kitlese devrimin hayaletini uyardıracaksa güçsüzleştirmeyeceklerdir. Tam tersine, eğer zıtlasmacı bir hat kapitalist/devletçi egemenliği zedeleyecekse emperyalist egemen sınıflar yerel egemen sınıflar ile olan tüm çatışmalarını bir yana koyacaklardır. Örneğin ABD destekli saldırı güçleri 1991'de kaçak askerlerin işçi ve köylülerle birleşerek Kuzey'de ve Güney'de emekçi konseyleri (şuralar) oluşturarak radikal talepler öne sürmesi üzerine geri çekilmişlerdir. Bu geri çekilme Saddam Hüseyin'e yerel isyancıları katletmesi için fırsat vermiştir (42).

Bu Üçüncü Dünya ile emperyalist Birinci Dünya egemen sınıfları arasından çatışmaların ortaya çıkabi-

tüm bu çatışmalar kapitalizmi ve devleti sürdürüp sürdürmemek değil, onları idare etmenin doğru yolları üzerine olmaları yüzünden ikincilerdir. Her iki taraf da sınıflı toplumu ve sömürü sistemini korumak gibi "birincil" konularda uzlaşmaktadır. Tüm sözde "radikal" Üçüncü Dünya rejimleri (Çin, Vietnam, Gana, Mozambik vs.) halk kitlelerinin yani işçiler, yoksullar ve emekçi köylülerin, baskı altında tutulmalarına ve ıstıraplarına bağlıdır. Sadece iktidar yerel toprak ağaları ve iş çevrelerinden devlet elitlerine geçmiştir. Millileştirme sosyalizm demek değildir, ekonominin bir şirket bürokrati tarafından değil, devlet bürokrati tarafından yönetilmesidir.

Bu yüzden Üçüncü Dünya egemen sınıflarını "satılmışlar" olarak tanımlamıyoruz, çünkü bu onların yozlaştığı ve kitlelerle olan ortak anti-emperyalist görev ve kader

kapitalizmine ve dünya devlet sistemine karşı bütüncül bir saldırıyı gerektirir.

İkinci olarak emperyalizm devlet ve kapitalizm beraberce yenilgiye uğratılmadan yenilemez. Emperyalizme karşı mücadele ancak aynı anda kapitalizme ve devlete karşı mücadele olduğu zaman başarılı olabilir. Kapitalizm ve devlet ancak sınıf mücadelesi ile yenilebileceğine, Üçüncü Dünya egemenleri nesnel olarak emperyalizm destekçisi olduklarına göre emperyalizm sadece yerel ya da emperyal tüm yöneticilere ve patronlara karşı sınıf mücadelesi ile yıkılabilir.

Yerel elitlerle ittifaklar yıkıcı ve devrim karşıtı bir stratejidir. Sömürgecilik karşıtı mücadelenin kilit gücü "ulus" değil, uluslararası işçi sınıfı ve emekçi köylülüktür. Mücadelede Üçüncü Dünya'nın emekçi sınıflarının müttefikleri yerel elitler değil, emperyalist ülkelerin emekçi sınıflarıdır. Yerel egemen sınıflar ile bir ittifak kurmak, anti-emperyalist mücadeleye yardımcı hem istenir olmayan hem de lüzumsuz olan sömürücü bir sınıfa bir veto hakkı tanıyarak proletaryanın kendi devrimci programını burjuva desteğini kazanmak için beklemeye koyması gerekir.

Gerçek ayırım Birinci ile Üçüncü Dünya arasında değil, yönetenler ve sömürenler ile yönetilenler ve emekçiler arasındadır. Her zaman mümkün olmasa da Üçüncü Dünya'da "yerleşimci" işçi sınıfları sömürgeleştirilmiş yerli emekçilerin potansiyel müttefikleridir (örneğin Zimbabve'de beyaz işçi sınıfının ırkçı kapitalizmden elde ettiği aşırı maddi kazançlar yüzünden böyle bir ittifak

nerdeyse imkânsızdı). Her zaman istenir olsa da böyle bir ittifakın eksikliği anti-emperyalist mücadele yerli emekçi kitlelerin örgütlülüğü üstünden yürüyebileceği için bu mücadelede sınıf mücadeleciler bir bakışın gerekliliğini yadsıyamaz. Bizim yaklaşımımız ırksal değil, toplumsaldır; sorun halkın deri rengi değil, bir toplumsal sistemdir. Tüm "yerleşimcilerin" kovulmasından değil, tüm halkların yararına siyaseti ve ekonomiyi yeniden şekillendirecek uluslararası çok-uluslu bir toplumsal devrimden yanayız.

Anti-emperyalist mücadelenin amacı bağımsız "ulus"-devletler yaratmak değil, eşitlik, işbirliği ve tabandan demokrasi ilkelerine dayalı bir uluslararası devletsiz sosyalist sistemin kurulmasıdır.

Uluslar ve Uluslararası İlişkiler

Anarşistler olarak bizler farklı ulusların/etnik grupların kendi kültürlerini ve yaşam tarzlarını ifade etme haklarını tanıyoruz. Bu farklılıklar, birey gibi, tanınması gereken doğal bir tarihsel ve toplumsal gerçeklerdir. Her ulus/etnik grup, tıpkı birey gibi, kendi yoluyla düşünme, hissetme, arzular, konuşma ve eyleme hakkına sahiptir. Birinin kendisi olma hakkını savunmak özgürlük ve eşitlik ilkelerinin doğal bir sonucudur.

Aynı zamanda bu konuda bazı genel noktalar da eklemek gerekir.

Bir ülkedeki tüm sınıfları kapsayan birleşik bir "ulusal" kültür olduğu fikrini reddediyoruz. Farklı sınıfların farklı maddi ve toplumsal koşulları ortak gelenek ve değerlerin varlığını imkânsız kılmaktadır. Bir ülke içinde bu parçalılığı arttıran bölgesel fark-

lılıklar da bulunmaktadır. Bununla birlikte alışkanlıklar ve gelenekler açısından farklı ülkelerin emekçi sınıfları arasında bir ülke içindeki mülklü ve mülksüz sınıflar arasındakinden daha fazla benzerlik olduğunu iddia etmek bir mübalağa olacaktır (43). Bu yüzden anarşistler bazen bir "ulus" (aynı ülkede yaşayan herkes, örneğin "Almanlar") ile bir halk (sınıf temelli bir ulusallık, örneğin "Alman emekçileri") arasında bir ayırım yaparlar.

İşçi sınıfı ve emekçi köylülük içindeki farklı kültürel grupların haklarının bir savunusu bir kültürün tüm öğelerinin koşulsuz ve eleştirisiz bir savunusu değildir. Tam tersine biz bir kültürün sadece ilerici ve doğal öğelerini savunuruz ve tüm gerici ifadelerle karşı çıkarız. Özgürlük ilkesini çiğneyen "ulusal haklara" sahip çıkmayız. Kültürü özgürlüğün açısı olarak kabul etmek o kültürün bu ilke ile çelişen öğelerini reddetmektir (örneğin kadın sünneti gibi cinsiyetçi pratikler veya monarşinin kabulü). Ek olarak bu gerici pratiklerin kurbanları da bu kültürü birer parçalarıdır ve bu pratikleri korumak veya onaylamak onların ifade hakları ile çelişmektedir; bu grupların bu kültüre "sahip olmak" ve onu değiştirmek için geçerli bir talepleri vardır.

Bir "ulus" içersindeki farklı sınıflar arasında ortak bir "ulusal çıkar" olduğu görüşünü de reddediyoruz. Onların çıkarları doğrudan zıttır. "Uluslararası çıkarlar" tabiri halk kitlelerinin çıkarlarına karşı olan egemen sınıfların çıkarlarını saklar.

Biz sömürge sonrası olsun veya olmasın devletin farklı kültürlerin ifadesi için bir araç olduğu görüşünü reddediyoruz.

Devletler; ulusal çatışmalar, eninde sonunda savalar, işgal ve azınlıkların zor kullanılarak asimilasyonuna dayalı rekabetçi bir devlet sisteminde yaşarlar. Herhangi bir devlete dâhil olmanın temeli genellikle bir "ulusal karakteristik" değil, devletin yeni bölgeler ve halkları kendine dahil etmesidir. Ayrıca yeni oluşmuş devletlerin azınlıkların ulusal haklarını yadsımlarına da sıkça rastlanır. Devletin yönettiği karışık nüfusa kültürel homojenlik dayatma veya teşvik etme çabaları ("ulus inşası") ve tebaasındaki yapılara sadakat aşılması ("vatanseverlik"), kültürel özgüllüğü yok etme ve etnik azınlıkların ulusal haklarının ve dillerinin baskı altında tutulmasına yol açar. Tüm farklılıkları eşitlemeye çalışan devlet organizasyonunda hiçbir ulus kendi kültürünün özgürce gelişimi için uygun koşullar bulamaz.

Bunların yanında devlet iktidarı sanatsal ifadeyi ve nüfusun genelinde kültürel yaratıcılığı kısırlaştırmaktadır; devletin gücü ne kadar yaygın ve hissedilir olursa ülkedeki yaratıcılık da o kadar düşer. Sonuç olarak sanatın ve toplumsal bilimlerin özgür gelişimi devlet gücünün asgarileştirilmesini gerektirir. Aynı zamanda insani gelişimi kâra tercih eden, tüm insanlara kendi ifade biçimlerini geliştirmek için azami olanak veren ve herkese de ortak yarar için çalışmalarını görev biçen bir toplum gerektirir.

Devlet, halkın çoğunluğunun (işçiler, yoksullar ve köylüler) iradesinin ifadesi için bir araç değildir, egemen sınıfların bir aletidir.

Bağımsız devletlerin oluşumu genelde yerel elitlerin iktidarı ele geçirme ve proletaryayı sömürme haklarının gerçekleşmesi demektir.

Bağımsızlık yanlısı ve ayrılıkçı hareketleri desteklemekle birlikte çoğunluğun kendi kaderlerini gerçekten tayin etmelerinin yalnız iktidarı emekçi sınıfın eline verecek anarşist bir toplumsal devrimle gelebileceğini savunuyoruz. Anarşizmde toplum bireylerin komünlerde ve sendikalarındaki özgür birliğine, sendikaların endüstriyel hatlarda federasyonuna ve komünlerin bölgesel, bölgele-rarası kıtasal ve son olarak da küresel federasyonuna dayanacaktır. Yeni bölgelerarası federasyonlar eski devletlerin sınırlarıyla çakışma zorunluluğunda değildir. Bu yapılar demokratik komiteler ve delege konseyleri ile koordine edilecek ve demokratik emekçi milisi tarafından savunulacaktır. Bu sistem savaşın ve baskının tüm nedenlerini ortadan kaldıracaktır

Emperyalizme karşı gündelik mücadeleleri kendi özgür toplum görüşümüzle bağlantılandırmaya çalışıyoruz ve sadece emekçi sınıfın emperyalizmin kökünü kurutabileceğini savunuyoruz.

Gündelik faaliyetler için yönergeler

Birleşmiş Milletler dahil her tür emperyalist "barış koruyucuları" topluluğunun müdahalesine karşıyız. Her koşulda bu tür müdahalelere muhalifiz, çünkü emperyalizmin süregelen gücünü göstergele-ridirler ve çözümün değil, sorunun parçalarıdır. Bu müdahalelerin "demokrasiyi geri getirmek" gibi iyi niyetlerle yapıldığına inanmıyoruz, tersine emperyalist egemen sınıfların siyasal ve ekonomik hesaplarının bir ürünüdürler. Bir emperyalist gücü, BM'yi veya benzer yapıları barındıran "adil

Bağımsızlık yanlısı ve ayrılıkçı hareketleri desteklemekle birlikte çoğunluğun kendi kaderlerini gerçekten tayin etmelerinin yalnız iktidarı emekçi sınıfın eline verecek anarşist bir toplumsal devrimle gelebileceğini savunuyoruz

ve komşularının özgürlüklerini ve kaderlerini tayin haklarını tehlikeye düşürmemek ve gönüllü birliğin üye için sürekli olarak bağlayıcı olmaması kaydıyla büyüklüğü ne olursa olsun her halka kaderini tayin hakkı sağlayacaktır. Böyle bir toplum ancak tüm ırkları, halkları, cinsiyetleri kapsayan birleşik bir uluslararası işçi-köylü devrimi ile mümkün olabilir.

Emperyalizme Karşı Anarşist Faaliyet

Genel Perspektifler

Anarşistler olarak bizler emperyalizmin açık düşmanlarıyız. Emekçi halkların emperyalizme kitlesel eylemle savaşması gerektiğine inanıyoruz. Emperyalizme karşı mücadeleye kendi sınıfımızın hedefleriyle katılırız. İnsanların devrimci fikirlere mücadele yoluyla kazanılacağına inanıyoruz.

bir antlaşma" olanaksızdır. Bu antlaşmalar her zaman emperyalistlerin çıkarlarını korumak üzere tasarlanmışlardır. Bu nedenle hangi nedenle olursa olsun emperyalistlerin dünyanın herhangi bir bölgesine müdahalesine karşıyız. Emperyalist ülkelerin askerlerinin işgal ettikleri yerlerden koşulsuz olarak geri çekilmesinden yanayız. Savaşların ve işgallerin çoğunlukla egemen sınıfların iktidar ve servet arzularının bir sonucu olduğunu dikkate alırsak kimin haklı veya haksız olduğunu saldırganın kim olduğuna bakarak belirlemeyiz ve devletler arasındaki savaşlarda taraf olmayız. Bunun yerine her ülkede emekçilerin gerçek düşmanının "kendisi" egemen sınıfları olduğunu ve müttefiklerinin düşman devletin emekçileri olduğunu savunuruz. Bu temelde savaş çabasının altındaki toprağı oymaya

çalışırız.

Bir Üçüncü Dünya ülkesine veya egemen sınıfına yönelik bir saldırı durumunda (örneğin Küba'ya abluka veya Irak'a karşı Körfez Savaşı) "Castro'yu Savunun" ya da "Zafer Irak'ın" gibi sloganlar yükseltmeyiz. Sloganımız "Savaşa Karşı Sınıf Savaşı"dır ve bu ülkelerin halkları ile dayanışma ve onların zaferi için çağrı yaparız (örneğin "Castro ile Değil, Küba ile Dayanışma"), çünkü emperyalizmin dayattığı zorlukların en şiddetli kısmını onlar çekmektedirler. Bunu bağımsız işçi ve köylü örgütlerine ve anti-otoriter örgütlere maddi yardım dahil dayanışma önererek somutlarız. Bunu kitle direnişini ırmak için kullanabileceği için devletlere yardım göndermeyiz. Her tür yardım işçi ve köylü kitlelerine gitmelidir ve onların kendi çıkarlarını koruma ve ilerletmek için örgütlenmelerini sağlamalıdır. Birinci Dünya emekçilerini bu müdahalelere karşı çıkmaya çağırırız. Emperyalizmin yerel yenilgilerini emperyalist ülkelerdeki emekçi sınıfların mücadelelerine ve kendi ülkelerimizdeki

anti-emperyalist mücadelelere güven verdiği için selamlarız. Bunla birlikte emperyalizmin anarşist amaçları ilerletmeyen her yenilgisi o bölgeden emperyalizmi atamaz. Yerel egemen sınıfların emperyalizme meydan okuma yetisine sahip olmadığını ve emperyalizmi, kapitalizmi ve devleti ancak bir uluslararası emekçi devriminin yenebileceğini biliriz.

Daha fazla bölgesel özerklik için mücadele eden hareketleri destekleriz. Sıradan insanların bağımsız bir devlet kurmayı ve/veya bir imparatorluktan ayrılma hakla-

rını savunuruz ve proleterler ile köylülerin iradesini ifade eden her bağımsızlık mücadelesini, bu mücadeleye egemen olan siyasal akımları desteklemesek bile, destekleriz. Tüm sömürgeler ve emperyal baskı altındaki bölgeler için bağımsızlık talep ediyoruz ve ayrılıkçı hareketlere karşı her tür emperyalist müdahaleye muhalifiz. Bu bizim ilerici mücadelelere ve eşitlik ile özgürlüğe olan bağlılığımızın bir ifadesidir. Emekçi sınıfların ve yoksulların mücadeleleriyle milliyetçilik bayrağı altında mücadele etseler bile her zaman dayanışma içersinde durduk. Her ilerici mücadeleyi kendi amaçları

ve seferberliğin kitlelere verdiği güven için destekliyoruz. Bununla birlikte ancak emekçi kitlelerin zaferi emperyalist hâkimiyetten gerçek özgürlüğü getirebilir.

Anarşistler olarak bizler sömürgecilik ve emperyalizm karşıtı mücadeleler süresinde milliyetçilerin ilerici güçlerin tarafında olduğunu görüyoruz. Bu bağlamda gerçek sorun onlar değil, sömürgeci/emperyalist hâkimiyet durumu, kapitalizm ve devlettir. Bu yüzden milliyetçileri sömürgecilerin ve emperyalistlerin saldırılarına karşı koruyoruz ve milliyetçi örgütlerin

ilerici inisiyatiflerini destekliyoruz.

Gene de milliyetçi örgütlerle derin siyasal farklılıklarımız mevcut. Sınıf ittifaklarını temsil eden ya da savunan değişik milliyetçi akımlarla yan yana savaşmak istesek de siyasetimiz saklamayız, bizim bir örgüt olarak işlevimize zarar verecek ittifaklara girmeyiz. Sınıf temelli siyaseti, doğrudan eylemi, devletçilik karşıtlığını, anti-kapitalizmi ve devrim ihtiyacını öne çıkarırız. Bizim anarşistler olarak görevimiz fikirler savaşına girmektir ve bunun en verimli olarak mücadele içersinde gerçekleştirileceğini biliyoruz.

Emperyalizme karşı milliyetçi örgütleri savunarak dursak da görevimiz siyasetlerinin sınırlılıklarını ve bunların hüsrana içindeki yerel elitlerin siyasetleri olarak sınıfsal doğalarını göstererek işçileri ve köylüleri bu hareketlerden uzaklaştırmaktır. Böylece emperyalizme karşı milliyetçileri onların yerini alacak kitlesel bir anarşist hareket yaratabilmek için savunuyoruz. "Ulusal" kimlik yerine sınıf gururu, sınıf birliği ve sınıf mücadelesini savunuyoruz.

Milliyetçi hareketlerin iktidara geldikleri yerlerde görevimiz onları desteklemek değil, tersine iktidarı işçi sınıfına ve emekçi köylülere verecek bir devrim için örgütlenmektir. Alakalı emperyalist ülkedeki görevimiz savaş gayretlerine zarar vermek ve bu ülkelerin emekçilerinin sömürge emekçilerinin doğal müttefikleri olduğunu belirtmektir. Emperyalizmin son yenilgisi hem Birinci hem de Üçüncü Dünya'da uluslararası bir işçi sınıfı ve emekçi köylülük devrimi gerektirir.

Hiçbir EYUP Afrika ekonomik krizini çözmeye yaramamıştır. Hükümetlerin EYUP'ların yaşam standartlarını yükselteceği, istihdamı arttıracığı ve modern, büyüyen ve uluslararası derecede rekabetçi bir ekonomi kuracağı iddiasının içini boş olduğu kanıtlanmıştır. Bu programlardaki teknik hatalara bağlanabilir. Örneğin EYUP paketi Afrika'nın ekonomik krizinin nedeninin içsel olduğunu - piyasaya fazla devlet müdahalesi - varsaymaktadır.

Bununla birlikte bu EYUP'ların işlerliği biz anarşistleri için ilgilenildiği bir şey olmadığı için sadece akademik bir sorudur. Bizim sorunumuz kapitalizmle mücadeledir, onun daha iyi çalışmasının yollarını tasarlamak değil. Bir kapitalist ekonomi politikasını diğer bir dizi kapitalist politikaya tercih edecek değiliz, ekonomik yeniden yapılandırma işbirliği yapmayız. IMF, DB ve DTÖ'yu veya herhangi bir emperyalist kurumu reformdan geçmeye çağırma tuzağına ya da daha fazla veya az devlet yönlendirmeli bir kapitalist kalkınma süreci talep etme tuzağına düşmeyiz. Bunun yerine politika değişiminin değil, sadece sınıf mücadelesinin emekçi sınıfa maddi kazançlar getirdiğinin farkındayız. Gündelik mücadelelerde bile bu doğrudur. Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sonrası reformlar (refah devleti) emekçilerin Keynesyen talep yönetimi ekonomisine (devletin mal satışını itelemesi) sadakatleriyle değil, egemen sınıfları bazı temel reformları uygulamak zorunda bırakan devasa sınıf mücadeleleriyle mümkün olmuştur. Bu yüzden bizim rolümüz işçilerin ve köylülerin çıkarlarını zedeleyen her tür politikayı reddetmek ve ona direnmek ve bunu kitle mücadelesi yoluyla yapmaktır. Emekçi sınıfların yaşam koşullarına yönelik her tür saldırıya karşıyız. Kitle mücadelesi yoluyla işçi sınıfının ve köylülerin kazançlarının arttırılacağına ve eninde sonunda emperyalizmin, kapitalizmin ve devletin kitlesel

eylem ve devrim ile yıkılmasından yanayız.

Uluslararası bir asgari ücretten ve uluslar arası emekçi sınıf dayanışmasından yanayız. Eğer kapitalizm küresel ise emekçilerin mücadelesi de öyle olmalıdır. Farklı ücret seviyeleri ile emekçilere saldıran ÇUŞ manipülasyonunu yenmenin yolu ucuz ithalat ürünlerine karşı korumacılık ya da sermayenin taleplerine teslim olmak değil, dünya çapında temel emekçi ve tüketici yaşam koşullarını savunmak için uluslararası birliktir. Bu yüzden her küresel sendika birliği inisiyatifini destekliyoruz. Değişik ülkeler arasındaki işçiler arasındaki dayanışma grevlerinden ve özellikle de aynı ÇUŞ'un farklı ülkelerdeki emekçileri ve onların sendikaları arasındaki dayanışma eylemlerinden ve sendikalarının birlikteliğinden yanayız. Bir ürünün değişik parçalarının değişik ülkelerde üretimini öngören üretimin uluslararası bölünmüşlüğü zorunlu olarak emekçileri güçsüzleştirmez. Bir ülkedeki bir işçi grevi farklı ülkelerdeki üretimi kesintiye uğratabilir; mağazacılık masraflarını düşürmek için şirketlerin kısa süreli bildirimlerle yeterli miktarda üretim yapmasına dayanan tam zamanında [ç.n. - orijinali "just-in-time"] üretim teknikleri grev başladığı anda stoklar da eridiği için patronun saldırıya açıklığını arttırır; ÇUŞ'ları koordine etmek için kullanılan yeni iletişim teknolojileri (örneğin internet) emekçiler için de kullanılabilir durumdadır ve güçlü bir potansiyel kaynaktır.

Notlar:

1. Güney Afrika üstüne periferi tartışması M. Legassick (1977), "Gold, Agriculture and Secondary Industry in South Africa, 1885-1970" in R. Palmer and N. Parsons (ed.) *The Roots of Rural Poverty in Central and Southern Africa*.
2. Bkz. Daniel Geurin, (1970), *Anarchism: From Theory to Practice*. Monthly Review Press. (New York and London). pp. 56-69.

3. Bakunin üstüne bkz. Daniel Geurin, (1970), *Anarchism: From Theory to Practice*. Monthly Review Press. (New York and London). pp. 68-9; Reclus üstüne bkz. P. Marshall (1993), *Demanding the Impossible: a History of Anarchism*, chapter 20 (on Elisee Reclus) (Fontana: London); bkz. A. Berkman, "The Only Hope of Ireland", *The Blast!*, vol.1, no.13, page 2; May 15, 1916; Makedonya üstüne bkz. "East: a Freedom Workshop", January/March 1991, in *The Raven*, no.13, pp. 31-2; Küba üstüne bkz. F. Fernandez, (1986), *Cuba: the Anarchists and Liberty* (ASP. London.); Nikaragua üstüne bkz. A. Bendana, (1995), *A Sandinista Commemoration of the Sandino Centennial*. Speech given to the 61st Anniversary of the Death of General Sandino, held in Managua's Olaf Palme Convention Centre. Distributed by Centre for International Studies, Managua. Trans: F.S. Courneyuer; Ukrayna üstüne özellikle bkz. P. Archinov, (1987) *History of the Makhnovist Movement 1918-21* (Freedom Press); Kore ve Japon dayanışması üstüne bkz. Ha Ki-Rak, (1986), *A History of the Korean Anarchist Movement*. (Anarchist Publishing Committee. Korea) ve Alan MacSimoin, "The Korean Anarchist Movement", talk to the Workers' Solidarity Movement, Dublin Branch, Ireland, in September 1991; İtalya üstüne bkz. C. Levy, "Italian Anarchism 1870-1926", in D. Goodway (ed.), 1989, *For Anarchism: History, Theory and Practice*. (Routledge. London and New York).
4. Emperyalizm üstüne önemli tartışmalar Amerikalı anarşist Noam Chomsky'nin çalışmalarında bulunabilir: diğerlerinin yanında bkz. *Year 501: the Conquest Continues*.
5. Diğerlerinin yanında bkz. M. Bakunin, 1990, *Marxism, Freedom and the State* (Freedom Press. London), pp29-30; P.A. Kropotkin, *Anarchism and Anarchist Communism: Two Essays*, 1987, ed. N. Walter. (Freedom Press. London), p. 39; G.P. Maximov, 1985, *The Programme of Anarcho-Syndicalism*. (Monty Miller Press. Australia).
6. Örneğin bkz. Joe Black, summer 1992, "1492-1992: Christopher

Columbus, Slaver and Thief", in *Workers Solidarity: Magazine of the Workers Solidarity Movement*, no.35. Dublin, Ireland; *Endless Struggle*, spring/summer 1990, "Against imperialism: International Solidarity and Resistance", in *Endless Struggle*, no.12. Vancouver; ayrıca bkz. A. Webster, (1990), *Introduction to the Sociology of Development*. Macmillan. 2nd edition, chapter 4; Afrika üstüne B. Freund, 1984, *The Making of Contemporary Africa: the Development of African Society Since 1800*. (Indiana. Bloomington University Press).

7. Gıda maddelerine erişim güvenliği konusu için P. McCarthy, winter 1992/3, "Famine in Somalia - its not a natural disaster, its murder", in *Workers Solidarity: the Magazine of the Workers Solidarity Movement*, no.37. (Dublin. Ireland). Eşitsiz ticaret tartışması için bkz. R. Sandbrook, 1985, *The Politics of Africa's Economic Stagnation*. (Cambridge University Press), chapter 2 and 3. Aynı zamanda buradaki ilk referansın tersine tüm dikkati dış nedenlere yöneltmek gerekir - aşağıda tartışacağımız gibi yerel elitler emperyalist burjuvazi kadar suçludurlar.

8. Parçalanma ve karşılaştığı direniş üstüne yararlı ve sınıf bilinçli bir analiz için bkz. B. Freund, 1984, *The Making of Contemporary Africa: the Development of African Society Since 1800*. (Indiana. Bloomington University Press)

9. Afrika'daki sömürgesizleştirme süreci için B. Freund, 1984, *The Making of Contemporary Africa: the Development of African Society Since 1800*. (Indiana. Bloomington University Press). Ayrıca bkz. *Endless Struggle*, spring/summer 1990, "Against imperialism: International Solidarity and Resistance", in *Endless Struggle*, no. 12. Vancouver.

10. Körfez Savaşı üstüne bkz. D. MacCarron, spring 1992, "New World Order: Same Old Slaughter", in *Workers Solidarity: Magazine of the Workers Solidarity Movement*, no.34 (Dublin. Ireland). ABD saldırganlığı üstüne daha genel olarak N. Chomsky, 1991, *Terrorising the Neighbourhood: American Foreign Policy in the Post-Cold War Era* (AK Press. Pressure Drop Press). Afrika'ya yönelik Batı

müdahaleciliği üstüne daha fazla bilgi için R. Sandbrook, 1985, *The Politics of Africa's Economic Stagnation*. (Cambridge University Press).

11. ABD'nin sömürgecilik sonrası dönemdeki rolü üstüne bkz. N. Chomsky, 1991, *Terrorising the Neighbourhood: American Foreign Policy in the Post-Cold War Era* (AK Press. Pressure Drop Press) ve ayrıca A. Flood, summer 1992, "The Return of the 'White Man's Civilising Mission': Imperialism Is Not Just Another Buzz Word", in *Workers Solidarity: the Magazine of the Workers Solidarity Movement*, no.35. (Dublin. Ireland).

12. ABD egemenliğindeki emperyalist dönemin oluşumu için özellikle bkz. *Endless Struggle*, spring/summer 1990, "Against imperialism: International Solidarity and Resistance", in *Endless Struggle*, no.12 Vancouver. Ayrıca bkz. Teeple, G., (1995), *Globalisation and the Decline of Social Reform*. New Jersey Press.

13. Yeni Sanayileşen Ülkeler üstüne bkz. A.G. Frank, 1983, "Global Crisis and Transformation", *Development and Change*, no.14.

14. Anglo-Amerikan için bkz. D. Innes, 1984, *Anglo: Anglo-American and the Rise of Modern South Africa*. (Ravan. Johannesburg).

15. ÇUŞ'larm yükselişi hakkında bir tartışma için D. Elson, 1988, "Dominance and Dependency in the World Economy", in B. Crow, M. Thorpe et al, *Survival and Change in the Third World*. (Polity Press).

16. Bkz. D. Elson, 1988, "Dominance and Dependency in the World Economy", in B. Crow, M. Thorpe et al, *Survival and Change in the Third World*. (Polity Press), ve ayrıca R. Jenkins, 1987, *Transnational Corporations and Uneven Development* (Methuen. London).

17. Bkz. A. Webster, (1990), *Introduction to the Sociology of Development*. Macmillan. 2nd edition, chapter 4.

18. R. Jenkins, 1987, *Transnational Corporations and Uneven Development* (Methuen. London). pp 8-9.

19. R. Jenkins, 1987, *Transnational Corporations and Uneven Development* (Methuen. London). P. 8; ayrıca R. Sandbrook, 1985, *The Politics*

of Africa's Economic Stagnation. (Cambridge University Press).

20. D. Elson, 1988, "Dominance and Dependency in the World Economy", in B. Crow, M. Thorpe et al, *Survival and Change in the Third World*. (Polity Press), ve ayrıca, R. Jenkins, 1987, *Transnational Corporations and Uneven Development* (Methuen. London); A.G. Frank, 1983, "Global Crisis and Transformation", *Development and Change*, no.14

21. IMF and DB üstüne bkz. *Endless Struggle*, spring/summer 1990, "Against imperialism: International Solidarity and Resistance", in *Endless Struggle*, no.12 (Vancouver) ve *Endless Struggle*, spring / summer 1990, "Development of the IMF", in *Endless Struggle*, no.12 (Vancouver) p.25; F. Cheru, (1989), *The Silent Revolution in Africa*. (Zed. London); F. Haffjee, (1993, August 20-26), "An African Alternative to the IMF's Programmes [report on lecture by Bade Onimode]", *Weekly Mail and Guardian*. (Johannesburg). p.38; L. Harris, (1989), "The Bretton Woods System and Africa", in B. Onimode (ed.), *The IMF, the World Bank and the African Debt: the Economic Impact*. Zed and IFAA. (London and New Jersey); Makgetla, N., (1993, October 13), "Need SA Fear 'Rule by IMF'?", in *The Star*. (Johannesburg.); B. Onimode (ed.), *The IMF, The World Bank And The African Debt: The Social And Political Impact*. (Zed and IFAA. London and New Jersey); Onimode, B., (1989), "IMF and World Bank Programmes in Africa", in B. Onimode (ed.), *The IMF, the World Bank and the African Debt: the Economic Impact*. (Zed and IFAA. London and New Jersey); Teeple, G., (1995), *Globalisation and the Decline of Social Reform*. New Jersey Press.

22. Özellikle bkz. *Endless Struggle*, spring / summer 1990, "Development of the IMF", in *Endless Struggle*, no.12 (Vancouver) p.25; B. Onimode (ed.), *The IMF, The World Bank And The African Debt: The Social And Political Impact*. (Zed and IFAA. London and New Jersey); Onimode, B., (1989b), "IMF and World Bank Programmes in Africa", in B. Onimode (ed.), *The IMF, the World Bank and the African Debt: the Economic Impact*. (Zed and IFAA.

London and New Jersey).

23. *Endless Struggle*, spring / summer 1990, "Development of the IMF", in *Endless Struggle*, no.12 (Vancouver) p.25

24. 21. nottaki referanslar. Afrika'da neo-liberal (serbest piyasa) politikaların yükselişi sadece IMF ve DB'nin müdahaleleriyle açıklanamaz: Genel kapitalist krizin, devlet merkezli kapitalizm biçimlerinin çöküşünün ve ÇUŞ'ların sürekli büyümesinin bir sonucu olarak dünya çapında serbest pazara doğru bir dönüşüm gerçekleşti.

25. GATT/WTO üstüne bkz. ECN, March 1994, "GATT and the New World Order", in *Contra Flow*. European Counter Network); B. Webb, 1995, "Nothing to Lose But Our Gains", *New Statesman and Society: Guide to Trade Unions 1995*; K. Watkins, 1992, "GATT and the Third World: Fixing the Rules", in *Race and Class*. vol.34. no.1

26. S. Decalo, (1992), "The Process, Prospects and Constraints of Democratisation in Africa", in *African Affairs*. vol.91

27. Zimbabwe üstüne bkz. Saunders, R., (1996, July), "ESAP's Fables II", in *Southern Africa Report*. vol.1 no.4

28. Alıntı kaynağı *Work in Progress*, (July/August 1992). (Johannesburg). p.40. Ayrıca IMF ve DB'nin ekolojik yıkımla bağlantıları için bkz. R. Bruce, 1994, *Mortgaging the Earth: the World Bank, Environmental Impoverishment and the Crisis of Development (Earthscan)* ve W. Bello and S. Cunningham, "The World Bank and the IMF: the Reagenites and the Resubordination of the Third World", *Z Magazine* (July/August 1994).

29. 21.deki referanslara bkz.

30. Afrika'da sınıf meselesi üstüne harika bir tartışma için bkz. R. Sandbrook, 1985, *The Politics of Africa's Economic Stagnation*. (Cambridge University Press). C. Ake, (1983), "Explanatory Notes on the Political Economy of Africa", in *Journal of Modern African Studies*. vol.2 no.3

31. Bkz. N. Makgetla, (1993, October 13), "Need SA Fear 'Rule by IMF'?", in *The Star*. (Johannesburg).

32. Bkz. T. Skalnes, (1993), "The State, Interest Groups and Structural Adjustment in Zimbabwe", in *Journal*

of Development Studies. vol. 29. no. 3.

33. Bkz. P. Sullivan, Autumn 1996, "The Real Spirit of the United Nations: Rulers of the World Unite", in *Workers Solidarity: Magazine of the Workers Solidarity Movement* (Dublin. Ireland); ayrıca A. Flood, summer 1992, "The Return of the 'White Man's Civilising Mission': Imperialism Is Not Just Another Buzz Word", in *Workers Solidarity: Magazine of the Workers Solidarity Movement*, no.35 (Dublin. Ireland).

34. BK verileri için Robert Lekachman ve Borin van Loon, (1981), *Capitalism for Beginners*. Pantheon Books. New York, özellikle 44-5, 67, 70. ve *Class War* (1992), *Unfinished Business: The Politics Of Class War*. AK Press and CWF, p. 77. ABD için bkz. Lind, Michael, *The Next American Nation*, cited in "Stringing up the Yuppies", (24 September 1995), *Sunday Times*, p14; *Business Week* 1991'de 36 milyon Amerikalının (nüfusun % 15'i) yoksulluk sınırı altında yaşadığını gösteriyor ve *New York Times*, Sept. 25, 1992.

35. P. Fryer, *Black People and the British Empire*. Pluto.

36. Bkz. A. Berkman, "The Only Hope of Ireland", *The Blast!*, vol.1 no.13, page 2; May 15, 1916; P.A. Kropotkin, *Anarchism and Anarchist Communism: Two Essays*, 1987, ed. N. Walter. (Freedom Press. London), p. 39 ve devamı.

37. A. Flood, summer 1992, "The Return of the 'White Man's Civilising Mission' Imperialism Is Not Just Another Buzz Word", in *Workers Solidarity: Magazine of the Workers Solidarity Movement*, no.35 (Dublin. Ireland).

38. Bu metnin devamında sıralanan genel perspektifler şu metinlere dayanmaktadır: Alfredo M. Bonanno, 1981, *Anarchism and the National Liberation Struggle*. Second English edition. Translated by Jean Weir. (Alfa Grafica Sgroi. Italy. Bratach Dubh Editions no.1 London); A. Flood, summer 1992, "The Return of the 'White Man's Civilising Mission' Imperialism Is Not Just Another Buzz Word", in *Workers Solidarity: Magazine of the Workers Solidarity Movement*, no.35 (Dublin. Ireland); A. Berkman, "The

Only Hope of Ireland", *The Blast!* vol.1 no.13, page 2; May 15, 1916; *Endless Struggle*, spring/summer 1990, "Against imperialism: International Solidarity and Resistance", in *Endless Struggle*, no.12 (Vancouver); G.P. Maximov, 1985, *The Programme of Anarcho-Syndicalism*. (Monty Miller Press. Australia); *Workers Solidarity Movement*, 1992, *Ireland and British Imperialism*, (Dublin. Ireland).

39. Örneğin E. Said, (1993), *Culture and Imperialism*. (Vintage. London).

40. Zimbabwe üstüne bkz. Saunders, R., (1996, July), "ESAP's Fables II", in *Southern Africa Report*. vol.1 no.4; Zambiya üstüne J. Hanlon, 1982, *Apartheid's Second Front*, p.86; Şili üstüne C. Madlala, 29 December 1996, "Hot Recipe for Growth from Chile", in *Sunday Times*, (Johannesburg), p16.

41. Bkz. R. Sandbrook, 1985, *The Politics of Africa's Economic Stagnation*. (Cambridge University Press).

42. Bkz. D. MacCarron, spring 1992, "New World Order: Same Old Slaughter", in *Workers Solidarity: Magazine of the Workers Solidarity Movement*, no.34 (Dublin. Ireland); ve A. Flood, summer 1992, "The Return of the 'White Man's Civilising Mission': Imperialism Is Not Just Another Buzz Word", in *Workers Solidarity: Magazine of the Workers Solidarity Movement*, no.35 (Dublin. Ireland).

43. Rudolph Rocker, (1978) *Nationalism and Culture*. Croixside Press, Stillwater, Minnesota p.270-1 bu noktayı vurguluyor, benzer bir vurgu: Alfredo M. Bonanno, 1981, *Anarchism and the National Liberation Struggle*. Second English edition. Translated by Jean Weir. (Alfa Grafica Sgroi. Italy. Bratach Dubh Editions no.1 London) and *Endless Struggle*, spring/summer 1990, "Against imperialism: International Solidarity and Resistance", in *Endless Struggle*, no.12 (Vancouver)

Kaynak:

http://www.zabalaza.net/texts/pam_natlib.htm

Çeviri:

Kara Kızıl Notlar

Bu mücadelede, ancak işçiler ve köylüler yolun sonuna kadar gidebilecekler.

Anarşist Anti-Emperyalizm Tarihinin Yazımına Bir Katkı

Lucien van der Walt *

Bikisha Medya Kolektifi üyesi Güney Amerikalı bir anarşist olan Lucien van der Walt tarafından kaleme alınmış bu yazı, tarihte anarşistlerin anti-emperyalist mücadelelere nasıl baktıklarını ve nasıl eylemliliklere girdiklerini özetliyor. Ayrıca yazı başında ve sonunda anarşistlerin anti-emperyalizm yaklaşımlarının nasıl olması gerektiği konusunda çeşitli saptamalarda bulunuyor. Anti-emperyalist tarihin yazımı için önemli bir katkı olduğunu düşünüyoruz.

Anarşist hareket çok uzun bir anti-emperyalist mücadele tarihine sahiptir. Bu mücadele 1860'lardan günümüze dek uzanır. Anarşist hareket Küba'dan; Mısır'a, İrlanda'ya, Makedonya'ya, Kore'ye, Cezayir ve Fas'a kadar, emperyal hâkimiyete ve kontrole karşı mücadele yolunda çok kan vermiştir.

Anarşistler ulusal kurtuluş mücadelelerine etkin katılım gösterirken, ulusal baskı ve emperyalizmin ancak kapitalizm ve devletli sistemin yıkımıyla ve uluslar arası anarşist-komünist bir toplumun yaratılmasıyla gerçekten ortadan kalkabileceğini iddia etmişlerdir.

Bu söylem anarşistlerin "kapitalizm ve devletli sistemin yıkımı" gibi hedefleri olmayan ulusal kurtuluş mücadelelerinden uzak durdukları anlamına gelmez. Anarşistler ilkesel olarak emper-

yalizme karşı verilen mücadele hareketleriyle dayanışma içinde olmakla beraber, ulusal kurtuluş hareketlerini toplumsal kurtuluş hareketlerine dönüştürmeye çalışmışlardır.

Toplumsal kurtuluş hareketleri hem anti-kapitalist hem de anti-emperyalist olacak, dar şovenist anlayıştan ziyade enternasyonalizm üzerine kurulu olacaktır. Bu hareketler, emperyal merkezlerdeki mücadelelerle baskı altındaki bölgelerde yaşanan mücadeleler arasında doğrudan bir bağlantı kuracak, işçiler ve köylüler tarafından kontrol edilecek ve doğrudan onların çıkarlarını yansıtacaktır.

Diğer bir deyişle, anti-emperyalist hareketlerle dayanışmaya varız. Fakat bu tip hareketleri gerici kültürel gündemler geliştirmek için kullananları (örneğin, kültür adına kadın haklarına karşı çıkan-

ları) teşhir ederiz ve suçlarız. Yerel kapitalistlerin ve orta sınıfın bu tip hareketleri sabote etme girişimlerine karşı mücadele ederiz. Anti-emperyalist hareketlere yönelik devlet baskısına karşı çıktığımız gibi, devletin ne tip bir protestonun meşru olup olmadığına karar verebilmesi hakkına da karşı çıkarız. Bununla birlikte, değişen veya değiştirilmek istenen şey "kapitalist sınıfın" deri rengi veya diliyse, buna kurtuluş falan denemez.

Ulusçuluğa Karşı

1940'lardan beri ulusal kurtuluş mücadelelerine hâkim olan politik akımdan farklı olduğumuz nokta ise "ulusçuluk ideolojisidir".

Ulusçuluk, anti-emperyalist mücadelenin asıl görevinin bağımsız bir ulus-devlet kurmak olduğunu iddia eden politik bir stratejidir. Ulusçuluğu savunanların iddia ettiği kadarıyla, ulus bir bütün ola-

* Lucien van der Walt, Johannesburg'da yaşayan anarşist bir militandır. Özelleştirmeye, neo-liberalizme ve ırkçılığa karşı yapılan mücadelelerde ve hareketlerde yer almıştır. Bu metnin yeniden gözden geçirilmesini istiyorsanız onunla bikisha@mail.com (Bikisha Medya Kolektifi, Güney Afrika) adresinden iletişim kurabilirsiniz.

rak genel çıkarlarını bu tip bağımsız devletler yoluyla uygulamaya sokabilecektir. Gana bağımsız ulus-devletinin kuruluşuna öncülük eden Kwame Nkrumah'nın¹ deyimiyle, "İlk olarak politik krallık(hâkimiyet) aranmalıdır, diğerleri zaten bunu takip edecektir (ele geçirilecektir).".

Ulusçu anlayış, bu hedefin gerçekleştirilmesi için ezilen ulusun içindeki sınıfları

emperyalist baskı karşısında bir araya getirmek gerektiğini iddia eder. Ulusçular, ezilen

ulus içindeki sınıf farklılıklarının önemini inkâr etmeye çalışırlar, ulusal baskının ortak deneyiminin sınıf ayrımlarını önemsiz hale getirdiğini veya "sınıfın" konuyla alakası olmayan "ecnebi(harici)" bir kavram olduğunu savunurlar.

Yani, ulusçular bağımsız bir ulus-devlet kurmak uğruna sınıf ayrımlarını gizlemeye çalışırlar.

Ulusçuluk ardına saklanmış bir takım sınıfsal çıkarların olduğu aşikârdır. Ulusçuluk, tarihsel olarak ezilen ulus içindeki burjuvazi ve orta sınıf tarafından geliştirilen ve desteklenen bir ideoloji olmuştur. Bir yandan emperyalizmden kurtulma, bir yandan da kapitalizmi sürdürme çabasında bir anti-emperyalizm şeklidir. Kısaca yerel burjuvazinin, yerel işçi sınıfını sömürmesi ve yerel kapi-

talizmin gelişmesi için daha fazla alan, daha fazla fırsat ve daha fazla yol yaratmaya çabalayan bir burjuva anti-emperyalizmdir.

Anarşistler olarak ulusçular ile ilgili rolümüz bellidir: emperyalizm karşısında sınırlı reformlar ve zaferler için ulusçuların yanında yer alabiliriz fakat ulusçuların devletçiliğine ve kapitalizmine karşı savaşıyoruz.

... anarşizmin genel bir toplumsal ve ekonomik bir kurtuluşa olan bağlılığı anarşizmin ulusal baskıya karşı devletçi çözümleri reddetmesi demektir...

Görevimiz, emperyal hâkimiyet ile ilgili anarşist yaklaşıma kitlese destek kazanmaktır, işçileri ve köylüleri ulusçuluk zihniyetinden uzak duran ve enternasyonalist bir işçi sınıfı programı olan anarşizme dâhil etmektir. Bu, ulusal kurtuluş mücadelelerine etkin bir katılım ve politik olarak ulusçulardan bağımsızlık gerektirmektedir. Ulusal kurtuluş, burjuvazinin sınıf programı olan ulusçuluktan ayrılmalıdır: biz emperyalizme karşıyız, ama milliyetçiliğe de karşıyız.

Bakunin ve Birinci Enternasyonal

Anarşizmin ulusal kurtuluşa verdiği destek, doğrudan anarşizmin hiyerarşik politik yapılarla ve ekonomik eşitsizliğe karşı çıkışından ve öz yönetimli komünlerin ve işçi birliklerinin özgürce kurulmuş enternasyonal konfederasyonu savunusundan kaynaklanmaktadır.

Bununla birlikte, anarşizmin genel bir toplumsal ve ekonomik bir kurtuluşa olan bağlılığı anarşizmin ulusal baskıya karşı devletçi çözümleri reddetmesi demektir ki bu çözümler kapitalizmi ve hükümet yapısını değiştirmezler.

Eğer devrimci anarşizmin kurucusu diyebileceğimiz biri varsa o da Mikhail Bakunin'dir (1876 - 1918). Bakunin'in politik kökenleri Doğu

Avrupa'daki ulusal kurtuluş mücadelelerinde yatmaktadır ve hayatı boyunca şimdilerde "dekolonizasyon"

olarak adlandırabileceğimiz kavrama bağlı kalmıştır. Bakunin 1863 yılında meydana gelen feci Polonya ayaklanmasını takip eden yıllarda panislaw milliyetçiliğinden anarşizme kaydığı zaman, hala ulusların kendi kaderini tayin hakkı (ç.n. self-determination) için yapılan mücadeleye destek verilmesi gerektiğini savunuyordu.

"Emperyalist Avrupa"nın sömürge ülkeleri kendi kölesi olarak tutmaya ne kadar devam edebileceği konusunda da şüpheleri vardı: "İnsanlığın üçte ikisi, kölelik altındaki uykuda 800 milyon Asya'lı muhakkak ki uyanacak ve hareket etmeye başlayacaktır." [1] Bakunin bütün insanların "kendi varoluşlarını sağlama hakkı" olduğunu ve "hiç kimsenin onların kostümünü, geleneklerini, dillerini, kanunlarını dayatma yetkisinin" olmadığını

¹ Kwame Nkrumah (21 Eylül 1909 - 27 Nisan 1972): Gana'lı siyaset adamı. Gana'da doğdu. İlk eğitimini Katolik misyonerlerinin okulunda almıştır. Daha sonra ABD'ye giderek bir yandan çalışıp, bir yandan da Lincoln Üniversitesi'ne devam etti. 1947'de yirmi yıl sonra yeniden Gana'ya döndü. Ulusal bir hareket başlattı ve ulusal kurtuluş savaşının önderi oldu. 1956'da Gana'nın bağımsızlığını barışçı yoldan sağladı ve yapılan seçimlerde partisi ezici bir çoğunlukla iktidara geldi. Siyasal bağımsızlık ve emperyalizmin egemenliğinden kurtulmak konusunda şunları söylüyordu; "Kapitalizm, bu son döneminde, yeni-sömürgeciğe, son aşamasına dönüştü; tekelci kapitalizm ya da emperyalizm biçiminde son kozunu oynuyor. (...) tecrübesiz, genç devletlerin, onayı hatta isteğiyle Afrika, yardım perdesi arkasına gizlenen bu yeni yöntemle kapışılmaktadır. Bu yağmanın indireceği darbe, birinciden de ağır olabilir. Buna karşı koymak için Afrika'nın tek tek ülkeler halinde siyasal bağımsızlıklarını kazanmaları yetmez, emperyalizmin, ekonomik egemenliğini yıkmak için bütün Afrika'nın birleşmesi gerekir. Tüm Afrika kıtasının temelden kurtuluşu ile beraber olmasa, Gana'nın özgürlüğe kavuşması hiç bir anlam taşımaz." Bağımsızlıktan kısa bir süre sonra, ulusal yapı henüz sağlamlaşmadan, muhalefet partileri İngilizlerin desteğiyle birleştiler ve bu, Nkrumah'ın 24 Şubat 1966'da Albay Kotoba'nın gerçekleştirdiği darbe sonucu devrilmesine yol açtı. Nkrumah'ın devrilmesiyle sonuçlanan darbe halk arasında coşkuyla karşılanmıştı. Kanseri tedavisi gördüğü Bükreş'te ölmesi ise Gana'yı yasa boğdu.(ç.n.)

² Dekolonizasyon(Decolonization): Sömürge kolonilerden çekilme eylemi. Bir koloninin bağımsızlaştırılması.(ç.n.)

belirterek "her hangi bir baskıya karşı yapılan her ulusal ayaklanmaya karşı güçlü bir sempati" beslediğini açıklamaya devam etmiştir.[2]

Doğu Avrupa

Ancak bu noktadaki can alıcı soru ulusal kurtuluş hareketinin "hangi yönde ve hangi sona doğru" hareket edecektir. Bakunin için, ulusal kurtuluş "kitlelerin politik çıkarları için olduğu kadar ekonomik çıkarları için de" kazanılmalıdır: eğer anti-koloniyal mücadele "güçlü bir devlet kurmak için tutkulu bir amaçla yürütülüyorsa" veya "halk olmaksızın" ve "bu nedenle, (hareketin)başarısı ayrıcalıklı bir sınıfın varlığına dayandırılıyorsa" bu hareket "geriye giden, felaketvari, karşı-devrimci bir hareket olacaktır." [3]

"Halkın gerçek politik ve ekonomik kurtuluşunu hemen hedeflemeyen her özgün politik devrim -ister ulusal bağımsızlığın savunması için olsun, hatta bir cumhuriyetin kurulması için olsun- sahte bir devrim olacaktır. Böyle bir devrim hedefine ulaşamayacak ve gerici sonuçlar yaratacaktır." [4]

Yani eğer ulusal kurtuluş mücadelesi, basitçe yabancı baskı öznesiyle yerli baskı öznesinin yer değiştirmesinden daha fazlasını hedefliyorsa, bu hareket kapitalizme ve devlete karşı işçi sınıfı ve köylülerin verdiği devrimci mücadele ile ilişkilendirilmek zorundadır. Toplumsal devrimi hedeflemediği sürece, ulusal kurtuluş basit anlamıyla bir burjuva devrimi olacaktır.

İşçi sınıfı ve köylülerin verdiği ulusal kurtuluş mücadelesi kararlı bir şekilde devlet karşıtı durumdadır çünkü devlet muhakkak ki ayrıcalıklı bir sınıfı korumak için vardır ve devlet sistemi sürekli olarak ulusal baskı sorununu yendien

Osmanlı ordusu ileri gelenleri öldürdükleri Makedonyalılarla beraber

Anarşistler Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Makedonya'da ortaya çıkan "Ulusal Devrim Hareketi" içinde de etkin rol oynamışlardır

üretmeye devam edecektir: "bir devlet var olmak için başka devletleri işgal etmek zorundadır...yabancı bir ülkeyi işgal etmeye ve milyonlarca insanı boyunduruk altına almaya hazır olmalıdır."

Ezilen ulusların verdikleri ulusal kurtuluş mücadeleleri enternasyonalist bir karakter taşımaktadır. Çünkü bu mücadele, takıntıların ve sabit fikirlerin yerine kültürel farklılıkları ve insan özgürlüğüne dair evrensel idealleri koyacaktır. Bu hareket, "politik ve ekonomik olarak devlet" ve onun temsil ettiği sınıfın "boyunduruğundan kurtulmak için" enternasyonal sınıf mücadelesiyle anlaşmaya varmalı ve mutlak olarak uluslar arası devrimin bir parçası şeklinde yer almalıdır: "toplumsal bir devrim...özü gereği uluslar arası bir karaktere sahiptir" ve ezilen ulus-

lar "özlemlerini ve güçlerini tüm diğer ülkelerin özlemleri ve güçleriyle birleştirmelidir." [5]. "Birkaç ayrı... devletin kurulmasını gerektiren devletçi bir yöntem... büyük halk kitlelerine felaketten başka bir şey getirmeyecektir" [6] çünkü bu sınıf iktidarını feshetmek yerine sadece hakim sınıfın ulusal kökenini değiştirmiş olacaktır. Bunun yerine devlet sistemi feshedilmeli, yerine "özgür federasyon ilkelerine bağlı olarak...tabandan yönetilen" iş yeri ve ortak toplumsal yapıların koalisyon getirilmelidir.[7]

Avusturya-Macaristan emperyalizmine karşı Bosna ve Hersek'teki 1873 ayaklanmalarında anarşistlerin etkin rol oynamalarıyla birlikte bu fikirler 1870'lerden itibaren Doğu Avrupa'da uygulamaya başlamıştır. Anarşistler Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Makedonya'da ortaya çıkan "Ulusal Devrim Hareketi" içinde de etkin rol oynamışlardır. Bu mücadelede en azından 60 anarşist hayatını kaybetmiştir, özellikle de büyük 1903 isyanında.

Anarşist anti-emperyalizm geleneği 15 sene sonra Ukrayna'da devam etmiştir. Mahnovist hareket sadece Ukrayna'daki Alman işgalini püskürtmekle ve 1921'e kadar işgalci beyaz ve kızıl orduları buradan uzak tutmakla kalmamış, toprağı yeniden paylaşmış, birçok bölgede işçi-köylü özyönetimini tesis etmiş ve işçi-köylü denetimi altındaki Devrimci İsyen Ordusu'nu kurmuştur.

Mısır ve Cezayir

1870'lerde anarşistler Mısır'da örgütlenmeye başlamışlardır. Özellikle İskenderiye'de etkin olmuşlardır. 1877 yılında İskenderiye'de anarşist bir yerel dergi yayınlanmaya başladı[8] ve Mısır'daki anarşist grup "Saint-Imier

Enternasyonalî'nin" (1872 sonrası Birinci Enternasyonal'deki anarşist klik)[9] 1877 tarihli kongresinde temsil edildi. Bu sefer içinde "Konsantinapol ve İskenderiye'den de insanların bulunduğu" 1881 tarihli "Uluslar arası Toplumsal Devrimci Kongre"de "Mısır Federasyonu" tanınmış anarşist Errico Malatesta tarafından temsil ediliyordu.[10] Malatesta 1878 ve 1882 yılları arasında Mısır'da siyasi mülteci olarak yaşamıştır[11]. 1876'da uluslar arası kredi açan kurulları temsil eden Anglo-Fransız bir kurulun Mısır sermayesine el koymasını takiben 1882 yılında patlak veren "Paşa Ayaklanması"na³ katılmıştır. "Arabî Paşa günlerindeki yerli isyanına bağlı devrimci bir amacı"[12] gerçekleştirmeye ve "Mısırlılarla beraber İngiliz sömürgecilere karşı savaşmaya"[13] baş koymuştur.

Cezayir'de, anarşist hareket 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Devrimci Sendikalist Genel Emek Konfederasyonu'nun (CGT-SR)⁴ Cezayir'de bir şubesi vardır. Diğer anarşist örgütler gibi, CGT-SR de Fransız sömürgeciliğine karşıdır. Anarşist Birlik(UA)⁵ ve Anarşist Federasyonlar Birliği ile 1930 yılında Cezayir'deki Fransız işgalinin 100. yıl dönümünde ortaklaşa yazdıkları bir bildiri de şöyle denmektedir: "Medeniyet mi? İlerleme mi? Bizce Cinayet!"[14].

Sail Muhammed(1894-1953) 1910 yılından ölümüne dek anarşist hareket içinde etkin olmuş bir Cezayirliydi. UA, Cezayir Kökenli Anarşistler Grubu ve CGT-SR'nin Cezayir seksyonunun öne çıkan militanlarından biriydi. Cezayir

Kökenliler Savunma Komitesi ve Cezayir Kökenli Anarşistler Grubu kurucularındandı. 1929'da Yüzyüncü Yıl Kışkırtması'na karşı Cezayirli Savunma Komitesi'nin sekreterliğini üstlendi. Sail Muhammed aynı zamanda anar-

*Sail Muhammed (1894 - 1953)
Yoldaşlarıyla Beraber*

şist "Terre Libre"(Özgür Dünya ç.n.) dergisinin Kuzey Afrika kısmının editörü ve Cezayir sorunu konulu anarşist dergilerin sürekli dağıtıcısıydı.[15]

Avrupa ve Fas

Emperyalist merkezlerdeki emperyalizm karşıtlığı, sömürge savaşlarının işçilerin çıkarına değil kapitalizmin amaçlarına hizmet ettiğini vurgulayan anti-militarist kampanyaların önemli bir bölümünü oluşturuyordu.

Örneğin Fransa'daki CGT, yayınlarının önemli bir kısmını Fransız kapitalistlerinin Kuzey Afrika'daki rollerini teşhir etmeye ayırıyordu. La Bataile Syndicaliste (Sendikalist Savaş ç.n.) dergisinin 27 Nisan 1911'de çıkan ilk sayısında "gizli Fas çetesini" teşhir ediliyordu: Fas'taki bakanlara ve diplomatlara

hakim olan bu çete; silah, toprak ve demiryolu gibi talepler yaratacak ve Fas yerlilerinin vergiye bağlanmasının yolunu açacak bir savaş çıkartmaya çalışıyordu.[16]

1909 yılının 26 Temmuz Pazartesi gününde İspanya'da çoğunluğu işçi sınıfından oluşan yedek askerlerin Fas'taki sömürge savaşı için çağırılmasına misilleme olarak, anarşistler ve sosyalistlerin oluşturduğu bir komitenin başını çektiği "Solidaridad Obrero" (İşçi Dayanışması ç.n.) adlı sendika genel grev çağrısında bulundu ve İspanya'da "Trajik Hafta" başladı.[17] Salı günü, işçiler "anarşizmin ateşten çiçeği" Barselona'da kontrolü ele geçirdiler; askeri birliklerin talimleri durduruldu, maden arabaları devirildi, iletişim kesildi ve barikatlar oluşturuldu. Perşembe günüyle beraber hükümet güçleriyle çatışmalar patlak verdi ve 150'den fazla işçi sokakta dövüşürken öldü. İhtiyat taburları önceden Küba, Filipinler ve Puerto Rico'da düzenlenen feci sömürgeleştirme kampanyalarıyla zaten hayatlarından bezmişlerdi[18], fakat "Trajik Hafta" İspanya'daki anarşizmin eskilere dayanan anti-emperyalist geleneği içerisinde meydana gelmiş anti-emperyalist bir başkaldırı olarak anlaşılmalıdır.

Modern zamanların "en belirgin olaylarından biri" olarak kabul edilen "Katalonyalı ihtiyat taburlarının Fas'taki Rif⁶ dağlılara karşı başlatılan savaşa katılmayı reddetmeleri"[19], savaşın tamamen Rif maden sahiplerinin çıkarları için başlatıldığına[20] ve hükümetin insanları askere çağırmasının

³ Arabî Paşa Ayaklanması: Mısır'da sömürgeleşmeye karşı Arabî Paşa önderliğinde 1882 yılında çıkan ayaklanmadır. Slogan olarak "Mısır Mısırlılarınadır" kullanılmıştır. Bu ayaklanma İngilizlerce Mısır'ı işgal için bir bahane olarak kullanılmıştır. Bu ayaklanmayı takiben İskenderiye topa tutulmuş ve 1882 yılında Mısır'ın tümü İngiliz birlikleri tarafından işgal edilmiştir. http://tr.wikipedia.org/wiki/Arabi_Pa%C5%9Fa_Ayaklanmas%C4%B1 (ç.n.)

⁴ Confédération Générale du Travail-Syndicaliste Révolutionnaire(CGT-SR) (Genel Emek Konfederasyonu - Devrimci Sendikalist): 1926 yılında Pierre Besnard tarafından Fransa'da İspanya CNT'sinin katkılarıyla kurulan bir sendikalar konfederasyonu.(ç.n.)

⁵ Union Anarchiste(UA)(Anarşist Birlik): 1920'lerin sonlarında Fransa'daki en geniş anarist örgüt.(ç.n.)

⁶ Rifler: Bir kuzey Afrika halkı olan Berberilerin Rif dilini konuşan kesimi.(ç.n.)

"merkezden yönetilen bilinçli bir sınıf savaşımı ve sömürü"[21] olduğuna dair ortak algılayışı yansıtır. 1911 senesinde, Solidaridad Obrero'nun ardılı olan yeni kurulmuş anarko-sendikalist Ulusal Emek Konfederasyonu⁷(CNT) 16 Eylül'de düzenlediği bir genel grevle kuruluşunu ilan etti. Bu grevin iki amacı vardı: Bilbao'da grevde olan işçilerin savunulması ve Fas'taki savaşın son bulması[22]. Yine 1922 yılında, Ağustos ayında Fas'ta Abd ül-Kerim⁸'in güçlerine karşı yürütülen ve en az 10000 İspanyol askerinin öldüğü korkunç savaştan sonra "İspanya halkı çok öfkelenmişti ve sadece savaşın sonunun gelmesini değil bu katliamdan sorumlu olanların ve Afrika'da yürütülen bu operasyona neden olan politikacıların mahke-

çağrısında bulundular", bu nedenle yedek askerler arasında çeşitli ayaklanmalar baş gösterdi[25]. Anarşistler, milliyetçilik ve devletçilik gibi burjuva değerlere karşı çıkarak sömürge devrimine toplumsal bir devrim karakteri vermeye çalışıyorlardı. Küba'daki 1892 tarihli toplantısında anarşist İşçilerin İttifakı(-WA)⁹, Küba işçi sınıfına "devrimci sosyalizm" saflarına geçmelerini ve bağımsızlık yolunu seçmelerini tavsiye ediyor ve şöyle ekliyordu; "Bireysel özgürlüğe taliplenenlerin, halkın kolektif özgürlüğüne karşı çıkması saçma olacaktır."[26]

Anarşist Michele Angiolillo 1897 yılında İspanya başbakanı Canovas'ı öldürdüğünde, bu eylemini; İspanya'daki anarşistler üzerine uygulanan baskının intikamı ve İs-

sendikada olmadığı kadar eritmişti."[29] Olay sadece "kayda değer miktardaki" siyah Kübalının sendikaya katılması değildi; sendika aynı zamanda iş yerindeki ırk ayırımına karşı da önemli bir mücadeleye girişmişti. Örneğin 1889 senesindeki ilk grevin amaçlarından biri de "farklı ırktan insanların da işyerinde çalışabilmesiydi".[30] Bu amaç sonraki yıllarda da ortaya çıkıyordu; örneğin 1890 yılında Havana'daki 1 Mayıs yürüyüşlerinde siyahların ve beyazların aynı kahvelere(café ç.n.) gidebilme hakkı dile getiriliyordu.[31]

1887 yılında yayınlanmaya başlanan anarşist dergi "El Productor"("Üretici" ç.n.), "özellikle işverenlerin, dükkân sahiplerinin ve idarecilerin Afro-Kübalılara karşı yaptıkları ayrımcılığı" kınadı. Küba'daki anarşist emek hareketi "çeşitli ırklardan ve etnisitelerden insanların kitlesel seferberliğini" içeren kampanyalar ve grevler yoluyla "beyaz olmayanlara uygulanan ırk ayrımcılığı veya çıraklara ve yaşamak için başkalarının bakımına muhtaç olanlara (çocuklar, sakatlar, ing. "Dependents" ç.n.) uygulanan fiziksel şiddet" benzeri "işçileri disipline etmek için kullanılan kölelik çağından kalma metotları" tasfiye etmeyi başarmıştı.[32]

Meksika, Nikaragua ve Augustino Sandino

Meksika'da anarşistler Kızılderili köylü ayaklanmalarının başını çekmişlerdir, 1869 yılında Chavez Lopez'in ve 1870 yılında Francisco Zalacosta'nın düzenledikleri başkaldırılar bunların örnekleridir. Meksika Liberal Partisi, devrimci sendikalist "Dünya İşçilerinin Evi"¹⁰(COM), "Dünya Sanayi İşçileri"¹¹(IWW) örgütünün Meksika

Anarşistler, milliyetçilik ve devletçilik gibi burjuva değerlere karşı çıkarak sömürge devrimine toplumsal bir devrim karakteri vermeye çalışıyorlardı.

meye çıkartılmasını" istiyorlardı, kızgınlıklarını ayaklanmalarla ve sanayi bölgelerinde düzenledikleri grevlerle dışa vuruyorlardı.[23]

Küba

Küba'daki sömürgeleştirme savaşında(1895-1904), Kübalı anarşistler ve sendikaları ayrılıkçı silahlı güçlere katıldılar ve İspanyol askerleri arasında propaganda yaptılar. Benzer bir şekilde İspanyol anarşistleri de köylüler, işçiler ve kendi ülkelerindeki askerler arasında Küba'daki savaşa karşı kampanyalar düzenlediler[24]. "Bütün İspanyol anarşistleri savaşı kınıyordu ve işçilere askeri otoriteye itaatsizlik edip Küba'da savaşmayı reddetme

panya'nın sömürge savaşlarındaki zulmüne misilleme olarak yaptığını bildirmişti[27].

Sömürgeleştirme karşıtı mücadelesine ek olarak, anarşistlerin başını çektiği Küba emek hareketi siyah, beyaz Kübalılar veya İspanya doğumlu işçiler arasındaki ayrışmanın üstesinden gelinmesinde de merkezi rol oynamıştır. Kübalı anarşistler "beyaz olmayan bir çok insanı emek hareketine başarılı bir şekilde dâhil etmiş ve Kübalılarla İspanya doğumlularını bir araya toplamıştır."[28]

WA "tüm genel kesimi grevleri ve gösterileri güçlendirmek için" harekete geçirme çabalarıyla "ırka dayalı engelleri daha önce hiçbir

⁷ Confederacion Nacional del Trabajo(CNT)(Ulusal Emek Konfederasyonu): 16 Eylül 1911 senesinde düzenlediği bir genel grevle varlığını ilan eden İberya yarım adasında örgütlenmiş anarko-sendikalist sendika. ⁸ Muhammed İbn 'Abd ül-Kerim Al-Khattabi : Kuzeydoğu Fas'taki Rif bölgesinin Berberi lideri. Kısa ömürlü Rif Cumhuriyeti'nin kurucusu. Kuzey Afrika'daki Fransız ve İspanyol sömürgeci güçlere karşı yürütülen mücadelenin lideri.

⁹ Workers Alliance(WA)(İşçilerin İttifakı): "El productor" dergisinin kurucusu Kübalı anarşist Enrique Roig de San Martin (1843-1889) ve 1880'ler sonlarındaki grevler sırasında dergi etrafına toplananların kurduğu, bütün işçilerinin yoğun olduğu örgüt. Bakunin eğilimli.

şubesi gibi Meksika anarşizminin ve anarko-sendikalizminin sonraki unsurlarında görüldüğü üzere, Meksika anarşist ve devrimci sendikalist hareketi Birleşik Devletler'in politik ve ekonomik hâkimiyetine sürekli olarak meydan okudu ve Birleşik Devletler ve yabancı şirketlerdeki Meksika kökenli işçilere karşı yapılan ırk ayrımcılığına karşı çıktı.[33]

1910'da IWW Meksika şubesinin "geçim kaynağı"na dair sıkıntılarla beraber işçilerin kontrolünün sağlanacağı bir gelecek vaadi üzerine odaklanması "kendilerini ulusun doğal kaynaklarının, üretici sistemlerinin ve ekonomik altyapılarının kontrolünü yabancı ellerden geri almayı amaçlayan ulusalcı bir devrim düşüncesine kaptırılmış işçilerden olumlu bir tepki aldı." [34]

Nikaragua'da, 1927-33 yılları arasında Birleşik Devletler işgaline karşı verilen gerilla mücadelesinin lideri olan Augustino Cesar Sandino (1895-1934) ulusal bir simge olarak kaldı. Sandino ordusunun "kara kızıl bayrağının, Meksika'ya İspanyol göçmenlerce taşınmış anarko-sendikalist bir kökeni vardı." [35]

Sandino'nun eklektik politikası "alıştırılmamış bir anarko-komünizm etiketi" ile tanımlanmıştı[36], "anarkosendikalizm, özgürlükçü sosyalizm veya akılcı komünizm olarak da bilinen anarko-sendikalizm hakkında politik bir eğitim" aldığı "Meksika devrimi" sırasında "asimilasyona uğramış bir çeşit

radikal anarşist komünist" bir ideolojiydi bu.[38]

Sandino'nun bu mücadelede "ancak işçiler(in) ve köylüler(in) yolun sonuna kadar gidebilecekler(ini)" ortaya koymasıyla, hareket -"Nikaragua Ulusal Bağımsızlık Ordusu"(EDSNN)¹²-, politik olarak zayıf olmasına rağmen gittikçe sol kanada yaklaşıyordu. Bu nedenle kurtarılmış bölgelerde köylü kooperatiflerinin örgütlenmesine dair artan bir vurgu vardı. 1933'te ABD güçleri geri çekildi ve EDSNN geniş ölçüde terhis edildi. 1934'te General Somoza'nın emirleri doğrultusunda Sandino öldürüldü ve kolektifler yok edildi.

Libya ve Eritre

1880'ler ve 90'larda İtalya'da, "İtalya ordusunun Eritre ve Habeşistan maceralarındaki en samimi düşmanlarından bir kısmı anarşistler ve onların öncülleri idi." [39] İtalyan anarşist hareketi, bu mücadeleleri erken 20.yüz yılda düzenledikleri kayda değer bir anti-militarist kampanya ile takip ediyordu ve İtalya'nın 19 Eylül 1911'de Libyayı istila etmesiyle bu konuya odaklandı.

"Kahrolsun savaş! Yaşasın Anarşi!" şeklinde bağırarak Libya'ya hareket edecek olan birliklere konuşma yapan bir albayı vuran anarşist asker Augusto Masetti(1888-1966), kampanyanın önemli bir sembolü olmuştu; bu eylemi destekleyen ve "savaşın şiddeti içinden anarşist isyan parıldıyor" şeklinde bir duyuru yapan anarşist dergi L'Agita-

tore(ajitator ç.n.)'nin özel sayısı anarşistleri bir araya toplamaya başladı. Sosyalist Parti vekillerinin çoğunluğu toprak ilhakından yana oy kullanırken[40], anarşistler savaş karşıtı gösterilerin ve kısmi bir genel grevin örgütlenmesine yardımcı oluyorlar ve "Marches ve Liguria'dan gemi aktarma noktalarına giden askeri birlikleri taşıyan trenleri engellemeye çalışıyorlardı." [41]

Kampanya köylüler ve işçi sınıfı arasında oldukça popüler bir hale geldi[42]. 1914 yılında, anarşistlerin hakim olduğu anti militarist gruplar cephesi -ki bütün devrimcilerle açıldı- 20000 üyeye ulaşmıştı ve Sosyalist Gençlik ile beraber çalışmalar yürütüyordu.[43] Başbakan Antonio Salandra(1853-1931), anarşistlerin başını çektiği militarizme ve ordudaki özel cezalandırma taburlarına karşı ve Masetti'nin serbest bırakılması için düzenlenen 7 Haziran 1914'teki gösterilere[44] askeri birlikler yollayınca 1914 Haziran'ındaki "Kızıl Haftanın" ilk kıvılcımını çakmış oldu[45]; bu, anarşistler ve İtalya Sendikalist Birliği(USI)¹³'nin yönlendirdiği genel grevle başlayan kitlesel bir başkaldırıydı. Ancona 10 gün boyunca isyancıların elinde kaldı, tüm büyük şehirlerde barikatlar yükseldi, Marches'deki küçük kasabalar kendilerini öz-yönetimli komünler olarak ilan ettiler ve isyanın gerçekleştiği her yerde "kızıl bayraklar dalgalandırıldı, kiliselere saldırıldı, tren yolları harap edildi, villalar yağmalandı, vergiler fesheildi ve ücretler düşürüldü." [46].

¹⁰ Casa del Obrero Mundial(COM)(Dünya İşçilerinin Evi): Meksika kökenli anarko-sendikalist sendika. Eylül 1912'de kuruldu. Kısa zamanda Mexico City'de güçlü hale geldi. 1914'te Huerta'ya, 14 ve 15'te de Villa ve Zapata'ya karşı geldi. Bir hayli kargaşadan sonra 1916 yazında Carranza hükümeti tarafından ezildi.

¹¹ Industrial Workers of the World(IWW)(Dünya Sanayi İşçileri): IWW 1905 Haziranında Chicago'da Birleşik Devletler'in her yerinden gelen 200 sosyalist, anarşist ve radikal sendikalist tarafından kuruldu. Ağırlıklı olarak anarko-sendikalist eğilimli ve doğrudan eylem şiarı taşıyor.

¹² Ejército Defensor de la Soberanía Nacional de Nicaragua(EDSNN)(Nikaragua Ulusal Bağımsızlık Ordusu): 1927 yılında Augusto Cesar Sandino'nun başını çektiği bir kaç Nikaragualı yurtseverin A.B.D. işgaline karşı kurduğu gerilla ordusu.

¹³ Unione Sindacale Italiana(USI)(İtalya Sendikalist Birliği) : İtalya Sendikalist Birliği 1912 yılında CGdL'deki devrimci ve anarko-sendikalist bir kopuş sonucu kurulmuştur ve faşistler tarafından yok edilmeden önce 1922 yılında 500.000 katılımcıyla en kitlesel haline ulaşmıştır. Birlik 1950'de tekrar kuruldu ve 70'lerde tamamen eski haline kavuştu. Birlik günümüzde, devrimci sendikalizm ve özgürlükçü federalizme gönderme yapmakla birlikte, küresel anti-kapitalist ve öz yönetimli topluma ulaşmadaki yegâne aracın öz-yönetim olduğunu belirtmektedir. ç.n.

İtalyan Sosyalist Parti'nin sendika kanadının genel grevi iptal etmesiyle hareket çöktü, fakat yine de hükümetin Ancona'nın kontrolünü tekrardan ele geçirmesi için on bin askerini yollaması gerekti[47]. Mayıs 1915'te İtalya'nın Birinci Dünya Savaşı'na girmesiyle USI ve anarşistler 1920'ye kadar sürekli olarak savaş ve emperyalizm karşıtı bir tutum sergilediler. İtalya'nın Arnavutluğu işgaline ve Rus Devrimine karşı emperyalist müdahalesine karşı kitlesel bir kampanya düzenlediler.[48]

İrlanda ve James Connolly

İrlanda'da ise, devrimci sendikalist James Connolly ve Jim Larkin 1910'lardaki sektör dini bölünmelere karşı işçileri birleştirmeye çalıştılar, başını çektikleri İrlanda Ulaşım ve Genel İşçiler Sendikası'nı¹⁴ devrimci "Tek ve Büyük Sendikaya"¹⁵[49] dönüştürmeyi hedefliyorlardı. Sosyalizme devrimci bir genel grev yoluyla ulaşılabilir: "bugünün pratik işlevlerini karşılayacak sınıf örgütlenmeleri kuranlar, aynı zamanda geleceğin toplumunun iskeletini de hazırlamaktadırlar... Sanayi birliklerinde doğru bir şekilde örgütlenen işçiler arasında demokratik denetim ilkesi işletilecektir... ve kapitalist toplumun politik ve bölgesel devletinin hiçbir yeri ve işlevi kalmayacaktır..."[50]

Katı bir anti-emperyalist olan Connolly, "emekçiler beklemeli" diyen ve bağımsız İrlanda'nın kapitalist olması gerektiğini iddia eden ulusçu görüşe karşı çıkıyordu: İşsizler "Aziz Patrik Günü'nü"¹⁶

kutlamak için" bir araya gelirken, polislerin "üzerinde 'Harp without the Crown'¹⁷ amblemi taşıyan yeşil üniformalar giymesi ve bu koşullarda sizi mücadele etmek durumunda bırakan gerekçenin İrlanda Cumhuriyeti'nin silahlarıyla damgalanmış olması" pratikte neyi değiştirirdi ki?[51] En sonunda, "İrlanda meselesi toplumsal bir meseledir, İrlanda halkının onlar üzerinde baskı kuranlara karşı bir çağ boyu süren mücadelesi, son tahlilde İrlanda'daki yaşam araçlarının ve üretim kaynaklarının hâkimiyeti mücadelesine dönüştüyor."[52]

Connolly, ulusal burjuvazinin emperyalizmle sürekli bir savaş içinde olabileceği konusunda şüpheliydi. Ulusal burjuvaziyi duygusal, ödle ve emek karşıtı bir blok olarak silip atıyordu. Bu katmanla herhangi bir ittifaka girilmesine karşıydı: bir zamanlar radikal olan orta sınıf "Bal"¹⁸ın karşısında diz çökmüştür ve kendilerini İrlanda yurtseverliğine yönlendirebilecek bütün duygusal veya tarihi çekiciliklere karşı orta sınıfı İngiliz kapitalizmine bağlayan binlerce ekonomik bağ vardır" ve bu nedenle "İrlanda işçi sınıfı, İrlanda'daki özgürlük mücadelesinin

James Connolly

asla yozlaşmayacak olan taşıyıcısı olarak kalacaktır."[53]. Connolly, Britanya İmparatorluğundan ilk başarılı kopuşlardan biri olan 1919-1922 İrlanda Bağımsızlık Savaşı'nın kıvılcımı olan 1916 Doğu Ayaklanmasına katıldıktan sonra idam edilir.

Kore'de Anarşist Devrim

Son bir örnekten daha bahsetmekte yarar var; erken yirminci yüzyılda Doğu Asya'da ortaya çıkan; Çin, Japonya ve Kore'de 1910 yılında kayda değer bir etki yaratan anarşist hare-

¹⁴ Irish Transport & General Workers' Union (ITGW) (İrlanda Ulaşım ve Genel İşçiler Sendikası): 1908'de James Larkin tarafından kurulan genel sendika. Başlangıçta üyelerini Larkin'i tasfiye eden Liverpool tabanlı "Ulusal Tersane ve Liman İşçileri Sendikası" şubelerinden toplayan sendika, çeşitli sanayi kollarından da işçileri kapsayacak şekilde genişlemiştir. ç.n.

¹⁵ "Tek ve Büyük Devrimci Sendika"; genel olarak anarko-sendikalist veya devrimci sendikalist hareketin devrimi gerçekleştirebileceğini düşündüğü örgütlenme modeli. Setörel ayırımın yapılmadığı, her işin temsil edildiği sendika modeli. ç.n.

¹⁶ Aziz Patrik Günü (17 Mart), Katolik inancına göre İrlanda'nın koruyucu meleği sayılan Aziz Patrik (386-461) için düzenlenen dini bayram günüdür. İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda'da yasal bayramdır. İrlandalılar ve İrlanda kökenliler tarafından dünya çapında kutlanır. İrlanda Kilisesi dışında Roma Katolik Kilisesi de bu günü kutlar. ç.n.

¹⁷ Harp without the Crown: İrlanda bayrağındaki "harp" amblemine gönderme yapıyor. "Harp without the Crown" aynı zamanda İrlandalılar'ın ünlü bir marşı

¹⁸ Tanrısal bir güce gönderme yapıyor. Burjuvazi ve/veya İngiliz soyluları anlamında kullanılmış olabilir. ç.n.

ket. Japonya'nın 1910 yılında Kore'yi istila etmesiyle, Japonya ve Kore'de işgal karşı hareket gelişmeye başladı ve Çin'e yayıldı. Japonya'da göze çarpan anarşist Kotoku Shusui¹⁹, kısmen Halkın Gazetesi'nin Japon bölgesel genişleme politikasına karşı düzenlediği kampanya nedeniyle suçlandı ve 1910'da idam edildi.[54]

Koreli anarşistlerin politik eylemliliklerinin ana ekseninde dekolonizasyon mücadelesi vardı: 1919'daki Japon istilasına karşı ortaya çıkan ayaklanmada önemli rol oynadılar. 1924 yılında da "Japonya'nın soygun politikasının ulusumuzun varlığı için bir düşman olduğunu ve devrimci bir araçla emperyalist Japonya'yı defetmemizin en gerçek hakkımız olduğunu ilan ediyoruz" diyen "Kore Devrim Manifestosu" temelinde kurulan Kore Anarşist Federasyonu içinde de önemli rol oynamışlardır.[55]

Manifesto, bu ulusal problemin çözümünün "bağımsız bir ulus devlet" yaratmak olmadığını, köylüler ve fakirler tarafından hem sömürge hükümetine hem de yerel burjuvaziye karşı yapılacak toplumsal bir devrimin çözüm olduğunu açıkça belirtiyordu.

Dahası, Kore Anarşist Federasyonu mücadeleye enternasyonalist bir açıdan yaklaşıyordu ki bu durum 1928'de "özellikle doğu sömürgele- rindeki proleteriyayı" "uluslar arası kapitalist emperyalizme" karşı birleştirmeye çağıran Çin, Japonya, Tayvan, Vietnam ve diğer ülkeleri de kapsayan Doğu Anarşist Federasyonu'nun kurulmasına kadar vardı. Kore'de, anarşistler "Kore Anarko Komünist Federasyonu" isimli bir yeraltı şebekesi oluştur- dular. Amacı gerilla faaliyeti, prop- aganda ve sendikalarda örgütlen- mekle meşgul olma idi.[56]

1929 senesinde, Koreli anarşistler silahlı bir kurtarılmış bölge oluş-

turdular; Mançurya'daki Koreli İn- sanlar Birliği. Bu bölgede gönüllü tarım kooperatifleri temelinde iki milyon gerilla ve Koreli köylüler bir araya getirildi. Mançurya'daki Koreli İnsanlar Birliği Japon güçleri ve Sovyetler Birliği'nin desteklediği Koreli Stalinistlerin saldırılarına bi kaç yıl dayanabildilerse de so- nunda yeraltına çekilmek zorunda kaldılar.[57] Yoğunlaşan baskıya rağmen direniş 1930'lara kadar devam etti ve Çin'in 1937 yılında Japonya tarafından işgal edilme- sinden sonra birbiriyle bağlantılı birkaç operasyon düzenlediler.[58]

Son Olarak: Emperyalizmin Yıkımı

Anarşistler emperyalizm karşıtı mücadelede "tarafsız" olamazlar. İster üçüncü dünyanın borçlarına, ister İsrail'in Filistin'i işgaline veya ABD'nin Orta Doğu'ya düzenle- diği askeri saldırılara karşı olsun, bizler tarafsız değiliz, asla tarafsız olamayız. Bizler emperyalizme karşıyız.

Fakat bizler ulusalcı değiliz. Em- peryalizmin kökenlerinin kapita- lizmde yattığını ve basitçe yaban- cı seçkinlerle yerel seçkinlerin yer değiştirmesinin esas itibarıyla işçi sınıfı ve köylüler çıkarına dair bir çözüm olmadığını farkındayız.

Yeni ulus-devletlerin oluşturulma- sı, yani yeni kapitalist devletlerin oluşturulması, işçi sınıfı ve köy- lüler açısından bakıldığında yerel seçkinlerin çıkarlarına hizmet eder. Bu nedenle, amaçlarına ulaşabilen çoğu ulusalcı hareketler bir dönem iktidarı elinde tutar gibi görünen işçi sınıfı ile düşman olmuşlardır; solcuları ve sendikacıları güçle ez- mişlerdir. Başka bir deyişle, iç bas- kı farklı şekillerde devam etmiştir.

Aynı zamanda, emperyalizm yeni ulus-devletlerin kurulmasıyla yok edilemez. Bağımsız ulus-devletler

uluslar arası devlet sisteminin ve uluslar arası kapitalist sistemin bir parçası olsalar da, bu sistem emperyalist devlet iktidarlarının kurallarını koyduğu bir oyundur. Yani iç baskı yine farklı şekillerde devam etmektedir.

Bu demek oluyor ki yeni devletler - ve onları idare eden yerel kapitalist- ler- bir anda kendilerini emperyalist kontrole karşı koyamayacakları bir konumda ve dahası emperyaliz- min kapsayıcı iskeleti içinde kendi çıkarlarını geliştirmeye çabalarken bulurlar. Yani kendi güçlerini ge- liştirmeye çalışırken batı merkezle- riyle aralarındaki yakın ekonomik bağlarını korumaya devam ederler ve nihayet kendileri emperyalist bir konuma ulaşmayı umarlar. Pratikte, yerel hâkim sınıfların yerel kapitalizmi geliştirebilmesinin en etkili yolu ham maddeleri ve üretim mallarını dünya pazarına ucuza sa- tabilmek adına emekçileri ve küçük toprak sahiplerini ezmektir.

Çözüm bu değildir. Emperyalizmi feshetmemiz lazım, bu nedenle tüm insanların dünya çapında öz-yöneti- mini sağlayacak koşulları yaratma- mız lazım. Bu da kapitalizmin ve devletli sistemin ortadan kaldırılma- sını gerektirmektedir. Mücadelemiz, aynı zamanda üçüncü dünyadaki yönetici sınıflara karşı verilen bir mücadeledir: yerel baskı çözüm değildir. Yerel seçkinler hem ulusal kurtuluş mücadelelerinde hem de özellikle yeni ulus devletlerin oluş- masından sonra düşmanımızdır. Sadece işçi sınıfı ve köylüler yerel ve yabancı seçkinlerin egemenliği yerine öz-yönetim ve toplumsal ve ekonomik eşitliği getirebilirler.

Bu nedenle, biz işçi sınıfının özerkli- ğinden, memleketler ve kıtalar arası birliğinden ve dayanışmasından ve küresel anlamda işçi sınıfı ve köylü- lerin öz eylemliliği yoluyla oluşa- cak uluslar arası anarko-komünist

¹⁹ Kotoku Shusui (4 Kasım veya 23 Eylül 1871 - 24 Ocak 1911): Özellikle çağdaşı olan Avrupalı ve Rus anarşistlerin çevirilerini yaparak 20. Yüzyıl başlarında anarşizmin Japonya'da tanıtılmasına öncülük etmiş Japon toplumcu anarşist militan. Radikal bir gazeteci idi ve çoğunlukla anarşistler arasında şehit sayılır çünkü Japon hükümeti tarafından devlete ihanet suçuyla idam edilmiştir. ç.n.

bir sistemden yanayız. Sandino'nun söylediği gibi, "Bu mücadelede, ancak işçiler ve köylüler yolun sonuna kadar gidebilecekler."

Notlar:

- 1 D. Guerin'den alıntılanmıştır, 1970, *Anarchism, Monthly Review*, s. 68
- 2 A.g.e.
- 3 Guerin, 1970, A.g.e., s. 68
- 4 M. Bakunin, [1866] "Ulusal Bildirge" S. Dolgoff (editör), 1971, *Bakunin, Türkçe'ye çeviren Kaos Yay.* 1998 İstanbul s.101.
- 5 Bakunin, [1873], «Devlet ve Anarşi,» S. Dolgoff (editör), 1971, *Bakunin, Türkçe'ye çeviren Kaos Yay.* 1998 İstanbul s. 370.
- 6 A.g.e.
- 7 S.Cipko'dan alıntılanmıştır, 1990, "Mikhail Bakunin and the National Question," *The Raven*, 9, (1990), ss. 3,11.
- 8 <http://members.tripod.com/~stiobhard/east.html>
- 9 G. Woodcock, 1975, *Anarchism: a History of Libertarian Ideas and Movements*. Penguin, ss. 236-8 Türkçe'ye çeviren Kaos yay. Anarşizm
- 10 H. Oliver, 1983, *The International Anarchist Movement in Late Victorian London*, Croom Helm, London/ Rowman ve Littlefield, New Jersey, s. 15
- 11 V. Richards, 1999, *Malatesta: Yaşamı ve Fikirleri*, Kaos, İstanbul, ss. 206-207
- 12 A.g.e.; P. Marshall, 1994, *Demanding the Impossible: a history of anarchism*, Fontana, s. 347
- 13 D. Poole, 1981, "Appendix: About Malatesta", E. Malatesta, *Fra Contadini: a Dialogue on Anarchy*, Bratach Dubh Editions, *Anarchist Pamphlets* no. 6, London, s. 42
- 14 Saïl Mahomed, 1994, *Appels Aux Travailleurs Algeriens, Volonte Anarchiste/ Edition Du Groupe Fresnes Antony, Paris (derleyen Sylvain Boulouque)*.
- 15 Sylvain Boulouque, 1994, "Saïl Mohamed: ou la vie et la revolte d'un anarchiste Algerien" *Muhammed'te*, 1994, A.g.e.
- 16 F.D., 27 April 1911, «Le Syndicat Marocain,» *Le Bataille Syndicaliste*, sayı 1
- 17 R. Kedward, 1972, *The Anarchists: the men who shocked an era*, *Library of the Twentieth Century*, s. 67
- 18 Kedward 1971, A.g.e., s. 67
- 19 Nevinson, emperyalizm eleştirmeni bir İngilizdir; alıntı 1909 P. Trewhela'dan alıntılanmıştır, 1988, "George Padmore: a critique, "in *Searchlight*

- South Africa*, cilt 1, sayı 1, s. 50
- 20 B. Tuchman, *Trewhela'dan alıntılanmıştır*, 1988, a.g.e., s. 50.
- 21 Kedward 1971, A.g.e., s. 67
- 22 M. Bookchin, 1977, *The Spanish Anarchists: the heroic years 1868-1936* (Harper Colophon Books: New York, Hagerstown, San Francisco, London, 1977, s. 163
- 23 A. Paz, 1987, *Durruti: the People Armed*, Black Rose, Montreal, p.39
- 24 J. Casanovas, 1994, *Labour and Colonialism in Cuba in the Second Half of the Nineteenth Century*, Ph.D. thesis, State University of New York at Stony Brook
- 25 A.g.e., p. 436.
- 26 F. Fernandez, 1989, *Cuba: the anarchists and liberty*, ASP, London, p. 2.
- 27 Casanovas, 1994, A.g.e., s. 436
- 28 Casanovas, 1994, A.g.e., s. 8
- 29 A.g.e., s. 366.
- 30 A.g.e., s. 367.
- 31 A.g.e., ss. 381, 393-4.
- 32 J. Casanovas, 1995, "Slavery, the Labour Movement and Spanish Colonialism in Cuba, 1850-1890", *International Review of Social History*, sayı 40, ss. 381-2. Bu mücadeleler Casanovas, 1994, A.g.e., bölüm 8 ve 9'da ayrımlarıyla anlatılmıştır.
- 33 Bkz., inter alia, N. Caulfield, 1995, "Wobblies and Mexican Workers in Petroleum, 1905-1924", *International Review of Social History*, sayı 40, s. 52, ve N. Caulfield, "Syndicalism and the Trade Union Culture of Mexico" (paper presented at *Syndicalism: Swedish and International Historical Experiences*, Stockholm University: Sweden, March 13-4, 1998); J. Hart, 1978, *Anarchism and the Mexican Working Class, 1860-1931*, Texas University Press
- 34 Caulfield, 1995, A.g.e.; Caulfield, 1998, A.g.e..
- 35 D.C. Hodges, *The Intellectual Foundations of the Nicaraguan Revolution*, "The Symbols of Anarchy"nin önsözünden alıntılanmıştır, *The Anarchist FAQ*, <http://flag.blackened.net/intanark/faq/>.
- 36 A.g.e.
- 37 Bkz. Navarro-Genie, *Sin Sandino No Hay Sandinismo: lo que Bendana pretende* (unpublished mimeo: n.d.).
- 38 A. Bendana, 1995, *A Sandinista Commemoration of the Sandino Centennial* (speech given on the 61 anniversary of the death of General Sandino, held in Managua's Olaf Palme Convention Centre, distributed by Centre for International Studies, Managua)
- 39 C. Levy, 1989, "Italian Anarchism,

- 1870-1926", in D. Goodway (editor), *For Anarchism: history, theory and practice*, Routledge, London/ New York, s. 56.
- 40 G. Williams, 1975, *A Proletarian Order: Antonio Gramsci, factory councils and the origins of Italian communism 1911-21*, Pluto Press, ss. 36-7
- 41 Levy, 1989, A.g.e., s. 56; Williams, 1975, A.g.e., s. 37
- 42 A.g.e. s. 35
- 43 Levy, 1989, A.g.e., s. 56
- 44 Levy, 1989, A.g.e., ss. 56-7
- 45 A.g.e., ss. 56-7
- 46 A.g.e., ss. 56-7; Williams, 1975, A.g.e., ss. 51-2. Williams'tan alıntılanmıştır.
- 47 A.g.e., s. 36
- 48 Bkz, inter alia, Levy, 1989, A.g.e., ss. 64, 71; Williams, 1975, A.g.e..
- 49 Connolly ve Larkin üzerine, bkz. E. O'Connor, 1988, *Syndicalism in Ireland, 1917-23*, Cork University Press, Ireland. Bu metinde Connolly hakkında daha derin bir tartışmaya girmeye niyetlenmiyorum. Sadece tekrardan nükseden, Connolly'yi Stalinizm, Troçkizm ve/veya daha genel olarak Marksist geleneğe mal etme çabaları -İrlanda ulusçuluğuna ve/veya Katolikliğe mal etme çabalarına deyinmiyorum bile- Connolly'nin 1904'ten sonraki devrimci sendikacılığa dair belirli görüşlerinin bir sonucudur: bkz. O.B.Edwards ve B.Ransom'ın (derleyenler) koleksiyonlarındaki belgeler, 1973, *James Connolly: seçilmiş politik yazılar*, Jonathan Cape: London
- 50 J. Connolly, 1909, "Socialism Made Easy," (Der.) Edwards ve Ransom, A.g.e., ss. 271, 274
- 51 Connolly, [1909], A.g.e., s. 262
- 52 J. Connolly, *Labour in Irish History* (Corpus of Electronic Texts: University College, Cork, Ireland [1903-1910]), s. 183
- 53 Connolly, [1903-1910], A.g.e., s. 25
- 54 Ha Ki-Rak, 1986, *A History of Korean Anarchist Movement*, *Anarchist Publishing Committee: Korea*, ss. 27-9
- 55 Ha, 1986, A.g.e., ss. 19-28
- 56 Ha, 1986, A.g.e., ss. 35-69
- 57 Ha, 1986, A.g.e., ss. 71-93.
- 58 Ha, 1986, A.g.e., ss. 96-11358 Cited in D. Geurin, 1970, *Anarchism, Monthly Review*, s. 68

Kaynak:

http://raforum.apinc.org/article.php?id_article=3132

Çeviri:

Kara Kızıl Notlar

ABD Irak'ta Kaybetmeyi Hak Ediyor, Fakat Irak Direnişini Desteklemeli miyiz?

Wayne Price

ABD'li bir anarşist olan yazar Wayne Price yazısı boyunca, Irak savaşına karşı ABD'de nasıl bir mücadele verilmesi gerektiği üzerine kafa yoruyor ve "direnişi destekle" sloganının bu örnekte yerinde bir slogan olmadığını öne sürüyor. ABD'de bu sloganı kullanan savaş karşıtı hareketlerle bir polemik yürütüyor, bu hareketin Irak'taki direnişten çok ABD'nin kendisine yoğunlaşması gerektiğini iddia ediyor. Savaş karşıtı hareketteki devrimcilerin meseleyi sınıfsal olarak ele alma konusunda ısrarcı olmaları gerektiğini, dünya işçi sınıfının çıkarları açısından konuya yaklaşılması gerektiğini, direnişin sınıfsal karakterinin ona olan yaklaşımda belirleyici olduğunu savunuyor. Direnişin hareketinin liderlerinin önemli bir bölümünün anti-kapitalizm ile uzaktan yakından alakalarının olmadığını, amaçlarının otoriter bir kapitalist düzen kurmak olduğunu vurguluyor. Irak'ta hem işgale, hem de direnişin bu tip liderlerine karşı bir tavır alan hareketlerle, özellikle de sendikalar ile dayanışmanın önemli olduğunu altını çiziyor. Yazar "direnişi destekle" sloganını kullananların iddialarının aksine, bu sloganın "politik olarak değil teknik olarak desteklemek" anlamını vermediğini savunuyor. Biz bu yazının üçüncü bölümünü yayınlıyoruz. Bu bölümden sonra, yazının dördüncü ve son bölümünde Kara Kızıl Notlar'ın bu sayısında yer alan "Anarşist Anti-Emperyalizm Tarihinin Yazımına bir Katkı" yazısına göndermeler yaparak anarşistlerin ulusaların kendi kaderini tayin konusuna nasıl yaklaştıklarını ve bu mücadelelere nasıl destek olduklarını anlatıyor. Yazının üçüncü bölümüne burada yer vermemizin sebebi, yazarın Irak savaşına dair söyledikleri değil, ulusal kurtuluş hareketlerine karşı her türden komünist devrimcinin tutumunu belirlemede önemli rol oynayan destek konusuna dair derli toplu bir değerlendirme sunuyor olması.

Buraya kadar ABD'nin Irak saldırısına toptan karşı olmamız, yenilmesini istememiz ve savaş hakkında geveleyen tüm politikacılara karşı çıkmamız ve "Askerler Hemen Şimdi Eve Dönsün!" sloganı etrafında bir kampanya örmemiz gerektiğini savundum. "Irak Direnişini Destekle" sloganını eleştirdim. Ancak bunun daha derin bir şekilde tartışılması gerekiyor. Direnişi destekleme düşüncesi ABD veya diğer emperyalist ülkelerde yapılacak bir işe işaret etmez. Bu desteği hayata geçirmenin bir yolu yoktur. Burada yapılacak tek sev derhal ve

topyekun askeri geri çekilmeyi hedefleyecek olan bir hareketi inşa etmektir. Direnişi destek sloganı propagandayı hedef alan, eğitimsel bir kavramdır. Onun bu eğitimsel değeri tartışmaya değerdir.

"Destek" sloganını kullananların hemen hepsi farklı türlerden Leninistlerdir ve bunların çoğu da Troçkisttir. Troçkistler direnişe verilen "politik" destek ile "askeri" ya da "teknik destek" arasında bir ayrıma giderler. Kimi saptamalarından anlaşılıyor ki direnişi desteklemekten kastettikleri şey bunlardan ikincisi türünden bir

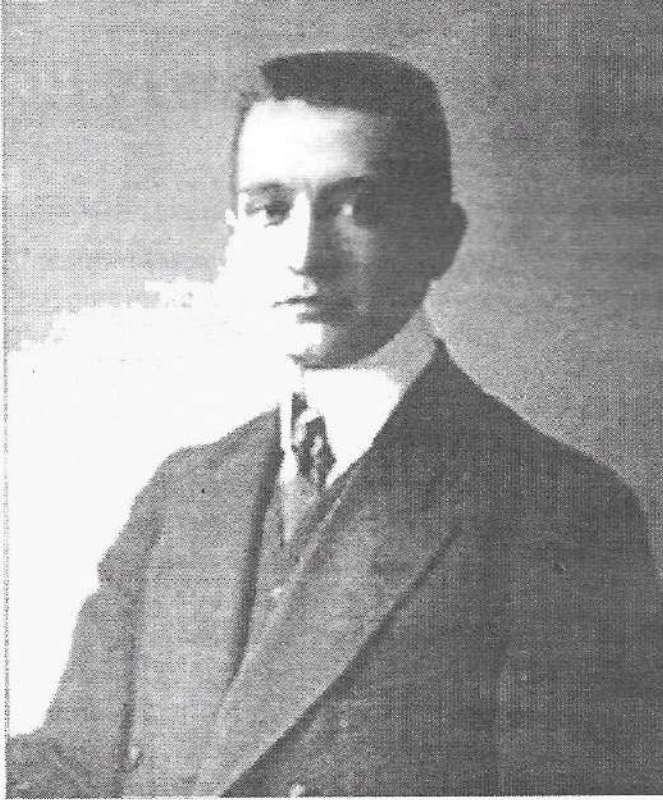
destektir. Bu farklı türden destek anlayışlarını, onların sağlam ve zayıf yönlerini anarşist bir perspektiften hareketle ele alacağım. Bu türden desteklerin söz konusu olduğu üç durumu inceleyeceğim: Rus devriminden bir kesit, İspanya devrimi, Vietnam-ABD savaşı.

1. Kornilov Olayı

Şubat 1917'de, Birinci Dünya Savaşı sırasında Rusya'nın işçileri, köylüleri ve askerleri ayaklandı ve Çar monarşisini yıktı. Yıkılan monarşi yerine fabrika, köy ve askeri alaylardaki yüz yüze ilişkilere dayalı yaygın konseylerden (ya

da sovyetlerden) kökünü alan bir doğrudan seçimle işleyen konseyler ağı kurdular. Bu konseyler ağının dışında ve ondan ayrı olarak kurulan yeni ve resmi hükümet yani "Geçici Hükümet" ise seçime dayanmamaktaydı. Geçici Hükümet bu görevi, seçilmiş bir kurucu meclis bir anayasa yazana kadar üstlenecekti. Bu süre zarfında Geçici Hükümet Çar'ın devletinden arta kalan askeri güçleri ve bürok-

Alexander Kerenski

rasiyi yönetmekteydi. Hükümet ne kitlelerin hoşnutsuz olduğu savaştan (1. Dünya Savaşı) çekildi, ne bir kurucu meclis için yapılması gereken seçimlerin yaptı, ne köylülere toprak verecek bir yasa çıkardı, ne de vaat etmiş olduğu diğer şeyleri yaptı. Bu sırada sovyetler halkın büyük çoğunluğunun desteğini kazanmıştı; Geçici Hükümet sovyetlerin onayı olmadan hiçbir şey yapamıyordu. Bu ikili sistemin (ya da ikili iktidarın) bir süre ayakta kalmasına olanak veren şey, sovyetlere dahil olanların çoğunluğunun Geçici Hükümeti destekleyen ılımlı sosyalistler olmasıydı. Bu reformist sosyal demokratlar (Menşevikler) ve reformist köy-

lü-halkçıları (Sosyal Devrimciler) sovyetlerin başında kendileri olsa bile, iktidarı sovyetlerin almasına karşıydı. Bu sağ kanat sosyalistler, kapitalizm yanlısı politikacılarından oluşan Geçici Hükümeti desteklemeye devam ettiler ve daha sonra kapitalist partilerle işbirliği yaparak hükümete girdiler. Geçici Hükümetin başkanı bir liberal olan Alexander Kerenski idi.

Geçici Hükümete karşı çıkan iki radikal sol eğilim vardı. Lenin tarafından yönetilen Bolşevik (daha sonra Komünist) Parti ve birçok gruplaşma halinde parçalı durumda olan anarşistler. Her ne kadar sayıları artmakta olsa ve Bolşeviklere soldan baskı yapsalar da, anarşistler Bolşeviklere göre çok daha azınlıkta kaldı. Sıkça işbirliğine giden her iki politik grup da sovyetlerin hükümeti devirmesine ve onun yerine sovyetlerin bir birliğinin kurulmasına çağrı yapıyordu. Bolşeviklerin slo-

ganı "Tüm iktidar sovyetlere" idi. (Bolşevik-anarşist ittifakı Geçici Hükümet'in ekimde devrilmesinin ertesine dek sürdü; sonunda Bolşevikler anarşistleri vurdular.)

Ağustos 1917 gerilimler yeni bir düzeye yükseldi. Kitleler Geçici Hükümet'in hatalarına karşı giderek tahammülsüzleşmekteydi, ancak radikal sol kanada da hala tam olarak güvenmemekteydi. Öte yandan ordunun muhafazakar grupları ve kapitalistler kitlesel mücadelelerden, grevlerden, disiplini bozan askeri komitelerden ve tüm ikili iktidar durumundan giderek usanmaktaydı. Bu sıkışmayı aşacak bir altüst oluş gerçekleşmek

zorundaydı.

Sağ güçler askeri diktatörlük çağrısı yaptılar. Bu diktatörlük sovyetleri ezecek, sadece Bolşevikleri değil, tüm sosyalist partileri yasadışı ilan edecek ve ölüm cezasının yaygın biçimde kullanarak ordu ve fabrikalardaki disiplini sağlayacaktı. Kerenski bu amaçla üst düzey bir general olan Lavr Kornilov ile bir komploya girişti. Kornilov silahlı kuvvetlerin en gerici unsurlarını kullanarak başkent Petrograd'ı ele geçirecek ve iktidarı alacaktı. Kerenski bunlara politik kılıf vazifesi görecekti. Kerenski Kornilov'un Kerenski'yi iktidara yerleştireceğini düşünürken, Kornilov'un niyeti diktatör tahtına bizzat oturmak. Kerenski bunu fark ettiğinde şok oldu, aldatılmıştı. Hükümeti ve sovyetleri Kornilov'un planlarından haberdar etti.

Bolşevikler ne yapmalıydı? Bu koşullardaki anarşistlerin tartışmaları hakkında bir şey bilmiyorum.) Troçki gibi önde gelen Bolşevikler Geçici Hükümet'in hapisanelerindeydiler. Lenin gibi bir diğer grup yeraltına çekilmek zorunda kalmıştı. Hükümeti Kornilov'a karşı desteklemeli miydiler? Geçici Hükümet sözde burjuva demokrasısından yanaydı fakat pek de demokratik değildi. Ancak Kornilov bir nevi 'erken' faşist idi. Bir grup denizci Troçki'yi ve hapisteki diğer Bolşevikleri ziyaret ettiler ve sordular: "Hükümeti durdurmanın tam zamanı değil mi?". Cevap "Hayır, daha değil" oldu. "Kornilov'u vurmak için Kerenski'yi kullanın. Kerenski ile daha sonra hesaplaşacağız." (Trotsky, 1967, History of the Russian Revolution, vol. II -Rus Devrimi Tarihi, cilt II-, s. 227)

Aslında Bolşevikler, anarşistler ve diğer sosyalist partilerin militanları, işçilerle devrimin savunulmasına yönelik komiteler kurmaya çalışmaktaydı. Bu komiteler Petrograd bölgesinin her yerinde oluşturulmuştu ve Rus İmparatorluğu'nun başka bölgelerine de sıç-

ramıştı. Bu komiteler işçilere silah dağıtıyor, güvenilir ordu güçlerini seferber ediyor ve işçileri ilerleyen Kornilov güçlerine sabotajlar düzenlemeleri için örgütlüyordu (asker taşıyan trenler işlemez hale getiriliyor, telgraf mesajları yerlerine ulaştırılmıyordu). Petrograd'dan işçi ve askerler ilerleyen Kornilov güçleriyle konuşup, onları geri dönmeye ikna etmek için gönderi-

yoruz, ama Kerensky'yi desteklemiyoruz. Tersine onun güçsüzlüğünü teşhir ediyoruz. Fark burada." (Selected Works, vol. 2 -seçme eserler, cilt 2-, s. 222)

Lenin işçilerin silahlarının, Kerensky'nin hükümeti ile pratik koordinasyon halinde Kornilov'a çevrilmesinden yanaydı. Ancak bunu hiçbir türden "destek" olarak adlandırmak istemiyordu.

Kornilov olayı boyunca Bolşevikler (ve anarşistler) Geçici Hükümet'e katılmadılar. Diğer partilerle sadece pratik koordinasyon ihtiyaçları çerçevesinde ilişki kurdular.

liyordu. Bu yöntemler hayli başarılı oldu. Kornilov güçlerinin askeri üstünlüğü sıcak kuma dökülen su gibi pek az şiddet kullanılarak kayboldu (kimi subaylar vuruldu). Bu olay aşırı solun insanlar üzerindeki etkisinin büyük bir yükselişe geçmesine ve ılımlı sosyalistlerin destek kaybetmesine sebep oldu. Kerensky rejiminin devrilmesi artık sadece zaman meselesiydi.

Kornilov olayı boyunca Bolşevikler (ve anarşistler) Geçici Hükümet'e katılmadılar. Diğer partilerle sadece pratik koordinasyon ihtiyaçları çerçevesinde ilişki kurdular. Troçki daha sonraki yıllarda bu olayı, benzer durumlarda nasıl hareket edileceğine dair iyi bir örnek olarak pek çok defa kullandı. Troçki şöyle özetliyordu: "onları teknik olarak destekleyin, ama politik olarak desteklemeyin" (s. 305). Ancak Lenin durumu biraz farklı ifade ediyordu. (R.S.D.İ.P. merkez komitesine) O günlerde şöyle yazıyordu:

"Şimdi bile Kerensky'nin hükümetini desteklememeliyiz. Bu ilkesizce olur. Bize şöyle sorabilirler: Kornilov'a karşı savaşmayacak mıyız? Elbette ki savaşmak zorundayız! Fakat bu ikisi aynı şey değil, burada bir ayrım çizgisi var. Kornilov'a karşı tıpkı Kerensky'nin güçlerinin savaştığı gibi savaşmalıyız, savaş-

2. İspanya Devrimi

İspanya devrimi (ya da daha sıkça adlandırıldığı isimle, iç savaşı) yaklaşık olarak 1936'dan 1939'a dek sürdü. Genel olarak ifade edildiği üzere devrimdeki iki temel taraf, yasal olarak seçilmiş olan Halk Cephesi hükümetine karşı onu devirme hedefindeki faşist askeri güçlerdi (bu güçler hedeflerine Hitler'in de askeri yardımıyla ulaştılar). Halk Cephesi işçi sınıfının, sosyalist partilerin ve kapitalizm yandaşı ('cumhuriyetçi' ya da 'kralcı') partilerin bir koalisyonuydu. İşçi kitleleri (Halk Cephesi içindeki) İspanya Sosyalist Partisi ile yakınlığı olan sendikalar ile anarşistler tarafından yönlendirilen sendikalar arasında yarı yarıya bölünmüş durumdaydı. Ayrıca bir de POUM adlı, ana akım Komünist Parti'ye (kimi sağdan, kimi soldan yani Troçkist) muhalif olan komünistlerin kurduğu bir devrimci sosyalist parti bulunmaktaydı. Ordu darbeye kalkıştığında işçiler onu geri püskürttüler. Anarşistler, POUM ve sosyalistler tarafından gönüllü askeri birlikler (milisler) kuruldu.

İç savaşın patlak verdiği bu durumda devrimci anarşistler ve sosyalistler ne yapmalıydılar? Uluslar arası hareket içersinde devrimcilerin hiçbir tarafı desteklememeleri gerektiğini savunan kimileri

(Bordigistler ve başkaları) vardı. Bu düşünceden birinin ifade ettiği üzere, "Kralcı Burjuva hükümetine ne politik ne de maddi destek!" (aktaran Trotsky, The Spanish Revolution -İspanya Devrimi-, 1973,

Lavr Kornilov

Pathfinder, s. 422). Ne de olsa Halk Cephesi cumhuriyeti kapitalist ve Morokko'da bir sömürgesi olan emperyalist bir devlettir ve binlerce işçi ve solçuyu hapse tıkmıştı. Gerçekte bu tavır gerçekçi bir tutum değildi çünkü işçiler faşizmle yüz yüze oldukları bu noktada cumhuriyeti yıkmaya hazır değillerdi. İspanyol solunun liderleri doğru bir şekilde cumhuriyetin faşistlere göre kötünün iyisi olduğunu düşünüyorlardı. Cumhuriyet bir burjuva demokrasisiydi ve bunun anlamı her ne kadar özgürlükleri kısıtlı olsa da, işçiler örgütlenebiliyor ve sonraki bir devrime hazırlık yapıyorlardı. Ancak önde gelen anarşist ve POUMistler bu durumdan, kendilerinin reformist sosyalistler ve tam anlamıyla kapitalist olan politikacılarla işbirliği yaparak Halk Cephesi hükümetine girmeleri gerektiği sonucunu çıkardılar. Kendi mücadelelerini kapitalist devlete tabi kıldılar. (Burada söylediklerim açıktır ki oldukça üstünkörü bir özettir. Özellikle de Komünist Parti'nin haince davra-

nışının etkisini burada konu dışı bıraktığımız vurgulanmalı.)

Ancak bir üçüncü tutum mümkündür. Anarşistler ve POUM militanları için bu tutum kendi güçlerini, cumhuriyetçi devleti devirebilecek kadar güçlenene dek faşistlere karşı odaklamak olurdu. O güne kadar cumhuriyete askeri ve teknik destek vermeli ama politik destek vermemeliydiler. Devrimci işçilerin kendi sınıf düşmanlarına karşı olan politik bağımsızlıklarını teslim etmemeleri gerekir. Halk Cephesi'ne katılmamaları, onun adayları, programı hatta askeri bütçesi lehine bile oy vermemeleri, onları politik olarak onaylamamaları gerekirdi. Bu şekilde davranışları devrimciler politik olarak hükümete karşı olan konumlarını sürdürmüş olurlardı. Halk Cephesi'nin faşizme karşı mücadeledeki tereddütlerini ve ihanetlerini teşhir etmeleri gerekirdi ki bu ihanet ve tereddütler cumhuriyetin yenilgisini getirdi. Teşhir yoluyla işçileri, köylüleri ve sıradan insanları devrimin gerekliliğine yani bürokratik-askeri devlet yerine, (demokratik bir şekilde işleyen ve bu şekilde farklı parti ve örgütlerin etki alanı oluşturmak için birbirleriyle yarışabilmelerine olanak verecek olan) işçi ve halk konseylerinin birliğinin geçmesinin gerekliliğine ikna edebilirlerdi. Aslında bu durum anarşist sendikaların yerel işçilerin büyük bir çoğunluğunun desteğini aldığı İspanya'nın bir bölgesinde (Katalonya) ispat edilebilirdi.

Bu yaklaşım' o günlerde Troçki ve onun bir avuç İspanyol taraftarı tarafından savu-

nulmaktaydı. "Eğer ... şu an iktidarı alacak kadar güçlü değilsek, bir yandan askeri olarak (faşist) Franko'ya karşı savaşmalı ... bir yandan da politik olarak (Halk Cephesi'nin lideri) Negrin'e karşı bir ayaklanma için hazırlanmalıyız." (Troçki, s. 296). Politik hazırlıktan kastedilen liberal kapitalist hükümetin zayıflıklarının ve ihanetlerinin teşhir edilmesiydi.

Esasında bu yaklaşım anarşistler içinden devrimci bir azınlık, Durriti'nin Dostları grubu tarafından da savunulmaktaydı. Anarşist sendikacı liderlerinin sınıf uzlaşmacılığından usanan bu grup, cumhuriyetçi kapitalist devletin yıkılması ve onun yerine kitle sendikaları tarafından seçilen bir ulusal savunma komitesinin kurulması yoluyla devrimin tamamlanması çağrısı yapmaktaydılar. 1938 tarihli "Yeni bir Devrime Doğru" yazılarında Halk Cephesi'nin politik olarak desteklenmesini kınıyorlardı: "Burjuva gruplarla işbirliğine karşı çıkıyoruz. Sınıfsal tavrın terk edilebileceğine inanmıyoruz. Devrimci işçiler resmi makamlara destek olmamalıdır, bakanlıklarda görev almamalıdır... Bu düşmanlarımızı desteklemek ve kapitalizmi güçlendirmekle eş anlamlıdır."

(s. 39). Fakat pratik ve maddi işbirliğine karşı değildiler: "Savaş sürdükçe savaş alanında, siperlerde, hendeklerde, cephe gerisinden cepheye destek olma çabasında işbirliği yapmak uygundur." (s.39) Troçki'nin terimleriyle ifade etmek gerekirse "teknik olarak destek ol, politik olarak değil".

3. Vietnam Savaşı

Yukarıda ele aldığımız iki vaka, her ne kadar başka türden burjuva demokratik haklar için mücadeleleri içerse de, ulusal kurtuluş mücadeleleri ile ilgili değildi. Fakat Vietnam savaşı bir ulusal bağımsızlık savaşıydı. Bugün Irak'ta olan durumla kimi benzerlik ve farklılıkları vardı.

Savaş karşıtı solda Kuzey Vietnam'ın Stalinist önderliği ve Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne (UKC) yönelik büyük bir sempati hatta bir özdeşleşme mevcuttu. Bunlar gerçekten de yeryüzündeki en büyük emperyalist güç ile savaşmaktaydılar. Savaş karşıtı cephede UKC'nin (Komünist Parti tarafından kontrol edilmediği fakat) çok-partitli bir cephe olduğu ve Kuzey Vietnam'dan bağımsız hareket ettiği gibi pek çok yanılısama vardı. Dönem Castro'nun

K ü b a ' s ı n a ve Mao'nun Çin'ine dair yanılısamaların hakim olduğu bir dönemdi. Ortodoks Troçkistler Kuzey Vietnam'ın (her ne demekse) bir işçi devleti olduğu ve UKC'nin sosyalist bir devrim yapmakta olduğu iddiasındaydılar. Liberter-demokratik devrimci sosyalist olanlar için zor bir dönemdi.

Vietnam Savaşından Bir Kesit

Stalinizm karşıtı devrimcilerin ABD'nin savaşına karşı çıkmak ve ABD'nin Vietnam'dan derhal çekilmesini savunmak konularında bir problemleri yoktu (Maoistler ve Stalinistler talep olarak müzakereleri öne sürüyordu). Fakat belli bir noktadan sonra stalinistlerin Vietnamlıların çoğunluğunun desteğini aldığı ortaya çıktı. Daha önceki yıllarda işçi sınıfı tarafından destek gören başka güçler de olmuştu, 1930larda yoğun taraftar bulan Troçkistler, UKC'den başka milliyetçiler, sendikacılar, Budistler gibi. Ancak bunların hepsi yerlerini iki reaksiyoner güce, batı yandaşı cephe ve Stalinistlere bırakmıştı. Bu arada daha önceden ABD tarafından desteklenen bir batı yandaşı tarafa karşı verilen içsavaş, açık bir şekilde yabancı işgaline karşı verilen bir savaş haline geldi. ABD ülkeyi 400.000 askerle doldurdu ve savaştaki yerini aldı.

Hal Draper bugünün ISO'sunun bir selefini kurdu. Önceden Troçkist olan Draper kendini bir "üçüncü kamptan sosyalist" olarak adlandırıyordu ve Stalinist bürokrasiyi (doğru bir şekilde) yeni bir yönetici sınıf olarak görüyordu. Binlerce askerin Güney Vietnam'ın büyük şehirlerine sızdığı, destek üsleri kurduğu ve hiç kimse bu devasa operasyonu kukla hükümete ispiyonlamadığı UKC'nin 1968 Tet saldırısından etkilenmişti. Stalinistlerin ulusal desteği kazandığı görüşündeydi. Bu konuyu politik ve askeri destek ayırımına giderek açıklıyordu. "Vietnam'dan üçüncü bir devrimci gücün yükselmesi umudundaydık, ancak şunu teslim etmeliyiz ki ABD'nin müdahalesi bu ihtimali yerle bir etti... UKC'ne verilecek teknik destek sorunu otomatik olarak kayboldu." ("The ABC of National Liberation - Ulusal Kurtuluşun ABC'si" Draper Papers-No. 1, 1989, s. 205) Viet-

namlılar ulusal bağımsızlık ve biz sosyalistler kararlarına katılsak da katılmasak da seçtikleri hükümet tarafından yönetilme demokratik haklarına sahiptir. Bu demokratik hakkı desteklemeliyiz. Ayrıca bu korkunç savaşın bitmesinin tek yolu UKC ve Kuzey Vietnamlıların kazanmasıdır. Vietnamlı ve ABD'li insanların kitleler halinde öldürülmesini durdurmanın tek yolu stalinistlerin zaferidir ve yakın gele-

Rus, Çin ya da Kuzey Vietnam rejimlerinin sınıfsal niteliğine dair üretilen genel mistifikasyonun bir parçası olursak, sosyalizm davasına kendi ellerimizle kötülük etmiş oluruz. Devrimci sosyalistler açık ve sürekli bir şekilde sosyalizmin işçi sınıfının politik, örgütsel ve ideolojik özerkliği demek olduğunu propaganda etmelidirler.

cekte başka bir sonucu ümit etmek son derece yersizdir. Ancak şunu da belirtiyordu: "UKC'nin zaferi acı bir gerçektir, fakat hiç kimsenin zaferi bizim ona dair politik görüşümüzü değiştirmez. UKC'nin devrimci muhalifleri olarak kalmaya devam edeceğiz ve yanlısalara karşı çıkacağız. UKC'nin yüceltilmesine karşı çıkacağız" (aynı yerde, s.206). Draper'ın askeri destek verirken politik destek vermemekten kastı buydu.

Stalinist olmayan bir başka politik duruş Bob Potter tarafından, 1967'de İngiltere'de ve 1976'da ABD'de basılan The Rape of Vietnam adlı broşüründe ortaya konmaya çalışıldı. Potter İngiltere'de o zamanlar Solidarity - Dayanışma ismiyle faaliyet yürüten, Castoria-dis'in kurucusu olduğu Fransa'daki Sosyalizm ya da Barbarlık hareketinin takipçisi olan bir özgürlükçü eğilimin üyesiydi. Leninizm'e ve öncücülüğe karşı çıkıyor ve sınıf mücadelesi anarşizmine yaklaşıyorlardı. Vietnam savaşını ABD emperyalizmi ile Kuzey Vietnam'ın ulusal devlet kapitalisti bürokrasisi

ve UKC arasındaki bir savaş olarak görüyordu. Politik/askeri-teknik destek kavramlarını kullanmadan benzer sonuçlara varıyordu. "Hobson'un seçimi" başlıklı bir bölümde şöyle yazıyordu:

"Vietnam'da bir taraf seçmek kişinin kendini bir ya da diğer bürokratik sistemin vesayeti altına almasıdır. Feodal ve yabancı efendilerine karşı isyan eden Vietnamlı köylünün, Komünist Parti tarafından kontrol edilen UKC'ni desteklemekten başka şansı yoktur. Bu aşamada Vietnam'daki devrimcilerin UKC'ne dahil olmak ve amerikan güçlerine karşı verilen askeri mücadeleye katılmaktan başka pek bir alternatifleri yoktur. Kişi kafasının üstünde uçaklar uçar

ve bombalar bırakırken 'tarafsız' kalamaz. (s. 15-16)

Sonra şunu ekliyordu: "Bizim için İngiltere'deki durum biraz farklıdır. Bizler savaşa askeri olarak dahil değiliz. Bir ya da diğer bürokrasiyle işbirliğine gitmek gibi bir zorunluluğumuz yok. Rus, Çin ya da Kuzey Vietnam rejimlerinin sınıfsal niteliğine dair üretilen genel mistifikasyonun bir parçası olursak, sosyalizm davasına kendi ellerimizle kötülük etmiş oluruz. Devrimci sosyalistler açık ve sürekli bir şekilde sosyalizmin işçi sınıfının politik, örgütsel ve ideolojik özerkliği demek olduğunu propaganda etmelidirler." (s. 16)

Tüm Bunları Bugün Irak'taki Duruma Nasıl Bağlayabiliriz?

Benim açımdan önemli olan eski Troçkist formülün kullanılıp kullanılmaması değil. Göstermiş olduğum gibi, farklı insanlar aynı temel noktaları farklı kelimeler ve terimlerle ifade etmişlerdir. Örneğin aynı noktayı ifade etmenin bir başka yolu şu olabilir: Emperyalist

ordu ve milliyetçilerin önderlik ettikleri güçler arasında milliyetçilerin tarafından olmalı; ancak milliyetçilerin önderlik ettikleri güçler ve işçiler arasında, işçilerin yanında olmalıyız. Farklı türden desteklerin ve farklı türden formülasyonların var olduğunu unutmamalıyız. Vurgulamaya çalıştığım temel nokta, bir yandan ezilen insanlarla dayanışma içindeyken -faşizme karşı demokratları, ya da emperyalizme karşı ezilen halkları savunurken-, diğer yandan da

ması gereken, bu kavramları kullanan herkesin pozitif³ karşıtlığı da kastettiğidir. Konumuz ister Kerensky'ye karşı General Kornilov, ya da İspanyol Cumhuriyetçilerine karşı faşist ordu, ya da UKC'ye karşı emperyalist ABD olsun alıntılıdığım devrimciler, yapacakları tek şeyin Kerensky'e, burjuva cumhuriyetçilerine ya da Stalinist UKC'ye "politik destek vermemek" olduğunu söylemiyorlar. İşçi sınıfının bu düşmanlarına karşı devrimci karşıtlık içinde

de. Bu arada aşağı yukarı Sünniler kadar bir nüfusa sahip Kürt azınlık, Irak'ın geri kalanı tarafından tarihsel olarak baskı altında tutulmuş olmaktan ötürü ABD yandaşı bir konumda. Şiiilerin ve Kürtlerin tutumu değişebilir ama bu yakın bir gelecekte olası gözüküyor. Öte yandan hem işgalciler hem de direnişçiler tarafından uygulanan baskılara karşı tüm Irak'taki sendikaların örgütlenmesine yönelik önemli çalışmalar sürmekte. İşçi sınıfı henüz milliyetçi güçler tarafından tamamen bastırılmış ve sindirilmiş değil. Ayrıca örgütlenme çabasında olan bazı kadın örgütleri de bulunmakta. Bu heterojen ortam Vietnam savaşından oldukça farklı bir durum yaratıyor.

Bunlar sonucunda benim nihai önerim şu: Iraklıların işgale karşı direnme haklarını savunmalıyız ve işgalin yenilmesi gerektiğini söylemeliyiz, fakat hiçbir özel örgütü desteklememeli ve "direnişi destekle!" sloganını kullanmamalıyız.

Notlar:

¹ Yazar "erken faşist" derken, Kornilov'un başında olduğu hareketin, daha faşizmin, faşizm ismiyle Franko ve Hitler liderliğindeki hareketler olarak ortaya çıkmadan, kimi faşist öğeler taşıdığını kastediyor. Ç.n.

² ISO: *International Socialist Organization: Uluslararası Sosyalist Örgütü*, görece önemli, ABD üniversitelerinde belli bir güce sahip olan bir grup. "Irak direnişini destekle" sloganını kullanıyor. Ç.n.

³ Pozitif kavramının buradaki anlamı şu: "Politik destek vermemek" ile yetinmek değil, destek verilmeyen politik güce karşı aktif şekilde bir eylemlilik ortaya koymak. Kabaca negatif, bir negatifiği yani bir yokluğu, burada da bir eylemin yapılmamasını ifade ederken; pozitif, bir varlığı, burada da bir eylemin varlığını ifade ediyor.

Kaynak:

http://www.anarkismo.net/newswire.php?story_id=1016

Çeviri:

Kara Kızıl Notlar

Konumuz ister Kerensky'ye karşı General Kornilov, ya da İspanyol Cumhuriyetçilerine karşı faşist ordu, ya da UKC'ye karşı emperyalist ABD olsun alıntılıdığım devrimciler, yapacakları tek şeyin Kerensky'e, burjuva cumhuriyetçilerine ya da Stalinist UKC'ye "politik destek vermemek" olduğunu söylemiyorlar. İşçi sınıfının bu düşmanlarına karşı devrimci karşıtlık içinde olacaklarını söylüyorlar.

onların liderlerine ve o liderlerin programlarına karşı devrimci karşıtlık içinde olmanın mümkün olduğudur.

ISO ve diğerlerinin bu formülü kullanma biçimindeki sorun budur. Onlar bunu devrimci politikaya yönelik bir yaklaşım olarak değil, bir özür, bir örtü olarak kullanıyorlar. Önce "direnişi destekle!" sloganının propagandasını yapıyorlar. Bu slogan neredeyse herkes tarafından eleştirisiz bir politik destek olarak, feodalistlerin, Sünnilikten başka bir mezhebe yaşam şansı verme yandaşı olmayanların, şeriatçıların, kadın-düşmanlarının, sendika-düşmanlarının tarafında olmak şeklinde anlaşılıyor. Ancak biri bu noktayı sorduğunda da, "direnişin liderlerini politik olarak desteklemeyi savunmuyoruz" diyorlar, tıpkı D'Amato'dan yukarıda yapmış olduğum alıntıda olduğu gibi.

Yukarıdaki alıntılardan anlaşıl-

olacaklarını söylüyorlar. Irak halkı ve ABD ordusu arasında tarafsız olmadığını ilan etmek doğru bir şeydir. Ancak direnişin liderleri ile kadınlar, işçiler, öğrenciler ve demokratlar arasında da tarafsız olmadığını eklemek gerekir.

Bugün Irak'taki durum Vietnam'dakinden pek çok açıdan farklıdır. Vietnam'da neredeyse tüm ulus Stalinist güçlerin aktif ya da pasif bir şekilde arkasındaydı. Irak için bu durum geçerli değil. Ortada tek bir liderlik ya da örgütten söz edemeyiz. Silahlı direniş pek çok parçaya bölünmüş durumda ve açık bir programdan yoksun. Bu direniş Sünni azınlık etrafında yoğunlaşmış durumda. Şii direnişçiler olsa da, Şii çoğunluk şu an için, işgalci güçlerin belirlediği çerçevede hareket eden Şii dini liderliğini izlemeye istekli görünüyor. Ülkenin çoğunluğunu oluşturan Şii saflardaki yaygın inanç, bu tutumun ABD güçlerinin çekilmesiyle sonuçlanacağı yönün-

Bakunin ve Rocker'ın Ulus Üzerine Düşüncelerinin Kısa Bir Derlemesi

Aşağıda Bonano'nun "Anarşizm ve Ulusal Kurtuluş Mücadelesi" adlı yazısının sonunda ek olarak verilmiş, Bakunin ve Rudolf Rocker'ın ulusçuluk üzerine düşüncelerini özetleyen bir derleme bulacaksınız. Metnin Bakunin'e ayrılmış bölümünde kendisinin çeşitli yazıları derlenmiş. Anarkosendikalizmin bilinen savunucu ve militanlarından olan Rocker'ın bölümünde ise 'Kültür ve Ulusçuluk' adlı kitabından kimi parçalar alınmış. Anarşist olmadan önce milliyetçi olan Bakunin ulusu nesnel bir gerçeklik olarak tanıyor, onun devlet ile bir tutulmasının eleştirisini vermeye çalışıyor. Rocker ise 1937'de yayımladığı 'Ulusçuluk ve Kültür' adlı kitabında ulusun daha baştan bir kurgu olduğunu, ulus diye bir nesnel gerçeklik olmadığını, ulusun "devletin sebebi değil sonucu" olduğunu savunuyor. Rocker bu görüşü ile ulusların tarihin ilk dönemlerinden beri varolmadıklarını, egemen sınıfların kimi nesnel ihtiyaçları ile bazı toplumsal olguların kesişmesi sonucunda icat edildiklerini savunan 1970ler sonrası geliştirilen türden yeni ulusçuluk teorilerinin bir habercisi olarak görülebilir.

Bakunin

Devlet anayurt değildir, o anayurdun soyutlaması, onun metafizik, mistik, politik, kanuni hayalidir. Tüm ülkelerin halkları kendi anayurtlarını içtenlikle severler, bu doğal ve gerçek bir sevgidir. Halkların yurtseverliği sadece bir düşünce değil bir gerçek, bir olgudur;

Anayurt ve ulusallık, bireysellik gibi aynı zamanda fizyolojik ve tarihsel olan, doğal ve toplumsal birer olgudur; ancak bunların hiçbiri bir ilke değildir. Ancak evrensel ve her insan için ortak olan bir şey bir ilke olabilir ve ulusallık insanları böler, bu yüzden bir ilke değildir. İlke olan şey herkesin, doğal ya

ni konuşmaktır. Her tehdit ve ihlal edilişinde iyice kutsal bir ilke haline gelir. Ve benim kendimi içten bir şekilde tüm ezilen anayurtların yurtseveri olarak görmemin sebebi budur.

Ulusallığın Özü

Bir anayurt, her insanın, her insan grubunun, birliğinin, topluluğunun, bölgenin ve ulusun tartışılmaz ve kutsal olan kendi bildiği şekilde yaşama, hissetme, düşünme, isteme ve davranma hakkını ifade eder. Bu yaşam ve düşünme biçimi her zaman uzun bir tarihsel gelişimin kaçınılmaz sonucudur.

Ulusallık ve evrensel dayanışma

Uydurma ulusallık ilkesini tüm halkların emellerinin bir ideali ola-

Halkların yurtseverliği sadece bir düşünce değil bir gerçek, bir olgudur; ama siyasi yurtseverlik, yani devlet sevgisi bu gerçeğin aslına sadık bir ifadesi değildir.

ama siyasi yurtseverlik, yani devlet sevgisi bu gerçeğin aslına sadık bir ifadesi değildir. Bu ifade, her zaman sömürücü bir azınlığın çıkarına olan yanlış bir soyutlama tarafından çarpıtılmış bir ifadedir.

da toplumsal, gerçek olgulara göstermesi gereken saygıdır. Ulusallık, bireysellik gibi bu olgulardan biridir. Bu yüzden ona saygı göstermemiz gerekir. Onu ihlal etmek, bir suç işlemek ve Mazzini'nin dili-

rak desteklemek kadar saçma ve aynı zamanda halklar için zararlı ve öldürücü bir şey yoktur. Ulusallık evrensel bir insan ilkesi değildir, tüm gerçek ve zararsız olgular gibi genel olarak kabul görülmesi gereken tarihsel ve yerel bir olgudur. Her halk ve en küçük bir halk-birimi kendine özgü niteliklere, kendine özgü varolma biçimine, kendi konuşma, hissetme, düşünme ve davranma biçimine sahiptir. Ulusallığın özünü oluşturan, herhangi bir halkın tüm tarihsel yaşamının sonucu ve yaşam koşullarının toplamı olan işte bu eşsizliğidir.

Her halk, her insan gibi kendi iradesi dışında kendisi olur ve bu

yüzden kendisi olma hakkı vardır. Ulusal haklar olarak adlandırılan hakların temeli budur. Fakat eğer bir halk (veya insan) gerçekte belirli bir biçimde varoluyorsa, bu onun ulusallığı (veya bireyselliği) özel bir ilke olarak benimseme ve onu bayrak edinme haklarına sahip olduğu anlamına gelmez. Bunun tersine kendilerini ne kadar daha az düşünürlerse, evrensel insan değerlerini o kadar fazla benimsemiş olur, o kadar fazla canlanır, ulusallığı (veya bireyselliği) gerçek anlamıyla o kadar fazla kavramış olurlar.

Her ulusun tarihsel sorumluluğu

Her ulusun ve her bireyin itibarı

kendi davranışlarının tüm sorumluluğunu kabul etmesine, bu sorumluluğu başkalarına atmamasına bağlıdır. Bir kişinin göz yaşlarıyla kendisini baştan çıkarmanın ve kötü yola düşürenin bir başkası olduğunu zıvalamasından daha aptalca bir şey var mıdır? Ve bu kişinin durumunda uygunsuz olan şey, bir ulus sözü konusu olduğunda hepten kabul edilemez olur. Çünkü bir ulusun özsaygısının kendi hatalarını başkalarına yüklemeye gafletinin önüne geçmesi gerekir.

kesini dünyanın merkezi olarak gördüğü ve kendisini komşularını tehdit edecek kadar büyük gördüğü sınırlı ve dar kafalı yurtseverliği hepimizin aşması gerekir. Evrensel, insani adaleti tüm ulusal çıkarların üstüne koymamız gerekir. Fransa, Rusya ve Prusya'nın son despotları tarafından mutlak bir ilke olan özgürlük ilkesini ezme amacıyla icat edilen yanlış ulusalcılık ilkesini terk etmeliyiz. Ulusalcılık bir ilke değildir, bireysellik gibi meşru bir olgudur. Her ulus, büyük ya da küçük olsun tartışmasız kendi olma, kendi doğasına uygun olarak yaşama hakkına sahiptir. Bu hak genel özgürlük ilkesinin basit bir doğal sonucudur.

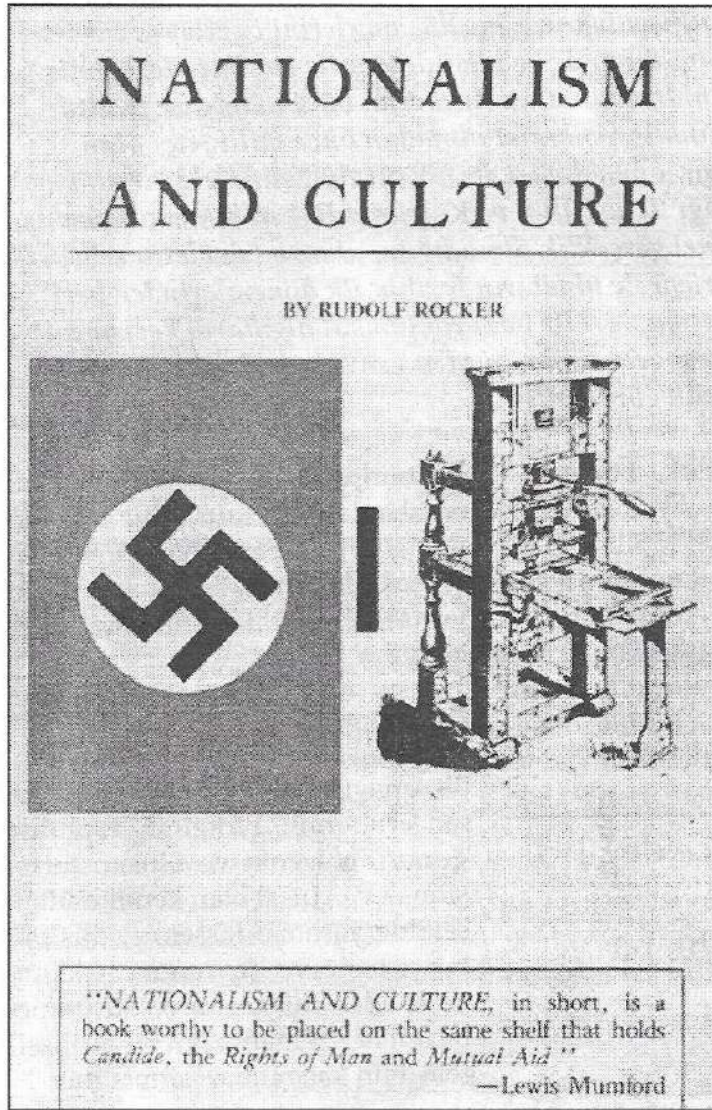
Rudolf Rocker

Ulusçuluk ve Kültür (Nationalism and Culture)

Ulusal devletlerin oluşumunu halkların uyanan ulusal bilincine bağlayan kanıksanmış görüş bir masaldan başka bir şey değildir. Ulusal devlet savunucuları için çok kullanışlı bir düşüncedir, ama yine de yanlıştır. Ulus, devletin sebebi değil, sonucudur. Ulusu yaratan devlettir; ulus, devleti yaratmaz. Bu bakış açısından halk ile ulus arasında, toplum ile devlet arasında olan aynı ayırım vardır.

Her toplumsal birim ortak ihtiyaçlar ve karşılıklı anlaşma temelinde kurulan doğal bir yapıdır. Bu birim organik olarak aşağıdan yukarıya genel çıkarı garanti etmek ve onu korumak için kurulur. Her ne kadar toplumsal örgütlenmeler giderek kemikleşse ve temel yapı halini alsada, ortaya çıkışlarının altında yatan hedef çoğu örnekte açık bir şekilde ortaya konabilir. Her devlet örgütü insanlar üzerine bir takım yöneticiler tarafından empoze edilen yapay bir mekanizmadır ve toplumdaki ayrıcalıklı bir azınlığın çıkarlarını güvence altına almak ve korumaktan başka hiçbir amaca hizmet etmez.

Bir halk, toplumsal birliğin doğal

Rudolf Rocker'ın "Ulusçuluk ve Kültür" isimli kitabının İngilizce bir basımının kapağı

Yurtseverlik ve Evrensel Adalet

İnsanın kendi ül-

sonucudur. Dışsal yaşam koşullarının belirli bir benzerliğinin, ortak bir dilin ve iklim ile coğrafi çevrenin özel karakteristiklerinin ortaya çıkardığı insanların karşılıklı bir ortaklığıdır. Bu şekilde birliğin her üyesinde yaşayan ve birliğin en önemli toplumsal varoluşunu oluşturan belli ortak özellikler do-

roluşunu devlete borçludur. Sonuç olarak eğer ulusu devletten ayırmaya çalışır ve onun devletten bağımsız kendi başına bir varoluşu olduğunu kabul edersek, ulusun gerçek doğasını hiçbir zaman anlayamayız.

Bir halk daha dar sınırlara sahip bir

dır; çünkü kültürel ulusçuluk kural olarak, politik ulusçuluğun politik hedeflerini gizler ve ona hizmet eder. Bu ikisi birbirlerinden

Rudolf Rocker

... "ulusal düşünce" halkın kültürünü oluşturma faaliyetleri ile meşgul olmayı tercih eder ve ortadan yok olmuş ihtişam ve geçmiş zaferlerin hatıralarını kullanarak ulusal bilinci canlı tutmaya çalışır. Çoktan efsane haline gelmiş bir geçmiş ile bir köleliğin yaşandığı bugün arasında yapılan bu karşılaştırmalar, insanları yaşanan adaletsizliğe karşı iki misli hassas hale getirir ...

ğar. Bu ilişki yapay olarak ne kadar yok edilebilirse, yapay olarak o kadar ortaya çıkarılabilir. Öte yandan ulus, siyasal güç için verilen mücadelenin yapay sonucudur, tıpkı ulusçuluğun modern devletin politik dininden başka hiçbir şey olmaması gibi. Bir ulusa ait olmak, bir halka ait olmanın tersine hiçbir zaman derin ve doğal nedenlere dayanmaz; her zaman politik etkenlere tabidir ve ardında ayrıcalıklı azınlıkların çıkarlarının yattığı devlete dayanır. Basitçe ayrıcalıklı kast ve sınıfın iş temsilcisi olan küçük bir grup diplomat, belli insanların hangi ulusa üye olduklarına oldukça keyfi bir biçimde karar verir. Bu insanların onayı sorulmaz bile, iktidarın bu eylemine boyun eğmeleri beklenir.

Halklar ve insan grupları devlet ortaya çıkmadan çok önce de varlardı. Ayrıca bugün de devletin yardımı olmadan var olmaya ve gelişmeye devam ediyorlar. Doğal gelişimleri ancak bir dış güç hayatlarına zor kullanarak müdahale ettiğinde ve onları daha önce bildikleri kalıplara sokmaya zorlayınca engelleniyor. Bu halde ulus, devlet olmaksızın düşünülemez. Ulus, devlet ile kaynaşmıştır ve va-

topluluktur. Ancak bir ulus, kural olarak ortak bir devlet çatısı altına az ya da çok miktarda şiddet kullanılarak sokulmuş bir dizi farklı halkları ve insan gruplarını kapsar. Gerçekte Avrupa'da hiçbir devlet yoktur ki, orijinal olarak farklı soy-lardan ve dillerden olan, sadece bir hanedana ait, ekonomik ve politik çıkarlar için bir ulus haline getirilmiş farklı halklardan oluşmasın.

...

Tüm ulusçuluklar doğası gereği gericidir (reactionary), çünkü büyük insan ailesinin farklı parçalarına önyargıya dayalı belirli bir karakter atfetmeye çabalar. Bu açıdan bakınca ulusalcılık ideolojisi ile tüm dinlerin arasındaki karşılıklı ilişki gözler önüne serilmiş olur. Ulusalcılık bir yandan insan cinsinde ifadesini bulan organik birlik içinde yapay ayrımlar ve bölünmeler yaratır. Öte yandan hayali bir kavramdan kaynağını alan kurmaca bir birlik için gayret sarf eder. Ulusçuluğun savunucuları belli bir insan grubunun tüm üyelerini, başka gruplardan daha da açık bir şekilde ayırt edilebilecekleri şekilde düzenlemeye çalışır. Bu açıdan sözde "kültürel ulusçuluk" politik ulusçuluktan farksız-

ayrılmaz, aynı çabanın farklı ifadeleri olmaktan ibarettirler.

Kültürel ulusçuluk en saf haliyle, halklar yabancı bir yönetimin altına girip, bu yüzden politik güce ilişkin kendi planlarını uygulamaya sokamayınca ortaya çıkar. Bu durumda "ulusal düşünce" halkın kültürünü oluşturma faaliyetleri ile meşgul olmayı tercih eder ve ortadan yok olmuş ihtişam ve geçmiş zaferlerin hatıralarını kullanarak ulusal bilinci canlı tutmaya çalışır. Çoktan efsane haline gelmiş bir geçmiş ile bir köleliğin yaşandığı bugün arasında yapılan bu karşılaştırmalar, insanları yaşanan adaletsizliğe karşı iki misli hassas hale getirir, çünkü insan ruhunu hiçbir şey gelenek kadar güçlü bir biçimde etkileyemez. Fakat eğer böyle insan grupları yabancı boyunduruğunu er ya da geç silkip atmayı başarırlar ve kendileri bir ulusal güç olarak ortaya çıkarlarsa, o zaman çabalarının kültürel bölümü kesin bir şekilde arkaplanaya atılır ve yerini politik amaçları-

nın kuru gerçekliğine bırakır. Avrupa'da savaştan (1. dünya savaşı; ç.n.) sonra yaratılmış çeşitli ulusal oluşumların yakın tarihi bunun açık kanıtıdır.

...

Kültürel ulusalcılıkta kural olarak aslında hiçbir ortak yanı olmayan iki ayrı duygu ortaya çıkar; çünkü yurt sevgisi "yurtseverlik" de-

lici ve dayanıklı izleri bırakan etkilere dir. Yurt bir nevi insanın giysisidir, en içten bir şekilde aşına olduğu kıvrım ve dikişler onunlardır. Bu yurt sevgisi/duygusu ilerleyen yıllarda çoktan yıkıntılar altında kalmış bir geçmişe dönmüş hissedilen hasreti doğurur ve romantiklerin o geçmiş öyle derin bir şekilde sevmesine yol açan da budur.

lü farklı duygu ve düşüncesini düzenlemeye ve onları önceden belirlenmiş bir biçime sokmaya çalışır. Gerçekte yalnızca ulusalcı devletlerin çıkarına olan ve onların arzularıyla, o mekanik birleştirme çabalarının kaçınılmaz sonucudur bu.

İnsanın yurduna olan doğal bağlılığının yerine, sorumluluk ve itaat içeren bir devlet sevgisi koyma girişimi çağımızın en garip olgularından biridir. Devlet öyle bir yapıdır ki, oluşumunu pek çok tesadüfe borçludur ve bu oluşum sürecinde zorunlu olarak hiçbir bağlantısı olmayan parçalar acımasız bir şiddetle birleştirilir. "Ulusal bilinç" olarak adlandırılan olgu, politik iktidarın kaygıları ve çıkarları uyarınca yapılan propagandanın yarattığı bir inançtan başka bir şey değildir.

Sözde "ulusal bilinç" ile bu yurt sevgisinin hiçbir ilişkisi yoktur, ikisi sık sık aynı potaya konur ve sahtecilik yapılarak ikisi birmiş gibi gösterilir. Aslında gerçek yurt sevgisi daha doğuşunda "ulusal bilinç" tarafından yok edilir. Çünkü "ulusal bilinç" her zaman, insanların yurtlarının bitmek tükenmez çeşitliliğinden kaynağını alan tür-

ğildir, devlet sevgisi değildir, kökünü soyut bir ulus düşüncesinden alan sevgi değildir. İnsanın gençlik yıllarını üzerinde geçirdiği toprak parçasının, onun en temel ve en gerçek duygularına nasıl derin bir şekilde sinmiş olduğunu kanıtlamak için fazla bir çaba gerekmez. Çocukluğun ve ilk-gençliğin etkileri kişinin ruhunda en ka-

lû farklı duygu ve düşüncesini düzenlemeye ve onları önceden belirlenmiş bir biçime sokmaya çalışır. Gerçekte yalnızca ulusalcı devletlerin çıkarına olan ve onların arzularıyla, o mekanik birleştirme çabalarının kaçınılmaz sonucudur bu.

İnsanın yurduna olan doğal bağlılığının yerine, sorumluluk ve itaat içeren bir devlet sevgisi koyma girişimi çağımızın en garip olgularından biridir. Devlet öyle bir yapıdır ki, oluşumunu pek çok tesadüfe borçludur ve bu oluşum sürecinde zorunlu olarak hiçbir bağlantısı olmayan parçalar acımasız bir şiddetle birleştirilir. "Ulusal bilinç" olarak adlandırılan olgu, politik iktidarın kaygıları ve çıkarları uyarınca yapılan propagandanın yarattığı bir inançtan başka bir şey değildir. "Ulusal bilinç" geçmiş yüzyılların dinsel inançlarının yerine geçmiştir ve bugün kültürel gelişmenin önündeki en büyük engeldir. Yurt sevgisinin soyut bir ulus kavramına duyulan saygı ile hiçbir ortak yanı yoktur. Yurda duyulan sevgi "iktidar arzusu" taşımaz, komşuya yönelik beslenen içi boş ve tehlikeli üstünlük düşüncesinden bağımsızdır, ki bu her türden ulusçuluğun en güçlü karakteristiğidir. Yurda duyulan sevgi, ne pratik politikaya bulaşır, ne de devleti desteklemeyi kendine dert eder. Yurt sevgisi sadece, insanın (yurdunun da bir parçası olduğu) doğaya duyduğu sevgisi gibi özgürce ifade edilmesi gereken içsel bir duygudur. Bu şekilde baktığında yurt sevgisinin yerine, hükümet tarafından sipariş edilen ulus sevgisinin geçirilmesi, doğal bir gelişmenin yerine yapay bir kopyayı geçirmeye benzer.

Kaynak:

http://www.geocities.com/insurrectionary_anarchists/anarchismnational.html

Çeviri:

Kara Kızıl Notlar

Devlet öyle bir yapıdır ki, oluşumunu pek çok tesadüfe borçludur ve bu oluşum sürecinde zorunlu olarak hiçbir bağlantısı olmayan parçalar acımasız bir şiddetle birleştirilir. "Ulusal bilinç" olarak adlandırılan olgu, politik iktidarın kaygıları ve çıkarları uyarınca yapılan propagandanın yarattığı bir inançtan başka bir şey değildir.

Zimanê birçîbûnê û niştîmanê xîzaniye
tûne ye.

Açlığın dili, yoksulluğun vatani
yoktur.